

Møte tirsdag den 5. april 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 62):

1. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal og Rigmor Aasrud om behovet for et sterkere vern av varslere (Innst. 205 S (2015–2016), jf. Dokument 8:30 S (2015–2016))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe og Trygve Slagsvold Vedum om endring av lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (Innst. 210 L (2015–2016), jf. Dokument 8:32 L (2015–2016))
3. Innstilling fra næringskomiteen om En konkurransekraftig sjømatindustri (Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016))
4. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – rammer for kullvirksomheten) (Innst. 214 S (2015–2016), jf. Prop. 52 S (2015–2016))
5. Interpellasjon fra representanten Svein Roald Hansen til næringsministeren:

«EU la i fjor høst fram sin handelspolitiske strategi som i tillegg til ambisjonene om å fullføre TTIP, en bilateral investeringsavtale med Kina og gjenoppta forhandlingene om en frihandelsavtale med ASEAN, har som mål å bruke handelsavtalene til å styrke arbeidet med å sikre en bærekraftig utvikling, arbeidstakerrettigheter, bedriftenes ansvar gjennom verdikjeden og menneskerettigheter, med andre ord en handelspolitikk som også skal fremme europeiske verdier. Strategien slår fast at EUs handelsavtaler aldri skal forhindre regjeringenes rett til å styre og organisere offentlige tjenester, til å regulere og sette standarder og aldri innebære krav om privatisering.

Vil regjeringen ta initiativ til at EFTA utvikler en tilsvarende, verdibasert handelspolitisk strategi?»
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre god luftkvalitet i byområder (Innst. 212 S (2015–2016), jf. Dokument 3:3 (2015–2016))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i kommuneloven mv. (avvikling av samkommunemodellen) (Lovvedtak 49 (2015–2016), jf. Innst. 191 L (2015–2016) og Prop. 45 L (2015–2016))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven (modell for styring og ledelse mv.) (Lovvedtak 50 (2015–2016), jf. Innst. 209 L (2015–2016) og Prop. 41 L (2015–2016))

9. Stortingets vedtak til lov om endring i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (Lovvedtak 51 (2015–2016), jf. Innst. 183 L (2015–2016) og Dokument 8:41 LS (2015–2016))
10. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant Arnold Weiberg-Aurdal***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Arnold Weiberg-Aurdal døde den 3. februar i år, 90 år gammel. Han representerte Senterpartiet fra Møre og Romsdal fra 1969 til 1985 – alle de fire periodene som medlem av Stortingets samferdselskomité.

Weiberg-Aurdal ble født i Ålesund i 1925, men det var på Velle i Sykkylven han ble boende størstedelen av livet. I unge år var han svært opptatt av all slags idrett og var konkurransebokser i flere år. Han vant også gullmedalje i Holmenkollstafetten i 1947.

Etter annen verdenskrig søkte han om opptak på både Krigsskolen og Landbrukshøgskolen på Ås og kom inn begge steder. Valget falt på Landbrukshøgskolen. Å være gårdbruker lå hans hjerte nærmest.

Weiberg-Aurdal ble herredsaagronom i Stranda kommune og senere i Sykkylven, men etter hvert skjøt den politiske karrieren fart. Etter flere år som kommunestyrerepresentant ble han ordfører, for Senterpartiet, i 1964 – et verv han hadde frem til 1969, da han satte kurs for Oslo og Løvebakken. Han vendte også tilbake til både kommunestyret og ordførerstolen etter 16 år på Stortinget.

I to perioder var han leder for Stortingets samferdselskomité, og det var en stor dag for ham da tre store bruprojekt i Møre og Romsdal ble vedtatt samtidig. Han var også svært opptatt av forsvars- og utenrikspolitikk, var medlem av Europarådet og NATOs parlamentariske forsamling og var to ganger delegert til FNs generalforsamling.

Selv mente han at jamstillingsvedtaket for jordbruket i 1975 var det mest positive å tenke tilbake på som det enkeltvedtaket som hadde fått størst betydning og positive ringvirkninger for distriktsutbyggingen.

Weiberg-Aurdal hadde en lang rekke tillitsverv lokalt, og som pensjonist engasjerte han seg – nær sagt selvfølgelig – i Sykkylven Pensjonistlag og i Pensjonistforbundet i Molde. Han sa selv at han hadde det innebygget, fra naturen, at han måtte være der noe skjedde.

De siste par årene skrantet helsen, men helt inntil det siste var han opptatt av gården, og at jorda skulle overleveres de kommende generasjoner i bedre stand enn da han selv overtok den.

Vi takker for et stort engasjement gjennom et langt liv i tjeneste for andre og lyser fred over Arnold Weiberg-Aurdals minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Bård Vegar Solhjell og Iselin Nybø, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Hordaland fylke, Astrid Aarhus Byrknes, tar nå sete.

Det foreligger det tre permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Lisbeth Berg-Hansen i tiden fra og med 5. april og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Eirik Sivertsen i tiden fra og med 5. april til og med 7. april for å delta i The Arctic Economic Development Forum i Washington
- fra representanten Trond Giske om omsorgspermisjon i tiden fra og med 5. april til og med 18. april

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Nordland fylke: Tone-Helen Toften fra 5. april og inntil videre
og Tor Arne Bell Ljunggren fra 5. april til og med 7. april
For Sør-Trøndelag fylke: Audun Otterstad fra 5. april til og med 14. april

Presidenten: Tone-Helen Toften, Tor Arne Bell Ljunggren og Audun Otterstad er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Hans Andreas Limi. – Andre forslag foreligger ikke, og Hans Andreas Limi anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Statsråd Anniken Hauglie overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Marianne Marthinsen vil fremsette et representantforslag.

Marianne Marthinsen (A) [10:06:46]: På vegne av representantene Truls Wickholm og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om en strategi med tiltak som sikrer at selskap med statlig eierandel etterlever eierskapsmeldingen og sikrer størst mulig grad av åpenhet knyttet til pengestrømmer og skatt.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag om nødvendig fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:07:23]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal og Rigmor Aasrud om behovet for et sterkere vern av varslere (Innst. 205 S (2015–2016), jf. Dokument 8:30 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sveinung Rotevatn (V) [10:08:24] (ordfører for saka): Eg vil takke representantane frå Arbeidarpartiet for å løfte ein viktig debatt inn i stortingssalen.

Arbeidstakarar som varslar, spelar ei viktig demokratisk rolle. Internasjonale undersøkingar viser at om lag halvparten av ulovlege forhold blir avdekt av nettopp varslarar. Difor er det så viktig at forholda blir lagde best mogleg til rette for at nettopp den typen kritikkverdige forhold kan avdekkjast og bringast til opphøyr.

Det å varsle om kritikkverdige, utilbørlege og til og med ulovlege forhold på ein arbeidsplass kan vere ei svært tung bær å bere. Dei fleste av oss har ein lojalitet til sjefen, til kollegaane våre og til arbeidsplassen som såleis – heldigvis, må vi vel kunne seie – men ein slik lojalitet kan også gjere det vanskeleg å seie ifrå når det er nødvendig å gjere det. Særleg vanskeleg vil det sjølvsagt vere å seie ifrå dersom ein har grunn til å frykte represalier. Vi veit at så mange som kvar fjerde norske arbeidstakar meiner at dei blir møtte med uvilje frå sjefen dersom dei kjem med kritiske synspunkt om arbeidsforholda der dei jobbar.

Ein skal vere forsiktig med nullvisjonar, men i dette tilfellet trur eg vi må kunne seie at det alltid er eit mål å skape eit samfunn av myndige borgarar, der ingen er redde for å stå opp mot autoritetar, heller ikkje sin eigen sjef.

Dagens lovføresegner om varsling tredde i kraft 1. januar 2007. Varsling blir her definert som tilfelle der arbeidstakarar seier ifrå om kritikkverdige forhold i verksemda. I tillegg skal varslinga skje på ein forsvarleg måte, og det er arbeidsgjevar som i tilfelle må påvise at ei varsling er ulovleg. Hovudføremålet med innføringa av desse nye reglane i si tid var å tydeleggjere at varsling er både lovleg og ønskeleg. I tillegg viste praksis at det var nødvendig å styrkje rettsvernet for varslarar.

Forsking i Noreg har vist at det blir oftare varsle her enn i andre land. Samtidig ser det ut til at halvparten av norske arbeidstakarar unngår å varsle om forhold dei vurderer som alvorlege og kritikkverdige, og at den viktigaste grunnen er frykta for represalier. På bakgrunn av dette er det

ein samstemd komité som no er einige om at det er behov for å styrkje regelverket rundt varslarar ytterlegare.

Som følgje av at den nye arbeidsmiljølova er vedteken, er regjeringa allereie i gang med å greie ut lovendringar som skal styrkje situasjonen til varslarane. Dei jobbar med forslag om å gjere varslingsrutinar obligatoriske, at det skal stillast minimumskrav til innhaldet i dei interne varslingsrutinane, og i kva utstrekning varslarvernet skal utvidast til å gjelde leigde arbeidstakarar og sjølvstendig næringsdrivande. Det er veldig positivt. Vi ser fram til resultatet.

Samtidig er det i komiteen no eit fleirtal for at det skal setjast ned ei breitt samansett ekspertgruppe som skal gå gjennom dagens varslingsrutinar og kome med forslag til korleis varslarvernet kan styrkjast.

Komiteen heldt høyring i saka 9. februar, og høyringsinstansane støtta behovet for eit styrkt varslarvern. Representantar frå media tok også til orde for at kravet om forvarleg varsling var problematisk og bør takast ut av lova, og at det er behov for ein gjennomgang av formuleringa «kritikkverdige forhold».

Dersom auka varsling av kritikkverdige forhold skal vere mogleg å oppnå i praksis, er det heilt avgjerande at lovparagrafane er informative overfor potensielle varslarar, og at innskrenkingane i varslingsretten i størst mogleg grad går fram av lovteksten og blir presist angjevne. Det vil gje ein større tryggleik for den arbeidstakaren som vel å gå til det skrittet det er å varsle om kritikkverdige forhold i verksemda si.

Dagens formulering om at «arbeidstakers fremgangsmåte ved varslingen skal være forsvarlig», gjev ikkje den tryggleiken som varslaren har behov for. I staden dreier ho fokuseringa vekk frå dei kritikkverdige forholda i verksemda og over til spørsmål om varslaren har opptredd kritikkverdig i måten det blir varsla på. På bakgrunn av dette er det eit behov for at det blir teke ein gjennomgang av omgrepa «forsvarleg varsling» og «kritikkverdige forhold» i lovteksten. Det må vurderast i kva grad vilkåra fører til at arbeidstakarar varslar om kritikkverdige forhold, eller om omgrepa i praksis skaper ein for høg terskel for varsling. Dette var noko som fleire høyringsinstansar var opptekne av, og no ber Stortinget regjeringa sjå på nettopp dei skrankane i lovteksten. Det trur eg er klokt.

Avslutningsvis vil eg takke medlemene i komiteen for eit godt samarbeid i ei viktig sak, som heldigvis blir løfta opp også i offentlegheita ved gjentekne anledningar, slik at vi som storting kan sjå korleis varslarregelverket kan bli endå betre og i endå større grad leggje til rette for trygge forhold på den enkelte arbeidsplassen.

Lise Christoffersen (A) [10:13:37]: Takk til saksordføreren for en grei redegjørelse for saken, som bygger på at Arbeiderpartiet mener at varslere trenger et sterkere vern. Det bygger vi både på forskning, på saker i media og på en rekke henvendelser fra fortvilte enkeltpersoner.

Den direkte foranledninga til forslaget er Monikasaken i Hordaland politidistrikt og rapporten fra advokat Jan Fougner, bestilt av Justisdepartementet. Politietterforskeren har fått mest oppmerksomhet i media, men saken omfatter også tre andre varslere – to politiadvokater og en

HMS-ansvarlig. Den ene politiadvokaten leverte ny varslersak om gjengjeldelse etter omplassering.

Fougners rapport er knusende. Den gir etterforskeren medhold i at han varslet forsvarlig, og at arbeidsgiveren hans brøt arbeidsmiljøloven. Varslerklimaet på arbeidsplassen var dårlig. Han ble selv definert som problemet og endte opp med å bli syk. Fougner sa følgende om arbeidsgivers håndtering:

«De har ikke forstått reglene. Det er helt klart at dette var et lojalt varsel, det var saklig og fornuftig. Det var et skoleeksempel på hvordan man skal varsle internt.»

Den 20. mars i år ble leder av Politiforbundet intervjuet på Dagsrevyen, der han anbefalte sine medlemmer å la være å varsle, fordi konsekvensene for den enkelte er for store.

Dette skjer altså, til og med i offentlig sektor, til tross for at Stortinget gang på gang har vært krystallklar på at varsling er ønskelig, nødvendig, skal tas på alvor og absolutt ikke møtes med represalier. Hadde saken fra Hordaland enda vært et unntak – dessverre er det mye som tyder på at det ikke er tilfellet.

Stortinget har behandlet varslerberkyttelse i hver eneste stortingsperiode siden 2001, kanskje også før. I 2004 ble det vedtatt ny og skjerpet grunnlovsbestemmelse om yttingsfrihet. I 2006 vedtok Stortinget ny bestemmelse om vern av varslere i arbeidsmiljøloven § 2-4. Vi tydeliggjorde at varsling er lovlig og ønsket, internt og eksternt. Vi styrket vernet mot gjengjeldelse i § 2-5. Arbeidsgiver må bevise at varslingen eventuelt er urettmessig, og at gjengjeldelse ikke har skjedd.

I forrige periode behandlet vi to representantforslag fra henholdsvis Venstre og Fremskrittspartiet og i denne perioden en interpellasjon fra dagens saksordfører, som jeg for egen del fikk tillatelse til å hente poenger fra, til mitt innlegg da Europarådets parlamentarikerforsamling i juni i fjor behandlet sak om varslarvernet i et menneskerettighetsperspektiv. Da ble ønsket om en ny konvensjon til beskyttelse av varslere vedtatt, med støtte fra den norske delegasjonen. Ministerkomiteen i Europarådet, der også Norge deltar, oppfordret i 2004 alle medlemsland til å vedta et normativt, juridisk og institusjonelt rammeverk til beskyttelse av varslere.

Likevel får vi altså stadig nye eksempler på kraftig uforstand fra uansvarlige arbeidsgivere som ikke kjenner, eller som overser, sine forpliktelser. Når vi ser hva som kan skje i offentlig sektor, kan en bare lure på hva som skjer privat.

De nye bestemmelsene i arbeidsmiljøloven er evaluert, bl.a. av Fafo. Sammenlignet med andre land står det ikke så aller verst til i Norge. Våre bestemmelser er mer omfattende enn i de fleste andre land. Det varsles oftere her. Færre utsettes for represalier. Halvparten av dem som varslere, mener det har ført til forbedringer. På den annen side sier halvparten av norske arbeidstakere at de unnlater å varsle av frykt for represalier. Det er 50 pst. for mye. Vi har flere dårlige eksempler, også fra tida etter at de nye bestemmelsene trådte i kraft.

Arbeiderpartiet hadde derfor håpet at våre forslag ville

blitt vedtatt i dag; at virksomheter skal pålegges å innføre rutiner for varsling; at retten til anonym varsling skal fastslås, men at muligheten til fortrolig varsling også skal tydeliggjøres; at vernet mot gjengjeldelse skal styrkes; at det ikke er adgang til å begrense ytringsfriheten, verken for offentlig eller for privat ansatte; at alle – både faste, midlertidige og innleide – er omfattet, og at trepartssamarbeidet må styrkes fordi evalueringen viser at det er lettere å varsle når det er tillitsvalgte på arbeidsplassen som kan bistå.

Det skjønner vi av innstillinga ikke kommer til å skje her i dag. Subsidiært vil vi derfor stemme for flertallsforslaget om en bredt sammensatt ekspertgruppe. Det er i hvert fall et skritt i riktig retning.

Helt til slutt: Vi er enig med SV og Senterpartiet i at det kan være behov for å gjennomgå styringsmodeller i offentlig sektor, men vi mener at det er en annen debatt, og at det her gjelder å holde fokus på varslernes sak.

Presidenten: Skal representanten ta opp de forslag Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og SV står bak?

Lise Christoffersen (A) [10:18:33]: Ja.

Presidenten: Da har representanten Lise Christoffersen tatt opp de forslagene Arbeiderpartiet har sammen med Senterpartiet og SV.

Bente Stein Mathisen (H) [10:18:47]: Dette er en viktig sak. Det er mange eksempler på at varsling kan være helt avgjørende for at ukultur og kriminalitet blir avdekket. I arbeidsmiljøloven står det tydelig at arbeidstaker har rett til å varsle om kritikkverdige forhold på jobben.

Loven har tre varslingsbestemmelser, som trådte i kraft i 2007: § 2-4, om retten til å varsle om kritikkverdige forhold, § 2-5, om forbud mot å møte varsleren med represalier og § 3-6, om at virksomhetene som hovedregel skal ha plikt til å ha interne varslingsrutiner.

Under lovforberedelsen var varslingsbestemmelsene gjenstand for mye debatt. Det ble diskutert om reglene var tydelige nok, og om de ville gi varslerne tilstrekkelig vern. Særlig ble forsvarlighetskravet i § 2-4 mye diskutert. Flere mente at lovformuleringen var for utydelig, og at det ville føre til mindre varsling av kritikkverdige forhold.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, som utgjør flertallet i komiteen, mener det samme i dag som da lovforslaget var til behandling. Formuleringen «arbeidstakers fremgangsmåte ved varslingen skal være forsvarlig» i § 2-4 bidrar ikke til å skape den tryggheten som varsleren har behov for. Formuleringen tar fokuset bort fra virksomhetens kritikkverdige forhold og over til spørsmålet om varsleren har opptrådt kritikkverdig i måten det varsles på. Høyre viser til det vi mente da lovforslaget ble behandlet i Innst. O. nr. 6 for 2006–2007, der Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre den gang gikk imot kravet om forsvarlig varsling. Vi fremmer i dag – sammen med Fremskrittspartiet og Venstre – forslag til vedtak om at det må vurderes «hvorvidt vilkårene «forsvarlig varsling» og «kritikkverdige forhold» skaper en for høy terskel for varsling».

Fafo og advokatfirmaet Arntzen de Besche gjennomførte i 2014 en evaluering av varslingsreglene på oppdrag av Arbeids- og sosialdepartementet. Konklusjonen var at varslingsreglene i arbeidsmiljøloven virker etter sin hensikt. Reglene gir en sterk beskyttelse av varslerne. Det fremgår at de norske varslingsreglene er blant de aller mest omfattende og strenge både i Norden og internasjonalt. Det er relativt mange arbeidstakere som varsler, og varslerne har stort sett gode erfaringer med å si fra om kritikkverdige forhold.

Likevel kommer det også frem i rapporten at mange – nesten 50 pst. i en undersøkelse – avstår fra å varsle av frykt for represalier. Selv om arbeidsmiljøloven har tydelige regler, tyder det på at enkelte har kommet opp i svært vanskelige situasjoner ved varsling om alvorlige og kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Media har skrevet om flere store, alvorlige saker som har fått følger for dem som varsler. Den siste mest kjente saken er det som har skjedd i Hordaland politidistrikt, med Robin Schaefer i Monika-saken.

Da Stortinget behandlet endringer i arbeidsmiljøloven i fjor, Innst. 207 L for 2014–2015, la Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre inn merknader for å bedre varslernes situasjon. Blant annet ble det påpekt at samarbeidet mellom relevante tilsyn skal styrkes for å bedre informasjonen om rettigheter og plikter for alle involverte parter, at en holdnings- og informasjonskampanje om varsling i samarbeid med partene i arbeidslivet bør vurderes, at varslingsrutiner bør bli et obligatorisk krav, og at loven bør presisere et minstekrav til varslingsrutinenes innhold.

Flertallet i komiteen er fornøyd med at statsråden følger opp merknadene fra stortingsflertallet, og at Arbeids- og sosialdepartementet er i gang med å utrede lovendringer som skal styrke varslernes situasjon. Det arbeides med forslag om å gjøre varslingsrutiner obligatorisk, om det skal stilles minimumskrav til innholdet i de interne varslingsrutinene, og om i hvilken utstrekning varslervernet skal utvides til innleide arbeidstakere og selvstendig oppdragstakere/næringsdrivende. Departementet ser også på hvordan varslerkonfidensialitet, dvs. anonymitet, best kan ivaretas, og hvordan arbeidstakernes lovfestede rett til å varsle ikke må begrenses gjennom f.eks. en virksomhets varslingsrutiner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er opptatt av at forholdene legges best mulig til rette for at kritikkverdige forhold kan komme frem og bringes til opphør. Både lovgivning og rutiner i den enkelte virksomhet må støtte opp om varslervernet. Flertallet i komiteen ser frem til at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en sak om endringer i varslingsreglene. Flertallet vil følge opp Unios innspill i høringen i denne saken ved å be regjeringen om å nedsette en bredt sammensatt ekspertgruppe som går gjennom dagens regelverk i sin helhet, og fremmer forslag til vedtak om hvordan varslervernet ytterligere kan styrkes.

Erlend Wiborg (FrP) [10:23:29]: Jeg vil begynne med å takke forslagsstillerne for at de reiser en viktig problemstilling som berører mange. Jeg vil også takke saks-

ordføreren for godt arbeid. Det er jo ikke en ny sak vi diskuterer her i dag, mye av den problemstillingen som tas opp i forslaget, ble også grundig drøftet da vi gikk gjennom og moderniserte arbeidsmiljøloven for et års tid siden.

Vern av varslere er en sak som står både mitt og Fremskrittspartiets hjerte nær. Vi har gjennom mange år kjempet for at varslere skal kunne fortelle om kritikkverdige, farlige, ulovlige forhold i sine virksomheter uten å frykte represalier eller oppsigelse. I de aller fleste norske virksomheter foregår det meste på lovlig og korrekt vis, med omtanke for både eiere, kunder og ansatte, men som i alt annet finnes det unntak. Noen forhold er det kanskje bare de på innsiden som kjenner til og kan avsløre. Det er derfor så viktig at disse kan stå frem med informasjon enten til relevante myndigheter, til media eller til offentligheten på annen måte.

Det står i innstillingen at dagens lov trådte i kraft 1. januar 2007, men det står ikke at Stortinget en rekke ganger, både før og etter lovendringen, har diskutert vern av varslere. Blant annet tok mine partifeller Bård Hoksrud, Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen og Vigdis Giltun opp forslag om evaluering av varslerparagrafen og virkningen av den så sent som i 2010. I den behandlingen av temaet var de rød-grønne partiene – for å si det forsiktig – særdeles kjølige med hensyn til å innse at det fortsatt var en barriere for dem som vurderer å stå frem, men tiden og også flere eksempler den senere tid har vist med tydelighet at lovverket kan og bør forbedres. Derfor er jeg glad for at regjeringens partiene så klart slår fast at vi ønsker en gjennomgang av reglene, og at vi sammen med våre støttepartier ser ut til å skulle få ordnet det.

For Fremskrittspartiet er det viktig å ta vare på enkeltmennesket. I den sammenheng ser vi at selv om vi bare har hatt et minimalt antall med saker gjennom rettsapparatet, krever de sakene som går gjennom rettsapparatet og blir offentlige, mye av den den gjelder, både under selve saken og ikke minst i ettertid.

Jeg tror at alle vi som sitter på Stortinget, stadig får tilbakemeldinger fra enkeltindivider om kritikkverdige forhold på den enkelte arbeidsplass. Men mange av tilbakemeldingene sier også at når en ser den erfaringen andre varslere som har stått frem, gjør seg, er det mange som velger å droppe å gå ut og gå videre med en viktig sak, som i høyeste grad burde vært tatt tak i.

Fremskrittspartiet ønsker å sette en riktig kurs når det gjelder å ta vare på alle som vil og bør varsle. Vi ønsker å ta dem på alvor, både i prosessen og ikke minst i det videre løp. For oss viser dette tydelig at paragrafen ikke virker så godt som den burde, og jeg er glad for at vi nå sammen med samarbeidspartiene tar tak i det, får satt ned utvalget som nå skal gå gjennom dette – i tillegg til det arbeidet som regjeringen allerede er i gang med.

Så registrerer jeg at Kristelig Folkeparti har et løst forslag som ligger i salappen, som jeg regner med vil bli fremmet senere i dag. Det er et forslag som godt kan være fornuftig, men vi ønsker allikevel nå å la utvalget vi setter ned, gå igjennom dette og se om dette er ett av flere virkemidler som kan være riktige for å nå den felles målsettingen vi har. Det er derfor vi kommer til å stem-

me imot det i dag, men at dette er noe utvalget vurderer.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:27:47]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren og komiteen for en veldig god innstilling. Ut fra saksordføreren tidligere engasjement i denne typen saker er jeg trygg på at han har gjort en viktig jobb i komiteen, og det vil jeg takke ham for og gi honnør for, fordi dette feltet er – som det har blitt framhevet av mange – veldig viktig. Så vil jeg også, i likhet med flere, trekke fram det arbeidet som er gjort over lengre tid, og senest gjennom forhandlingene om ny arbeidsmiljølov, der vi også har tatt viktige grep som vi ser fram til skal komme på plass. Det gjelder varslingsrutiner, at de forhåpentligvis skal bli bedre og også gjøres obligatoriske.

Men jeg vil dvele også litt ved Monika-saken. Det er flere som har gjort det, og det er ikke uten grunn. Jeg har mange ganger stilt meg spørsmålet: Hva hvis Robin Schaefer ikke hadde turt å varsle? Da hadde vi hatt en sak om en ung jente, en liten jente, der saken fra politiets side hadde endt med en konklusjon om at det var et selvmord. Men på grunn av en varsler endte saken – iallfall foreløpig – med en siktelse, og at det ser ut til å være et drap.

Vi må sikre en kultur der det er mulig å kunne varsle, der det er mulig å kunne si fra, og der en forhåpentligvis slipper sånne typer saker og konflikter, men at det ordnes på gode måter. Derfor er rutinene ekstremt viktige, det er konfliktdepende, det kan sørge for at en kan melde fra på en god måte, at en blir lyttet til, og at ledelsen håndterer sånne typer saker på en god måte. Men så vet vi også, dessverre, at i noen tilfeller ender det av ulike grunner med konflikt. Og når Politiets Fellesforbund, som har opplevd Monika-saken – eller Schaefer-saken – er så tydelige som de er, at de faktisk advarer mot å varsle fordi de ikke vil at deres medlemmer skal måtte gå gjennom den prosessen eller få den opplevelsen som Schaefer har gjort, mener jeg at vi må ta det på alvor. Derfor er jeg veldig glad for også det som komiteen velger, nemlig å sette ned en ekspertgruppe til å se videre på hvilke tiltak som kan sikre at en bedrer det.

Jeg tror ikke at det er sånn at en bare løser det med lover. Derfor kommer ikke Kristelig Folkeparti til å støtte forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, for når jeg snakker med Politiets Fellesforbund, er de også tydelige på at det er ikke nødvendigvis lover som må endres, men det er kulturen, og så peker de også på ombud. Derfor er det dette løse forslaget – som for så vidt ikke ligger utdelt i salen, men som ligger på salappen – kommer. Vi ønsker en vurdering, altså å be regjeringa vurdere opprettelse av et ombud eller en egen enhet under Arbeidstilsynet, som kan være en vel så god idé.

Poenget er at når konfliktene kommer, trengs det et uavhengig organ som sørger for at saken blir sett på med nye øyne, uavhengige øyne, og at de som varsler, blir tatt på alvor. Jeg tror at en sånn type funksjon også kan dempe konfliktene, fordi en kan komme inn tidligere, og det vil være nyttig for arbeidsgivere. Når de er usikre på hvordan en skal håndtere en sak, kan de få råd og veiledning. Det vil ikke minst også være nyttig for de arbeidstakerne som

opplever maktesløshet, de vet ikke hvor de skal gå lenger, og de opplever bare å stange hodet i veggen, som i Monika-saken, der en mener og tror og ser at her er det noe mye mer alvorlig: Hvor skal en gå? Da tror jeg et sånt ombud kan være en god løsning.

Men når flertallet – og for så vidt subsidiært også hele Stortinget – kommer til å gå inn for en ekspertgruppe, mener jeg det er naturlig at det vurderes der. Og derfor, når representanten Wiborg sier at han ikke kommer til å støtte det fordi det bør vurderes der, synes jeg at han heller kan støtte forslaget, nettopp fordi det skal vurderes der. Det er jo det som er poenget. Dette er ikke en konklusjon på at en skal ha et ombud, eller at en skal ha en varslingsenhet heller, dette er en vurdering av det, og det mener jeg vil være naturlig at gjøres i den ekspertgruppa.

Vi trenger varslerne. Det er viktig. Det er viktig at de blir tatt på alvor, og det er viktig at de iallfall ikke får livet sitt ødelagt når de tar det modige grepet og avslører ting der sjefene, ledelsen, kulturen gjør at det dessverre ikke er blitt avdekket før. Derfor tar jeg opp forslaget.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:32:42]: Varsling gjennom varslere er et tegn på at noe ikke fungerer godt i bedriften eller i organisasjonen. Varsling er noe mer enn ytringsfrihet. Ytringsfrihet er alles rett til å delta i den allmenne samfunnsdebatten, også på sitt arbeidsområde – også på sitt arbeidsområde innenfor offentlig sektor, enten det er innen undervisning, det er innen helse, eller det er i beredskapsorganisasjonene, for å nevne noen.

Når det gjelder varsling, skjer det oftest etter at forholdene er forsøkt løst internt i organisasjonen. Varsling er noe en varslar ser seg nødt til når en ikke når fram på annen måte. Det er min forståelse av det temaet vi nå snakker om.

Derfor er Senterpartiet enig i at vi bør klargjøre rutinene for håndtering av varsling, sikre muligheten for å ha anonym varsling og ikke ha adgang til å reglements-feste begrensninger i ytringsfriheten, som enkelte forsøker seg på. Vi er enig i at en må styrke trepartssamarbeidet for å øke organisasjonsgraden, og vi er enig i at en bør klargjøre gjennom lov at varslerrettighetene omfatter alle arbeidstakere, både faste, midlertidige og innleide.

Når det gjelder dette med ansettelsesforhold, er det ganske opplagt at det er de som gjennom en fast ansettelse får god kunnskap om forholdene i organisasjonen eller bedriften, som har de beste forutsetninger for å varsle om forhold som ikke er som de skal. Det er mye vanskeligere for personer som har midlertidig ansettelse, og jeg vil si at de som er innleid fra bemanningsselskaper, eksempelvis, i realiteten ikke har annet enn en teoretisk mulighet til å varsle. Ansettelsesforholdene er helt sentrale.

Men, som jeg sa, varsling gjennom varslere er tegn på at noe ikke fungerer godt i en bedrift eller i en organisasjon. Dermed kommer vi inn på organisasjon, kultur og ledelse i virksomheten. Enhver privat organisasjon må ha en organisasjon, en kultur og en ledelse som er effektiv, som er inkluderende, og som samler flokken som arbei-

der i den bedriften. Vi ser at dyktige bedriftsledere og velrenommerte firmaer over tid har greid å etablere en sånn kultur.

Når det gjelder det offentlige, står veldig mye tilbake. Noe av årsaken til at mye står tilbake, er at lederne er ikke så bevisst på å etablere en organisasjon, en kultur og en ledelse som er sånn at de som står i førstelinja, har tilstrekkelig ansvar til å kunne ta de beslutninger som er nødvendig. Dermed blir det lett et rigid system, som gjør at det ikke blir interessant verken for den medarbeideren som er lærer, helsefagarbeider eller polititjenestemann, å utøve det, eller at den organisasjonen som en er ansatt i, får utøve en innsats gjennom de medarbeiderne den har, på den beste måten.

Derfor har Senterpartiet – sammen med Sosialistisk Venstreparti – i denne innstillinga fremmet et forslag som går på styringsmodeller i offentlig sektor, for dette henger nødvendigvis sterkt sammen. Vi sier at vi ber regjeringa om å «gjennomgå styringsmodeller i offentlig sektor med den hensikt å fjerne tidkrevende byråkrati, rapportering, kontroll og detaljstyring, og isteden la ansatte få bruke sitt faglige skjønn og stole på deres vurderinger».

Dette er noe av kjernen i saken som vi diskuterer, det er en naturlig del av helheten. De organisasjoner som har dette med seg, vil ha mindre behov for varsling og varslere, fordi en har det innarbeidet i kulturen sin at en hele tida utvikler organisasjonen, til beste for alle. Det er spesielt at eksempelvis Fremskrittspartiet – men også andre partier her i salen – ikke vil støtte et sånt forslag, det burde vært helt sjølsagt.

Helt til slutt vil jeg bare si at Senterpartiet subsidiært stemmer for flertallets forslag til vedtak I og II.

Presidenten: Representanten skal kanskje ta opp det forslaget som Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti står bak?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:37:52]: Det er helt korrekt. Det er nå tatt opp.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har da tatt opp det forslaget han selv refererte.

Kirsti Bergstø (SV) [10:38:07]: Jeg vil starte med å takke forslagsstillerne for å løfte opp en veldig viktig sak og også takke saksordføreren for et spesielt godt arbeid.

Det er stor risiko forbundet med å varsle i norsk arbeidsliv i dag, til tross for at vi har en relativt god lovgivning. Forskning viser at mange, som flere har referert til, lar være å varsle fordi risikoen er for stor. Faktisk har Politiets Fellesforbund sagt at de ikke lenger vil råde medlemmene sine til å varsle, fordi de mener at risikoen for mulige konsekvenser er for stor. Det er en alvorlig advarsel til samfunnet. Det er også en veldig viktig melding til oss som lovgivende forsamling om at de som varsler, ofte blir påført enorme belastninger.

Komiteens mindretall ber i sitt forslag regjeringen om å legge fram lovforslag som styrker varsleres vern mot gjeldelse. Jeg vil løfte fram det lite grann fordi arbeids-

miljøloven gir i dag varsel et spesielt vern – ytringer som tilfredsstillende vilkårene for å være et varsel, utløser krav til arbeidsgivers tilrettelegging for behandling av mottatte varsler – men det er ikke gitt at en arbeidstaker får medhold i sin vurdering av hva som kan regnes som kritikkverdige forhold. Det kan også få konsekvenser, bl.a. for hvordan man videre vurderer lovligheten av påståtte gjengjeldelseshandlinger. Vi vet at det i varslersaker kan oppstå samarbeidsproblemer, og vi vet at det hender at saker som bør håndteres som varslersaker, ender opp med å bli håndtert som en personalsak. Vi vet også at en del opplever situasjonen som truende, negativ og en veldig stor personlig påkjenning. Med den utbredte styrings- og ledelseskulturen som man kan kalle for «nullfeilskulturen» – som vi ser i arbeidslivet i dag, særlig innenfor offentlig sektor – øker faren for at varsling som avslører feil og dårlig ledelse, blir tildekket eller fjernet. Derfor er det viktig at Stortinget beskytter varslere og gir varslere vern mot uriktig behandling og gjengjeldelse.

Ytringsfrihet er en sentral verdi i vårt samfunn og også i vårt arbeidsliv. Vern om den som ytrer seg, og den som varsler om ulovligheter, er helt nødvendig for at arbeidstakere skal ha den ytringsfriheten som er slått fast i Grunnloven og i arbeidsmiljøloven. Jeg mener at det er gode grunner til å si at i dag må ytringsfrihetens vilkår styrkes i arbeidslivet, fordi vi ser at lojalitetskrav har en økende utbredelse. Norsk Ledelsesbarometer viser at det stilles stadig større krav til arbeidstakernes lojalitet til ledere. Det må betydelige holdningsendringer til. Vi ser også at styringssystemer som New Public Management og tilsvarende i både privat og offentlig sektor utgjør et alvorlig hinder for å endre holdninger til ytringsfrihet og til varsling. Derfor er det nødvendig å gjennomgå styringssystemer som bidrar til en kultur der varsling fryktes, fordi «nullfeilskulturen» anser målinger og kvantitative mål som definisjonen på suksess eller slakt.

Videre vil jeg peke på det problematiske med hemmelige sluttavtaler i arbeidslivet, som kan gjøre at folk presses inn i avtaler, mens det egentlig burde være en varslersak som burde forfølges. Jeg vil videre poengtere hvor viktig det er at ledere som utøver gjengjeldelse mot varslere, må stilles til ansvar for sine holdninger. Det ville vært preventivt og positivt. Jeg vil også poengtere hvor viktig det er både at arbeidsgiver får økt kompetanse, og at virksomheten får på plass hvordan man skal håndtere varslersaker.

Avslutningsvis vil jeg si at SV subsidiært støtter flertallets forslag til vedtak.

Statsråd Anniken Hauglie [10:43:26]: Jeg vil først få takke forslagsstillerne for å bidra til debatt om en viktig sak. Jeg opplever at det er bred enighet om at vi skal ha et godt varslervern i Norge.

Vi har sett flere eksempler, også helt nylig, på at varsling kan være helt avgjørende for å få rettet opp i feil og mangler. Regler og andre tiltak som settes i verk for å beskytte varslerne, må sikre arbeidstakerne et sterkt rettslig vern. Reglene må også gi et tydelig signal om at varsling om kritikkverdige forhold er noe vi faktisk ønsker.

Da varslingsreglene kom i 2006, var det en forutset-

ning at reglene skulle evalueres etter at de hadde virket en stund. En bred evaluering ble gjennomført i perioden 2013–2014. Evalueringen konkluderte med at lovreglene i all hovedsak fungerer etter hensikten. Det er jeg glad for. Men som komiteen peker på, er det ikke risikofritt å varsle. Evalueringen viser også at det fortsatt er et forbedringspotensial, og at det er behov for å utrede ytterligere tiltak for å bedre varslernes situasjon. I den forbindelse vil jeg også understreke at det gjør inntrykk når jeg leser at det er tillitsvalgte som advarer sine kollegaer mot å varsle, fordi de mener at belastningen som følger med, er for stor. Slik vil vi ikke ha det, og slik kan det heller ikke være i norsk arbeidsliv.

Departementet er i gang med å utrede lovendringer og andre tiltak som skal styrke varslernes situasjon.

Vi arbeider med forslag om å gjøre plikten til å ha interne varslingsrutiner obligatorisk, og om det skal stilles minimumskrav til innholdet i varslingsrutinene. Det vurderes også om varslervernet skal utvides til innleide arbeidstakere og selvstendige oppdragstakere. Vi ser på hvordan varslernes identitet best kan ivaretas, og dessuten at retten til å varsle ikke må begrenses av f.eks. en virksomhets interne varslingsrutiner, slik også flere har vært inne på.

Evalueringsrapportene viser at endringer i lovverket alene ikke er tilstrekkelig for å styrke varslervernet. Hvordan man arbeider med varsling på arbeidsplassen, er vel så viktig. Å si ifra om feil og mangler må være en naturlig del av bedriftskulturen i alle deler av arbeidslivet. Kultur og holdninger til åpenhet og ytringsfrihet er viktige forutsetninger for et godt varslervern. Jeg tillater meg derfor å peke på at det er behov for at dette oftere og tydeligere settes på dagsordenen ute i virksomhetene. Hvordan det kan gjøres, er det nærliggende å se nærmere på sammen med partene i arbeidslivet.

En annen dimensjon er at offentlige myndigheter kan bli bedre på å gi god informasjon, og til å ta imot varslerne på en god måte. Departementet har derfor gitt Arbeidstilsynet i oppdrag å lede et prosjekt sammen med andre relevante tilsynsmyndigheter med dette som formål. Arbeidstilsynet skal levere en rapport om prosjektet innen 1. september i år.

Jeg har merket meg ønsket fra flertallet i komiteen om en bredt sammensatt ekspertgruppe som skal gjennomgå dagens regler om varsling, og komme med forslag til hvordan varslervernet kan styrkes. Dette vil jeg naturligvis følge opp. Jeg merker meg også at komitéflertallet ber om at regjeringen vurderer om grunnbegrepene i gjeldende regler – forsvarlig varsling og kritikkverdige forhold – skaper en for høy terskel for varsling.

Det er naturlig at departementets pågående utredning og varslede høring inngår som en del av ekspertgruppens arbeid. Jeg tar sikte på å komme tilbake til Stortinget etter at ekspertgruppens anbefalinger foreligger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lise Christoffersen (A) [10:47:45]: Jeg har et par spørsmål knyttet til forslaget som kommer til å bli ved-

tatt, antakelig av et enstemmig storting, om å nedsette et ekspertutvalg.

Punkt 1: Tror statsråden at et slikt ekspertutvalg vil forsinke arbeidet med nye bestemmelser?

Punkt 2: Når utvalget skal nedsettes, vil statsråden sørge for at partene i arbeidslivet blir invitert til å delta?

Punkt 3: Har statsråden noen formening om når vi kan regne med å få en ny sak i Stortinget, med forslag til nye lovbestemmelser om varsling? Kommer det til å skje i inneværende periode, eller må vi regne med å vente lenger?

Statsråd Anniken Hauglie [10:48:32]: Når det gjelder forsinkelser: Vi er allerede i gang med å jobbe med dette fra departementets side, og nå må vi sette ned dette utvalget, naturlig nok. Mitt mål er selvfølgelig at vi skal gjøre dette så raskt som overhodet mulig. Først må vi utarbeide et mandat, men dette er et prioritert område for meg og naturligvis også for Stortinget – det registrerer jeg. Mitt mål er selvfølgelig at dette ikke skal forsinke arbeidet.

Når en sak kommer, må jeg nesten få komme tilbake til, men som jeg sa: Dette er et prioritert område, så jeg vil komme tilbake så fort som mulig. Partene er det også naturlig å involvere i arbeidet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:49:30]: Jeg vil takke for et offensivt innlegg og også for gode svar på replikken nå. Jeg tror det er viktig i det arbeidet som skal gjøres.

Representanten Wiborg sier at det er naturlig at denne ekspertgruppa ser på et eget ombud eller en egen varslingsenhet i Arbeidstilsynet, eksempelvis. Mitt spørsmål er egentlig bare om statsråden er enig i det. Vil det være en del av mandatet til gruppa?

Statsråd Anniken Hauglie [10:49:52]: Nå må jeg først få vurdere hvordan mandatet skal se ut. Jeg er åpen for at man skal kunne diskutere alle relevante problemstillinger i det ekspertutvalget, og et ombud er det selvsagt også naturlig å ta med seg inn i dette.

Så vil jeg bare si at det som er det aller viktigste nå, er at alle virksomheter tar inn over seg den alvorlige situasjonen som er, og at man etablerer en kultur og holdninger for varsling. Jeg er veldig opptatt av at ikke denne type problemstillinger nærmest skal parkeres i et ombud – at andre virksomheter kan tenke at da er det de som tar seg av det. Dette er arbeid som må forankres, implementeres, i den enkelte virksomhet hver eneste dag. Å ta det ansvaret er viktig, men om et ombud skal være en del av dette arbeidet, er jeg åpen for, men det må jeg nesten få komme tilbake til.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:50:54]: Når mange av erfaringer er skeptisk til å gå inn i det alvoret det innebærer å varsle, er det fordi vi har sett mange eksempler på at varsling og varslere ender opp i personalsaker. De som varsler, blir en personalsak. Dette er utrolig alvorlig for dem det gjelder. Ikke minst har vi sett eksempler på det innen helsesektoren. På Rjukan sykehus har vi sett et eksempel som er meget alvorlig. En framtreddende person varslet, og det ble en personalsak. Sjølsagt fører dette til at det bare er de sterkeste og mest myndige som tør å varsle. Det er de som

har overskudd og krefter til å tørre det og å stå gjennom det – som tør å ta den belastningen som kommer i ettertid.

Vil statsråden ta initiativ til å gå gjennom de varslingsene som har ført til personalsak, for å trekke lærdom av dette, slik at varslerne kan sikres mot slike forhold?

Statsråd Anniken Hauglie [10:52:01]: Det som representanten tar opp, er viktig. Jeg tror nok at på de fleste av oss gjør mange av de historiene om hvordan ansatte blir møtt, som vi har hørt om gjennom mediene, et sterkt inntrykk. Gjennomgangen av lovverket har vist at det er godt nok, men det vi også ser – og vet av erfaring – er at dette ikke er implementert godt nok på mange arbeidsplasser. Det er ikke kultur for varsling, og man har ikke implementert regelverket godt nok på den enkelte arbeidsplass.

Vi er opptatt av, når vi nå får satt ned ekspertgruppen, at den skal gjennomgå alle elementene som må gjennomgås for å få klargjort regelverket, for å få tydeliggjort det som må tydeliggjøres. Men det aller viktigste er det arbeidet som gjøres ute i virksomhetene – at man har en kultur for og holdning til at varsling er en sentral del av tillitsvalgtarbeidet, at tillitsvalgte er aktive ute på sin arbeidsplass, bl.a. i opplæring av ansatte om hvilke rettigheter de har i denne typen spørsmål, slik at arbeidet følges opp bedre. I utgangspunktet er dette et arbeid som må gjøres på den enkelte arbeidsplass. Nå skal vi sette ned et ekspertutvalg, så får vi se.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:53:12]: Det er helt opplagt at dette ikke er implementert godt nok. Det som er problemet, er at de som ikke implementerer det godt nok, bare kan fortsette. Det får jo ingen konsekvenser for de lederne i offentlig virksomhet som behandler varsling som en personalsak. Dette er et ledelsesansvar. Det er det som er kjernen i det. Statsråden sier at vi må få en kultur for åpenhet. Det er vel og bra, det. Men kjernen i dette er at vi må få en kultur innen offentlige virksomheter – det er der dette er mest påtrengende – som fører til at man får myndige medarbeidere som kan si fra. Det er jo en berikelse for hele organisasjonen. Derfor er jeg overrasket over at statsråden ikke går litt mer grundig inn i hele organisasjonsfilosofien som man skal drive offentlig virksomhet etter – det som innen andre etater heter operasjonsbasert ledelse – nemlig at man gir førstelinja mer ansvar og dermed får et samspill mellom førstelinja og ledelsen for å få en god kultur. Dermed vil det bli mindre behov for varsling. Er statsråden enig i det?

Statsråd Anniken Hauglie [10:54:17]: Som jeg sier: Lovverket er ganske tydelig når det gjelder hvilke rettigheter de ansatte og varslerne har, og hvilke plikter arbeidsgiverne har. Dette er helt klart nedfelt i lovverket. Det som er den store oppgaven, er å få implementert regelverket på den enkelte arbeidsplass og at lovene følges. Hvis det er slik at rettighetene til de ansatte krenkes, at de ikke får ivarett sine rettigheter, må også tillitsvalgte bistå de ansatte. Arbeidsgivere har et helt klart ansvar for å følge lovverket. Offentlig sektor skal selvfølgelig være foregangsarbeidsgivere på dette området.

Vi ser at dette ikke fungerer godt nok mange steder, men man kan ikke tro at det er lovene i seg selv som skal løse dette. Her er det viktig at partene på den enkelte arbeidsplass – tillitsvalgte og arbeidsgivere – setter seg ned i fellesskap og lager rutiner og slik sørger for at man bygger kultur og holdninger til disse viktige problemstillingene. Varslinger er viktig. De skal tas på alvor og følges opp i hver eneste virksomhet.

Kirsti Bergstø (SV) [10:55:29]: Når tillitsvalgte advarer mot å varsle, når vi ser at varslere opplever stor grad av gjengjeldelse fra arbeidsgiver, og når vi ser at varslings saker behandles som personalsaker, kan det leses som et uttrykk for en mur av en ukultur som sannhet må stange i, i håp om å trenge gjennom. Derfor lurer jeg på om statsråden ser at styringsmodeller og ledelseskultur kan virke inn på hvordan varsling håndteres i arbeidslivet. Hvis svaret er ja, hva vil statsråden da gjøre for å sikre at nødvendig endring finner sted?

Statsråd Anniken Hauglie [10:56:16]: Jeg tror nok at vi har gode ledere, og vi har dårlige ledere, helt uavhengig av hvilken styringsmodell som måtte være på den enkelte arbeidsplass. Men det gjør selvfølgelig inntrykk når man hører historier om at tillitsvalgte fraråder sine ansatte å varsle, slik vi så politiet gjorde for en stund siden. Jeg er opptatt av at alle ansatte som ser, avdekker og opplever kritikkverdige forhold på sin arbeidsplass, tvert om skal oppmuntres til å varsle. For de fleste vil det være mulig å kunne gå ordinær tjenestevei. Andre må kanskje gjøre det på andre måter – hvis man føler at tjenestevei ikke fører fram.

Jeg er opptatt av at vi skal ha et arbeidsliv hvor man oppmuntres til å varsle om kritikkverdige forhold, og at det bygges kultur og holdning på den enkelte arbeidsplass. Det er klart at tillitsvalgte sammen med arbeidsgiver har et stort ansvar for å legge til rette for det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Arild Grande (A) [10:57:34]: For et år siden ble redaksjonen i den tyske avisen Süddeutsche Zeitung kontaktet av en anonym kilde med spørsmål om de var interessert i dokumenter fra et advokatfirma i Panama. Dette var starten på det som nå er kjent som Panama Papers. Ennå kjenner vi ikke omfanget av denne saken, men vi ser allerede at dette dreier seg om svært verdifull informasjon for offentligheten – også her i Norge. Denne saken kan kanskje synes å være utenfor den norske arbeidsmiljøloven, men den illustrerer særlig tre ting: Varsling er nødvendig, for at folk skal kunne varsle, må de føle trygghet for at de ikke blir utsatt for kildejakt, og det er viktig med sterke redaksjoner som kan fange opp og grave i slike saker.

Andre eksempler er også nevnt i dagens debatt, og det som er skuffende, er at flere av sakene som er kjent i Norge, først ble tatt tak i da de ble kjent i media. Men altfor ofte opplever journalister at folk ikke våger å uttale seg, og at informasjon og tilgjengelighet for informasjon vanskeligjøres. Vi ser at det er en demokratisk utfordring.

I mitt bidrag til denne debatten vil jeg særlig peke på to forhold. For det første er det viktig å framheve at yttringsfrihet og kildevern er demokratisk viktig. Retten til å ytre seg er beskyttet og nedfelt i § 100 i Grunnloven, og det handler også om samfunnets behov for informasjon om viktige og kritikkverdige forhold. Derfor påpeker flere, også i denne debatten, at vi stiller sterkere krav til offentlig sektor om å gå foran med et godt eksempel. De forvalter store ressurser på vegne av fellesskapet, da stilles det også krav til åpenhet og gode rutiner for varsling.

Det andre er at vi trenger bedre ordninger for varsling. Vi ser dessverre at mange vegrer seg for å varsle om kritikkverdige forhold, fordi de vil føle seg absolutt sikre før de eventuelt varsler, de er redde for represalier, og de vet kanskje ikke hvordan de skal gå fram. Det er viktig at arbeidsgivere tar sitt ansvar og sørger for god opplysning om hvordan man skal gå fram – og ikke minst for gode rutiner. Det er viktig med et godt trepartssamarbeid og sterke fagforeninger, og det er viktig med et godt lovverk. Jeg må si at jeg reagerer sterkt når Politiets Fellesforbund går ut og sier at de heretter ikke anbefaler varsling, og at de har sett at det er skadelig for helsen. Det er alarmerende.

Nå ser vi at det er varslet en ekspertgruppe. Det er bra, men vi håper det ikke blir en lynavleder for regjeringen til å utsette saken, som er viktig. Vi ber derfor om at selv om man stemmer imot forslagene vi har fremmet i saken, blir de tatt inn i arbeidet til ekspertutvalget.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:01:01]: Samfunnet er ikke tent med at forhold som burde ha vore varsla, ikke vert varsla grunna manglande vern for varslarar. Det handlar om å ha ein god kultur for å varsle om saker. For eksempel næringslivet er heilt avhengig av ein verksam og effektiv konkurranse der f.eks. både prissamarbeid og marknadsdeling er lovbrøt som hindrar effektiv konkurranse og ein velfungerande marknad. Slikt må det verta varsle om med ein gong ein får kunnskap om det.

Grunnen til at eg tek ordet her i dag, er at eg er frå Hordaland, representerer Hordaland og har følgd desse varslarsakene ved Hordaland politidistrikt. Robin Schaefer's varsling i Monika-saka er så langt det viktigaste beviset på at me politikarar har eit særdeles stort ansvar for å sørgja for eit tilstrekkeleg og reelt vern av arbeidstakarar som varslar om kritikkverdige forhold. Det er ein føresetnad for eit velfungerande demokrati, og det er gode rettsstatsprinsipp. Det handlar òg mykje om vårt felles ansvar som folkevalde for å sikra sentrale og samfunnskritiske verdiar som me i all hovudsak kan einast om viktigheita av å ha og av å beskytta, uavhengig av politisk tilhøyrslse.

Etter mi oppfatning vert sjølve mandatet til det føreslåtte ekspertutvalet sentralt. Eg håpar både stortingsfleirtalet og statsråden ser fordelene med eit breitt samansett utval med erfaringar og kompetanse som eksisterer på dette området, og som også får eit breitt mandat med seg inn i denne arbeidsgruppa. Med det meiner eg at dette utvalet bør få fridom til å kunna sjå på ulike saker, f.eks. dei me kjenner frå Hordaland politidistrikt, og ulike modellar for styrking av varslarvernet i praksis. Utvalet bør vurderer om ein skal få eit eksternt varslarombod, slik fleire har teke til orde for,

og om Arbeidstilsynet kan verta involvert på ein betre og sterkare måte enn det dei gjer i slike saker i dag. Det er flott å høyra at statsråden er open for dette.

Eg tenkjer òg at fokuset må vera korleis eksisterande reglar vert brukte, og ikkje berre å føreslå nye reglar. Det handlar også om kultur, slik statsråden presiserer. Spesielleininga for politisaker si gransking av om det var gjort straffbare handlingar i varslarsakene, og sjølve erfaringane frå Hordaland politikammer, er eksempel på korleis praktiseringa av varslarvernet frå leiarar lokalt og heilt opp i hierarkiet, heilt opp til Politidirektoratet med påfølgjande gransking, i praksis skremmer tilsette frå å varsle om interne kritikkverdige forhold, stikk i strid med intensjonen med varslarvernet.

Slik kan me ikkje ha det. Poenget er at terskelen – og kulturen – for å varsle må vera minst så låg som Stortinget føresette i forarbeida til dei reglane som faktisk gjeld per dags dato.

Det er ei sjølvfølgje med varslarvern, og det må vera ei sjølvfølgje at det det vert varsle om, vert følgd opp på ein tillitvekkjande og god måte, utan at ein skal ha frykt for represaliar.

Sveinung Rotevatn (V) [11:04:21]: Takk for mange gode innspel i løpet av debatten. Eg tek berre ordet igjen for å kommentere eit par av dei.

For det første til det lause forslaget frå Kristeleg Folkeparti om ombod eller Arbeidstilsynet: Frå Venstres perspektiv har vi nok ombod i dette landet – meir enn nok, for å vere heilt ærleg. Men det å ha ei eiga eining innanfor Arbeidstilsynet er ein tanke vi har meir sansen for. Eg set pris på signala frå statsråden i replikkvekslinga og legg til grunn at det også vil bli vurdert i ekspertutvalet, sjølv om vi ikkje kjem til å stemme for det lause forslaget i dag.

Så til Arbeidarpartiet, som hadde håpa at deira eigne forslag vart vedtekne. Det forstår eg. Men eg kan trøyse Arbeidarpartiet med at nokre av dei allereie er vedtekne av Stortinget, bl.a. det som gjeld interne varslingsrutinar. Det vart vedteke for over eit år sidan, og i forbindelse med det vil eg oppmode departementet til å halde eit høgt tempo i det arbeidet, for tida går, dag for dag.

Eg er også glad for at Arbeidarpartiet subsidiært støttar dette med å setje ned eit ekspertutval. Det trur eg kan bli viktig. Og så håpar eg at Arbeidarpartiet også subsidiært kan støtte – det er vel – forslag til vedtak II, om det å gå inn på vilkåra i lovteksten, der det i høyringsrunden var ganske tydeleg, ikkje minst frå presseorgana, at her ligg det ein terskel. Eg set pris på at Senterpartiet vil støtte det subsidiært, og eg håpar Arbeidarpartiet vil gjere det same. Eg trur det kan vere viktig å få ein gjennomgang av det.

Heilt til sist til ekspertutvalet: Eg ser fram til å få resultat derfrå. Eg vil likevel seie at det arbeidet som departementet fekk i oppdrag å gjere for eit år sidan, og som eg håper dei begynner nærme seg å kome i mål med, bør ein leggje fram for Stortinget uavhengig av dette ekspertutvalet og før det kjem med noko, for det reknar eg med vil ta litt tid. Så eg meiner at det at ein set ned eit utval no, ikkje skal vere noko som utset det arbeidet som allereie er i gang. Det bør kunne leggjast fram fortløpande for Stortinget.

Lise Christoffersen (A) [11:06:56]: Debatten i dag har vist at det er bred politisk enighet om at varsling er et gode, og at varslere skal tas på alvor. Varsling er tøft nok i seg selv, om en ikke også skal risikere gjengjeldelse. Forskning, bl.a. ved Universitetet i Bergen, viser at det dessverre skjer altfor ofte. Troverdigheten som fagperson trekkes i tvil, budskapet uskadeliggjøres, man ignoreres, avvises, omplasseres, utsettes for trusler, sanksjoner og utstøting. Det var jo nettopp det de nye reglene skulle forhindre. Det er blitt bedre. Fafo viser at andelen arbeidstakere som er dekket av varslingsrutiner, nå er oppe i 53 pst. Men det er ikke nok, og rutinene må etterleves.

Vi har mange eksempler på at varsling kan ha stor betydning, langt utover egen arbeidsplass. Representanten Arild Grande viste til en av dem. Det ferskeste eksemplet er varslersaken fra Panama om skjulte formuer i skatteparadis, som til og med omfatter DnB, der staten er største aksjonær. De kjente varslerne politietterforsker Robin Schaefer og tillitsvalgt Jan Erik Skog fikk delvis oppreisning gjennom Fritt Ords pris i 2015 for varsling om store mangler i en drapsetterforskning og alvorlig korrupsjon ved bussleveranser i Oslo. Men det tok år med store personlige belastninger før de endelig fikk gjennomslag.

Ikke alle varslere har et apparat rundt seg. Det fikk vi til fulle se etter at Hadia Tajik omtalte varslerslaget vårt i et intervju i Dagbladet. På plassen min ligger henvendelser fra personer som har prøvd å varsle, og som takk fikk livet snudd på hodet. Den siste henvendelsen kom på e-post seint i går kveld.

I januar fikk jeg tilsendt boka «Moderne munnskurv» av Amelie og Dahle. De skriver om varslere i Statoil, Sector Alarm, Nav, Actis, Bærum kommune, Rana kommune, Statens strålevern, NRK, Widerøe. Noen fikk en lykkelig slutt, andre ikke.

På galleriet her i dag sitter Monna Brinch, som har ført en kamp helt siden tidlig på 1980-tallet om kjemikaliebruk og helseskader i Oslo-skolen der hun var ansatt. Saken hennes er omtalt i ei bok om tolv varslere av Kjell Horn, med bidrag fra Henning Jakhelln. Monna Brinch var tøff og tok saken helt til Høyesterett – uten hell. Stoffene hun varslet om, står i dag på EUs liste over helseskadelige stoffer med grenseverdier langt under det hun selv og andre ble utsatt for. Hun blir 80 år neste år og håper fortsatt på en verdig avslutning.

Hvor vil jeg med dette? Vi har jo ikke forutsetninger for å skille rett og galt i den enkelte sak. Men når det nå ser ut til at det bærer i retning av å nedsette et ekspertutvalg, håper jeg at statsråden også kan be dem se på hvordan varslere som har lidd urett, kan bli sett og få sjansen til å sette punktum. Det mener jeg vi skylder både Robin Schaefer, Jan Erik Skog, Monna Brinch og alle de andre.

I forlengelsen av det jeg sier her, vil Arbeiderpartiet støtte forslaget fra Kristelig Folkeparti om å få vurdert varslorombud eller en egen enhet i Arbeidstilsynet. Vi heller mest i retning av det siste, men låser oss ikke absolutt til det i dag.

Bente Stein Mathisen (H) [11:10:15]: Jeg tar også ordet for å kommentere Kristelig Folkepartis forslag om

opprettelse av et eget varslorombud eller en egen varslor-enhet hos Arbeidstilsynet.

Høyre er, i likhet med Fremskrittspartiet og Venstre, opptatt av å avvente ekspertgruppens arbeid. Slik forslaget til vedtak er formulert, legges det ikke noen føringer for hva ekspertgruppen skal komme med av forslag til tiltak og styrkninger. Forslaget til vedtak har en formulering om at en ekspertgruppe skal gå gjennom dagens regler om varsling i sin helhet og fremme forslag om hvordan varslorvernet kan styrkes. Kommer det forslag om opprettelse av et varslorombud eller en egen varslor-enhet hos Arbeidstilsynet, vil vi selvsagt vurdere det.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:11:09]: Der det er dårlig kultur for varsling, så er det dårlig kultur for å ytre seg generelt. Det starter med ytringsfrihet på jobben om småsaker i det offentlige – eksempelvis om budsjett. Om en ikke aksepterer de små sakene – hvem tør da å varsle når det virkelig gjelder?

Jeg trakk inn dette med forholdet mellom varsling og personalsak, ikke minst i helsesektoren, og statsråden sa at da er det ikke implementert godt nok. Men det som kjennetegner veldig mange varslingssaker, ikke minst i helsesektoren, er at det er interessekonflikter. Det er interessekonflikter som gjør at disse sakene blir meget krevende. Det er interessekonflikter hvor de som står på gulvet, føler og ser saken på en annen måte enn tilsynene, eksempelvis Helse-tilsynet eller fylkeslegen, som har som oppgave å påse lovligheten i det som skjer, men som også, i altfor stor grad, er statens representant i de omstillingsprosesser som skjer.

Det er en rekke av de omstillingsprosessene som skjer, hvor det er en manglende ærlighet. Det er en manglende ærlighet som gjør at de ansatte reagerer med vantro over at en sak kan presenteres på en måte som er så fjern fra den situasjonen de står i, og som de kjenner til hvordan skal løses. Vi er i en situasjon der veldig mange av omstillingene i dag har en manglende ærlighet i seg, for det som er konsekvensen av den sentraliseringen som pågår, er en økende byråkratisering med mindre innflytelse for dem som er i førstelinja. Det fører til at de som er i førstelinja, varsler fordi en ser at tryggheten til de menneskene en skal ivareta, blir dårligere.

Dette er meget krevende, og det må skje en systemgjennomgang. Jeg vil si at i disse omstillingsprosessene er første bud at ledere er ærlige og sier ifra om hva som er formålet med prosessen. Men det krever jo sjølsagt at de oppdrag som ledere får fra politikere, også er ærlige, og det står det mye tilbake på.

Så til slutt: Kristelig Folkepartis forslag om å vurdere opprettelsen av et varslorombud eller en egen enhet under Arbeidstilsynet kan nok ha mye for seg, men jeg vil si at dette går for grunt. Det er en mye mer krevende sak, en mye mer alvorlig sak vi står oppe i. Jeg mener dette vil føre til en for stor grad av ytterligere byråkratisering. På den bakgrunn vil Senterpartiet stemme imot.

Kirsti Bergstø (SV) [11:14:11]: SV vil støtte Kristelig Folkepartis løse forslag i saken. Det er viktig å vurdere hvordan man kan få en bedre struktur for ivaretagelse

av varslere og varsling. I likhet med Arbeiderpartiet tenker jeg at det er mest hensiktsmessig at Arbeidstilsynet står for det, framfor et nytt ombud, men det kan vi ta en debatt om på et senere tidspunkt.

På samme måte som det er viktig å ha en struktur for ivaretagelse av varslere, er det hensiktsmessig å ha en struktur for rutiner og håndtering av varsling på den enkelte arbeidsplass. Det har tidligere i debatten blitt oppfordret til at mindretallsforslagene må tas med i arbeidet til den bredt sammensatte ekspertgruppen. Det håper vi fra SVs side inderlig, men jeg har også noen flere oppfordringer med hensyn til arbeidet som skal settes i gang etter dagen i dag, og også til sammensetningen av gruppen.

Jeg vil også nevne at SV støtter oppfordringen fra representanten Christoffersen om at man bør gå gjennom kjente varslingssaker og se på både utfall og rettferdighet i dem.

Videre mener jeg det er nødvendig at varslere er representert i gruppen, at man i gruppen har noen med erfaring på kroppen om hva det vil si å bære fram en sannhet som det ofte sås tvil om, og ikke minst vil jeg på det aller sterkeste oppfordre til at arbeidslivets parter skal være representert. Det er ikke nødvendigvis en selvfølge, selv om vi fra SVs side mener at det er avgjørende. Derfor vil jeg gjerne oppfordre statsråden til å dele sine tanker rundt partenes rolle i det kommende arbeidet, og også tanker rundt om partene i arbeidslivet bør være representert i en sårn ekspertgruppe. Fra SVs ståsted tenker jeg at det er vel få som er bedre eksperter på arbeidslivets styrker og svakheter enn nettopp partene, og at det er der kjernen for en løsning ligger – og for et konstruktivt samarbeid i en mer positiv retning, mot åpenhet og en kulturendring i arbeidslivet.

Presidenten: Lise Christoffersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lise Christoffersen (A) [11:17:11]: Bare et par ting som det har blitt stilt spørsmål om i debatten: Erlend Wiborg nevnte Fremskrittspartiets forslag i forrige periode og sa at de rød-grønne partiene var forholdsvis lunkne til det. Jeg vil bare minne om at jeg viste til Fremskrittspartiets forslag i mitt første innlegg. På det tidspunktet forelå det ikke en evaluering av nye regler – det gjør det nå.

Så har flere vært inne på begrepene «forsvarlig varsling» og «kritikkverdige forhold». Vi har en merknad der vi ber regjeringa vurdere hvordan disse begrepene kan tydeliggjøres, og når det i tillegg ses i sammenheng med tydeligere rutiner, håper vi at det kan føre til større trygghet både for den som varsler, og den det varsles om. For sistnevnte må jo også kunne stille visse krav til varslingens innhold.

Så til spørsmålet fra saksordføreren om hvordan vi stiller oss til II: Vi gir også det vår subsidiære støtte, og det betyr da at vi subsidiært støtter både I, II og III.

Arild Grande (A) [11:18:29]: I og med at det ser ut til at forslagene fra bl.a. Arbeiderpartiet blir stemt ned, og det vises til ekspertutvalget som skal etableres, så er det viktig

for oss å få en tilbakemelding fra statsråden på om hvorvidt disse innspillene blir ivare tatt når mandatet til utvalget skal utformes, og når sammensetningen av utvalget skal gjøres. I tillegg kunne jeg tenkt meg en bekreftelse fra statsråden på at det som står i merknaden fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, blir vurdert, og på at det blir gjort en vurdering av om begrensninger i ansattes rettigheter til å delta i den allmenne samfunnsdebatten kan være i strid med Grunnloven § 100 om ytringsfrihet. Det vil være en viktig avklaring, at dette vil bli vurdert, da en avklaring av det vil kunne løse mye av de utfordringene og de urolighetene som mange føler knyttet til om hvorvidt deres rett til ytringer er beskyttet.

Så er det også et ønske om å få en vurdering av hvordan man kan styrke kildevernet. Mange journalister rapporterer jo at de møter nervøse ansatte som er redd for å ytre seg, all den tid de ikke vet om det blir bedrevet kildejakt, og om deres identitet blir avslørt i alvorlige saker. Jeg kan nevne som et eksempel, som kan vurderes: I Sverige har ikke redaktørene bare en rett til å beskytte sine kilder; de har også en plikt til å beskytte sine kilder.

Det kunne vært interessant å høre om statsråden kan være villig til å signalisere at dette er noe som ekspertutvalget bør se på, for på den måten å øke tryggheten hos framtidige varslere – at deres identitet ikke blir avslørt, og at de, hvis de har behov for det, har rett og mulighet til anonymitet. Det vil være viktig for et effektivt kildevern i framtid.

Statsråd Anniken Hauglie [11:21:02]: Jeg fikk en del spørsmål til oppklaringer på tampen. Jeg vil bare si kort, for det første: Alle har en selvsagt rett til å ytre seg og delta i samfunnsdebatten – det skulle bare mangle. Ansatte har åpenbart den retten, og de skal fortsatt ha den retten, det må det ikke være noen tvil om.

Det vi nå skal gjøre, er å følge opp vedtaket fra Stortinget om å nedsette et ekspertutvalg. Det ligger noen føringer fra flertallet om hva dette ekspertutvalget skal diskutere og ta opp i seg. Mitt utgangspunkt er at det ikke skal være noen begrensninger fra min side for hva det ekspertutvalget bør diskutere, men det må være relevante problemstillinger.

Men nå må vi gå tilbake til departementet, sette oss ned og utarbeide mandatet. Jeg ønsker at det skal være så bredt og hensiktsmessig som mulig. Når det gjelder sammensetning, må jeg også komme tilbake igjen til det, men jeg synes jo det er naturlig at også partene deltar i dette i en eller annen form. Det viktigste er at vi får et utvalg som nå kan diskutere relevante problemstillinger, og komme tilbake til oss med det de mener er viktig at vi fanger opp i lov eller regelverk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:22:26]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Per Olaf Lundtei-

gen, Kjersti Toppe og Trygve Slagsvold Vedum om endring av lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (Innst. 210 L (2015–2016), jf. Dokument 8:32 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arve Kambe [11:23:15] (komiteens leder og ordfører for saken): Dette er en sak hvor forslagsstillerne ønsker å endre arbeidsmiljøloven ved å foreslå at § 14-12 andre ledd oppheves. Det er en bestemmelse som gir rom for at tariffbundne virksomheter etter avtale med fagforening kan leie inn personell fra bemanningsbedrifter utover lovens hovedregel om midlertidig behov. Forslaget får i komiteen støtte fra Senterpartiet og SV, mens resten av komiteen avviser forslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, har egne merknader, Arbeiderpartiet har sine merknader, og SV og Senterpartiet har stort sett felles merknader, men av og til noen avvikende.

Arbeidsmiljøloven, sammen med hovedavtalen mellom NHO og LO, tariffavtalene og trepartssamarbeidet, setter en relativt god standard for norsk arbeidsliv. Det er den som brukes, og hovedregelen i norsk arbeidsliv i dag, uavhengig av tilsetningsformål, er faste ansettelser.

Jeg vil presisere at den nye generelle adgangen til midlertidige ansettelser ikke gjelder ved innleie og dermed bruk av bemanningsbyråer, slik forslagsstillerne antyder i forslaget sitt. Høyre er derfor uenig med forslagsstillerne, som hevder at adgangen til å inngå lokal avtale om innleie ikke lenger er nødvendig på grunn av den nye regelen.

Den lovbestemmelsen som Senterpartiet ønsker å fjerne, ble tatt inn i arbeidsmiljøloven under Stoltenberg I-regjeringen i 2000. Høyre mener at bestemmelsen bidrar til å sikre løsninger som er både i arbeidsgivers og arbeidstakers interesse. Dette gjelder særlig for industribedrifter i distriktene som ellers ville hatt problemer med å skaffe tilstrekkelig arbeidskraft.

Norge opplever nå utfordrende tider for industri og arbeidsliv. Den bestemmelsen som Senterpartiet og SV nå ønsker å fjerne, har bidratt til trygge arbeidsplasser hos innleiebedriftene og har motvirket at arbeidsplasser blir flyttet ut av Norge. Høyre vil derfor advare sterkt mot konsekvensene av forslaget, selv om de er utilsiktet.

Senterpartiet prøver en rekke ganger å gjøre enkeltsaker om arbeidsmiljøloven til en EØS-debatt. Det er relativt bred politisk oppslutning om EØS-avtalen i Norge – et svært flertall i Stortinget, et stort flertall i folket, og partene i arbeidslivet er meget positive til EØS-avtalen.

Rett før Norge ble en del av det indre markedet i 1994,

vedtok Stortinget allmenngjøringsloven. Allmenngjøring av tariffavtaler betyr at bestemte deler av en landsomfattende tariffavtale, f.eks. bestemmelser om lønn, arbeidstid og utgifter til reise, kost og losji, gjøres gjeldende for alle arbeidstakere som utfører arbeid innenfor tariffavtalens virkeområde. Det er per dags dato gjort vedtak om allmenngjøring innenfor en rekke bransjer og områder. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring, blir overholdt.

Senterpartiet viser i sitt forslag til en rapport fra Manifest Analyse. Jeg vil påpeke at dette ikke er en vitenskapelig rapport, men en politisk skjev analyse. Jeg er også kjent med at NHO Service hevder at rapporten bruker deres tall feil på svært mange og avgjørende punkt, og vi stiller oss undrende til at dette har vært premissgivende for fakta i representantforslaget.

Regjeringen fikk relativt bred støtte da næringslivet ble gitt mulighet til unntak fra vikarbyrådirektivet i 2014 gjennom en forskriftsendring som ble iverksatt fra 1. juli i fjor. Nå blir likebehandling ansett som oppfylt ved at de innleide er omfattet av en tariffavtale inngått mellom bemanningsbyrået og en fagforening med minst 10 000 medlemmer. De ansatte i et bemanningsbyrå er gjennom egen tariffavtale sikret mot sosial dumping. De er videre trygge på skikkelige arbeidsvilkår som er framforhandlet over tid.

Dagens lovverk forutsetter at det foreligger enighet mellom fagforening og arbeidsgiver i en bedrift med tariffavtale. Partene i arbeidslivet samarbeider godt om å løse dagens utfordringer, og Høyre aksepterer ikke premisset fra forslagsstillerne om at fagforeninger presses til å inngå slike avtaler.

Arbeidsmiljøloven gjelder for norsk næringsliv/arbeidsliv og gjelder for alle sektorer. Det er derfor uheldig å vedta generelle endringer for alle basert på en feilslått analyse for en enkelt næring.

For mange ansatte er bemanningsbransjen en god inngang til arbeidslivet, og i tider med økt ledighet kan den også være en god mellomstasjon mellom ledighet og nytt fast arbeid. Dermed kan bransjen være en god bidragsyter i den omstillingen som Norge er i gang med. Regelverket som forslagsstillerne ønsker å fjerne, vil ha som konsekvens at det gjør det vanskeligere for norsk næringsliv å sikre seg kompetanse, i tillegg til at det vil true gjennomføringsevnen til norske bedrifter som har vunnet anbud, og dermed vil sette de ordinære arbeidsplassene ved disse bedriftene i fare.

På denne bakgrunn foreslår komiteens flertall at forslaget avvises – og vedlegges protokollen.

Fredric Holen Bjørdal (A) [11:28:36]: Arbeidarpartiet vil takke forslagsstillerane for å setje forholda i bemanningsbransjen på dagsordenen.

Aller først har eg lyst til å seie at det skal vere enkelt for arbeidstakarar å kome til Noreg for å bruke kompetansen sin her. Det må vere raskt og enkelt for både arbeidsgjevar og arbeidstakar å få nødvendige løyve, slik at kompetent arbeidskraft kan hentast inn.

Etter EU-utvidinga har talet på arbeidsinnvandrarar auka kraftig. I Arbeidarpartiet er vi positive til det, men vi

er heller ikkje blinde for at det fører med seg utfordringar. Auka arbeidsinnvandring har gjeve oss viktig arbeidskraft, men i delar av arbeidslivet har det også ført til problem med sosial dumping. Stor bevegelse av arbeidskraft over landegrensene saman med utsetjing av arbeidsoppgåver legg auka press på den norske arbeidslivsmodellen. Men EØS-avtalen er i all hovudsak positiv for Noreg, og han har medverka til å styrkje rettane for mange arbeidstakarar i Europa og i Noreg.

Noreg må halde fram med å utnytte handlingrommet som ligg i avtalen for å sikre at vi framleis vil kunne ha ei god arbeidslivsregulering. Nye EU-reglar må ikkje leggje hindringar i vegen for tiltak som Noreg har innført, eller planlegg å innføre, f.eks. gjennom våre handlingsplanar mot sosial dumping. Sosial dumping inneber at utanlandske arbeidstakarar blir utsette for brot på helse-, miljø- og sikkerheitsreglar eller blir tilbodne løn som er uakseptabelt låg. Og vi må framleis jobbe for å utvikle ordningar som sikrar tryggleiken til arbeidstakarane i løns- og arbeidsforhold – ordningar som allmenngjøring, solidaransvar og treparts bransjeprogram.

Når det gjeld bemanningsbransjen, ser vi at bransjen har hatt ein betydeleg vekst dei siste ti–femten åra. Vi har eksempel på verksemder der den faste bemanninga utgjer berre ein mindre del av totalbemanninga. Fleirtalet kan vere leigde inn, og då snakkar vi som hovudregel om utanlandske arbeidstakarar. Føresetnaden for anledninga til innleige frå bemanningsverksemder var at det skulle vere eit tilskot til den ordinære, fast tilsette bemanninga der det var eit midlertidig behov for arbeidskraft. I staden har bemanningsbransjen vakse til å bli ein vesentleg leverandør av billegare og i all hovudsak utanlandsk arbeidskraft til viktige delar av norsk arbeidsliv.

Innleige inneber ei laus tilknytning til oppdragsgjevarane, der arbeidsgjevaransvaret blir pulverisert. Eit for stort omfang av innleige utfordrar den norske arbeidslivsmodellen, og det fremjar konkurranse på lønsvilkår, ikkje på produktivitet. Ein konsekvens er at det blir vanskelegare å gjennomføre opplæring innanfor språk, HMS og fag. Når arbeidsgjevarar vel å satse på innleige i staden for direkte tilsetjingar, undergrev dei eiga langsiktig kompetansebygging og verdiskaping. Det må difor vere eit mål at innleige i størst mogleg grad avgrensar seg til bruk av reelle vikarar og sesongtoppar. Samtidig må vi sikre etterleving av likebehandlingsprinsippet ved bruk av innleige. Dei som blir leigde inn, skal ha minst like gode løns- og arbeidsvilkår som om dei var tilsette direkte av innleigar.

Sjølv om mange driv seriøst og ordentleg, er bemanningsbransjen også prega av ulovlege og useriøse forhold og bidreg til tilstandar i delar av arbeidslivet som er uakseptable. Ein konkurranse basert på lågast mogleg lønsnivå bidreg til det. Ingen burde ønskje at det skal utvikle seg ein situasjon der fleire og fleire bemanningsføretak opplever at det er vanskeleg å klare seg i konkurransen dersom dei skal oppfylle krav etter lov og tariffavtale. Vi er difor einige med forslagsstillerane i at det kan vere behov for ei strengare regulering av bemanningsbransjen, men når vi likevel vel ikkje å støtte lovforslaget, er det bl.a. fordi vi meiner at forslaget om å oppheve § 14-12 andre ledd her og no er for

drastisk, ikkje minst fordi det vil utfordre våre EØS-rettslege forpliktingar. Vi må ikkje gløyme at forhandlingsretten, og i siste omgang tillitsvalde sin rett gjennom lova til å seie nei til innleige, er eit viktig grunnlag for det arbeidet som blir gjort for å sikre ryddige vilkår ved innleige. Dersom vi skal gjere innstrammingar, må det greiast ut om det er lokale eller sentrale ledd som skal føreta ei slik godkjenning, og om det bør innførast andre former for avgrensingar. Uansett bør forslaget sendast på ordinær høyring.

Samtidig meiner Arbeidarpartiet at det er behov for ein heilskapleg gjennomgang av regelverket rundt innleige, og vi vil difor sterkt oppfordre regjeringa til å sjå på forholda i bemanningsbransjen med eit kritisk blikk og vurdere kor og korleis det er mogleg å stramme inn.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Erlend Wiborg (FrP) [11:33:27]: Jeg vil også begynne med å takke saksordføreren og komiteen for å ha gått godt igjennom saken.

Jeg vil vise til at norsk økonomi har vist seg å være robust og bærekraftig gjennom forutsigbare rammevilkår, nødvendig moderasjon og evne til omstilling. Vi mener at en god og velfungerende arbeidsmarkedsøkonomi hviler på et næringsliv med mange ulike aktører, også vikar- og bemanningsbransjen, som også kan hjelpe mennesker som står utenfor arbeidslivet, til å få en fot innenfor.

Men i et arbeidsliv i endring må også arbeidsmiljøloven tilpasses og fornyes ut fra endringene i samfunnet og i arbeidslivet, noe jeg er glad for at dagens regjering har tatt tak i – innsett at arbeidslivet og ønskene fra næringslivet og mennesker har endret seg siden 1970-tallet. Det er derfor jeg, som sagt, er glad for de endringene vi har fått gjennomført.

Men en del av det velfungerende arbeidsliv er det naturlige at bemanningsbransjen inntar. Bemannings- og vikarbyråene fyller en god og viktig funksjon, både for den enkelte arbeidstaker og for virksomheter som benytter seg av tjenestene. Vi anerkjenner bemanningsbransjen fullt og helt som en aktør likeverdig med alle andre aktører i norsk arbeidsliv.

Det er interessant å merke seg, da Stortinget for noen år siden godkjente EUs vikarbyrådirektiv, hvilke partier som da sto bak dette. Fremskrittspartiet har hele tiden støttet fullt og helt opp om det, og Arbeiderpartiet gjorde det samme. Vi støttet opp om en samlet europeisk fagbevegelses krav om å få likebehandling når det gjelder dem som er ansatt i bemanningsbyråene, dem som er innleid gjennom dem, og dem som er ansatt i vanlige innleiefirmaer.

Da er det også interessant å merke seg LOs høringsuttalelse 14. desember 2010, hvor de bl.a. skriver:

«LO vil videre peke på at formuleringene i direktivets artikkel 1 – anvendelsesområde og artikkel 3 – definisjoner ytterligere underbygger at § 14-12 (...) kan beholdes.»

Jeg har også lyst til å sitere daværende statsminister og arbeiderpartileder Jens Stoltenbergs uttalelse til NTB, daterert 15. februar 2012, der han sier «det er et paradoks at

fagbevegelsen i Europa er for direktivet og at det omtales som en seier, mens det er motsatt i Norge».

Og videre:

«Men slik er det i politikken. Det må vi håndtere.»

Jeg støtter tidligere arbeiderpartileder og statsminister i det paradokset, og det ser vi også tydelig her i salen i dag.

Selvfølgelig kan vi som ulike politiske partier i denne salen være uenige om innholdet i selve paragrafen, men det er noe helt annet enn å foreslå at den skal oppheves. Dessverre vet vi som kjent at LO gikk bort fra sitt standpunkt i høringsrunden. Vi så en kamp internt i Arbeiderpartiet, der flere kjempet imot vikarbyrådirektivet, selv om sosialdemokratiske partier og fagbevegelser rundt i Europa kjempet direktivet frem. Som sagt, vi så mye vingling fra Arbeiderpartiet. Jeg synes det er spesielt at noen i en sak som faktisk handler om å gi alle ansatte like rettigheter og plikter, da velger å gå bort fra det.

Til slutt vil jeg påpeke motsetningen som ligger til grunn for selve representantforslaget, nemlig at den nye generelle adgangen til midlertidige ansettelser ikke gjelder ved innleie, og dermed ikke har noe med bruk av bemanningsbyråer å gjøre. Det er i beste fall basert på en misforståelse og viser også litt av grunnen – tror jeg – til at representantforslaget såpass tydelig blir avvist i dag.

Representanten Hølen Bjørdal var inne på at de fleste opptrer seriøst og følger de til enhver tid gjeldende lover og regler. Det er jeg helt enig i, men da er det viktig at dem vi da må få stoppet, og som vi må sette inn støtet på, er dem som er useriøse, og dem som ikke følger lover og regler – og ikke ramme alle.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:20]: Det er stor avstand i denne saken. Det er en svært viktig sak. Det er ikke overraskende at det er så ulik forståelse av hvordan vi skal organisere arbeidslivet. Det har vært en konfliktsak i norsk politikk helt siden starten, og det fortsetter. Sakskomplekset kommer til å bli enda viktigere framover, for stadig flere arbeidstakere blir berørt av det temaet som vi diskuterer her i dag.

Senterpartiet står på faste ansettelser. Vi står på at en skal ha midlertidige ansettelser etter § 14-9 i arbeidsmiljøloven, med klart definerte formål. Det vi nå snakker om, er endring i arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd, ved at vi foreslår at det skal tas ut. Det er en paragraf som kom inn i år 2000, og den sier at det etter avtale med fagforening kan leies inn personell fra bemanningsforetak.

Når vi foreslår å oppheve arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd, er det fordi den underminerer tryggheten i arbeidslivet for de ansatte, og den presser andre arbeidsgivere – og det vil jeg understreke – til også å begynne å bruke bemanningsbyråer, fordi det billigere på kort sikt. Dette er snakk om penger. Enhver arbeidsgiver, enhver bedriftsleder må drive sin virksomhet sånn at den kan overleve i en tøff konkurranse, og konkurransen er slik at bemanningsbyråer i svært mange tilfeller er økonomisk billigere for bedriften på kort sikt. Sånn fungerer konkurransen – det er livets lov.

Bakgrunnen for at Senterpartiet tar opp dette forslaget nå, er sjølsagt omfanget av dette. Vi fikk fri bevegelse

av arbeidskraft over landegrensene gjennom EØS-avtalen i 1994. Det utviklet seg gradvis de første ti årene, og så fikk vi i 2004 tilbudssjokket med ti nye land som har helt annerledes lønns- og arbeidsvilkår og mye høyere arbeidsledighet: Blant disse er Polen, Baltikum, Ungarn, Tsjekia og Slovenia. I 2007 fikk vi ytterligere flere: Bulgaria og Romania. Jeg vil vise til de grundige merknadene som Senterpartiet står bak i innstillinga, og ta noen hovedpoenger.

Trygghet i arbeidslivet er avhengig av lovverket, de økonomiske rammebetingelsene, muligheten til å følge opp skatter og avgifter, fagorganisering, ordnede forhold, og at vi har arbeidskamerater som tar ansvar. Omfanget av bemanningsbyråer er svært forskjellig i ulike bransjer og yrkesgrupper. De som er mest berørt, kan ikke det norske språket og har ikke kunnskaper om norske samfunnsforhold i sin jobb, noe som er avgjørende kvalifikasjoner for å utføre arbeidet. Den øvre middelklassen har derfor i svært liten grad konkurranse fra bemanningsbyråer og i liten grad press nedover på sine inntekter og lønns- og arbeidsvilkår. Det er bedrifter og fagarbeidere i praktiske yrkesfag som må betale prisen for at stortingsflertallet ønsker den utviklinga som finner sted. Byggfag, hotell, restaurant, handel, eldreomsorg, jordbruk, fiske, skogbruk og transport er eksempler. Dette er viktige yrker som tusenvis av norske ungdommer hvert år ønsker å starte yrkeslivet i, ønsker å ta utdanning i og ønsker å ha en fast og trygg jobb i.

Ved endringa av arbeidsmiljøloven den 7. april 2015 fikk Høyre og Fremskrittspartiet, med hjelp fra Venstre og Kristelig Folkeparti, flertall for å utvide bedriftenes muligheter til å bruke midlertidige ansettelser ved midlertidig behov for mer arbeidshjelp. Det er arbeidsmiljøloven § 14-9, som flere har vært inne på. Jeg skal ikke gå nærme inn på det. Senterpartiet sto klart sammen med de organisasjonene, YS, Unio og LO, som gjennom politisk streik markerte sitt syn i den saken. Nå gjelder det den generelle adgangen.

Ved ansettelse i bemanningsbyråer vil arbeidsplikten for mange begrense seg til de dager en blir tilkalt, lønnen for arbeidet ligger klart i laveste sjikt, og det er ofte problemer med å få inn skatter og avgifter for det offentlige. Ved kontroller utført av Arbeidstilsynet i 2014, viste det seg at av 42 bemanningsforetak ble det gitt reaksjon på ett eller flere tilfeller ved hele 30 tilsyn. Dette er noe som ikke kan få utvikle seg videre.

Senterpartiet er trygg på at ledelsen i LO er enig i disse vurderingene, og det er gledelig at Senterpartiet har fått støtte fra SV. Vi merker oss derimot at Arbeiderpartiet ikke støtter oss, med en begrunnelse om at det er for drastisk med tanke på EØS-forpliktelsene. At Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ikke støtter oss, er helt logisk ut fra deres prioriteringer i dag.

Presidenten: Ønsker representanten Per Olaf Lundteigen å ta opp forslaget som ligger i innstillingen?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:43:31]: Det er helt korrekt. Jeg tar opp forslaget i innstillinga.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har da tatt opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [11:43:44]: Arbeidsmiljølova § 14-12, andre avsnitt, opnar for at tariffbundne verksemdar, etter avtale med fagforeining, kan leige inn personell frå bemanningsbedrifter utover hovudregelen i lova om midlertidig behov. Forslaget vart teke inn i lova i 2000 og var den gongen ei oppfølging av det samrøystes forslaget frå Blaalid-utvalget om å gje lokale partar større høve til å inngå avtale om innleige.

Den aktuelle føreseigna har ikkje vore mykje brukt, men har i ein del tilfelle vore ein nyttig nødventil for å sikre løysingar som er i både arbeidstakars og arbeidsgjevars interesse i usikre tider. Typisk har dette vore aktuelt hos industribedrifter i distrikta som har hatt utfordringar knytte til det å skaffe tilstrekkeleg kvalifisert arbeidskraft. Forslagsstillarane hevdar at årsaka til at talet fast tilsette hos dei store entreprenørane i Oslo-regionen har falle sidan 2007, har samanheng med at talet på innleigde arbeidstakarar frå bemanningsbransjen har auka rikeleg. Forslagsstillarane meiner at denne utviklinga fører til sosial dumping og føreslår å oppheve paragrafen eg har beskrive. Venstre er ueinig i problemomtalen, og vi støttar heller ikkje forslaget.

For det første er det ikkje dokumentert at ordninga truar hovudregelen om fast tilsetjing i Noreg. For det andre stemmer det ikkje at det har vore ein formidabel vekst i bemanningsbransjen på dette området. For det tredje blir paragrafen om utvida høve til innleige først og fremst nytta i andre delar av arbeidslivet enn i entreprenørbransjen, og ei oppheving av dette høvet vil difor ramme heilt andre område i norsk næringsliv enn det som er målsetjinga til forslagsstillarane. For det fjerde er eg ikkje einig i at bruken av innleigd arbeidskraft frå seriøse bemanningsbedrifter på generelt grunnlag fører til sosial dumping i norsk arbeidsliv, og for det femte er forslaget basert på ein såkalla rapport frå Manifest senter for samfunnsanalyse som inneheld så mange feil og fantasifulle omskrivingar av verkelegheita, at det vil gå utover mi tildelte taletid å gå gjennom alt. Eg får nøye meg med å seie at ein treng ikkje ta alt som fell ned i posthylla, for god fisk.

Aktiviteten i bemanningsbransjen utgjer i dag i overkant av 1 pst. av alle årsverk i Noreg. Dette talet har halde seg ganske konstant over mange år. I 2008–2009 førte finanskrisa til full stopp i entreprenørbransjen. Leveransane frå bemanningsbransjen fall med 50 pst. Då marknaden tok seg opp igjen, vart det også vekst i bruken av innleige. Bakgrunnen var primært at ein ikkje klarte å finne nok kvalifisert arbeidskraft i Noreg og difor måtte hente inn personell frå andre EU/EØS-land. Denne veksten fortsette fram til 2013, då ein innførte likebehandlingsprinsippet, som følgjer vikarbyrådirektivet. Likebehandlingsprinsippet førte til at personell som arbeider via eit bemanningsbyrå, har rett til same løns- og arbeidsvilkår som om dei var tilsette hos innleigebedrifta. Dette var ei viktig lovendring for å sikre like arbeidsvilkår mellom vanlege arbeidstakarar og innleigd personell.

I dag blir likebehandling rekna som oppfylt ved at dei

innleigde er omfatta av ein tariffavtale inngått mellom bemanningsbyrået og ei fagforeining med minst 10 000 medlemmer. Etter innføring av likebehandlingsprinsippet steig kostnadane ved innleige, naturleg nok, særleg for dei store entreprenørane som hadde inngått gunstige lokale avtalar med sine tilsette. Desse entreprenørane avgrensa då si innleige, men auka derimot bruken av m.a. utanlandske underentreprenørar, som hadde eit lågare kostnadsbilde enn dei store entreprenørane. I 2014 gjekk difor bruken av innleige endå meir ned, og i 2015 vart det omsett 11,5 pst. færre timar innanfor dette området enn året før.

Mykje talar for at forslagsstillarane blandar bemanningsbransjen saman med underentreprenørverksemd. Det er ei heilt vanleg misforståing blant folk å oppfatte underentreprenørar med utanlandsk arbeidskraft som bemanningsbedrifter – tydelegvis også blant stortingsrepresentantar. Men forskjellen er som følgjer: Bemanningsbedrifter leverer personell som går inn under kundens arbeidsleiing, men dei tek ikkje ansvar for resultatet av arbeidet. Gjer dei det, er dei ikkje ei bemanningsbedrift, men ein underentreprenør. Bemanningsbedrifter er nøydde til å følgje likebehandlingsprinsippet. Det gjer ikkje underentreprenørar og kan slik sett tilby dårlegare arbeidsvilkår. For ein utanlandsk bygningsarbeidar som kjem til Noreg, er det difor, etter mitt syn, mykje tryggare å arbeide via ei velregulert bemanningsbedrift enn hos ein underentreprenør som med vitende omgår regelverket, dersom det er tilfelle.

Eg meiner at bemanningsbransjen er ein god inngang til arbeidslivet, og i dei tider vi no opplever, med auka arbeidsløyse, kan han også vere ein god mellomstasjon mellom arbeidsløyse og nytt, fast arbeid. På den måten kan bransjen vere ein god bidragsytar ved den omstillinga som Noreg skal gjennom. Forslaget frå Senterpartiet vil vere det stikk motsette.

Kirsti Bergstø (SV) [11:49:05]: Fast arbeid gir grunnlag for trygghet for den enkelte av oss gjennom at vi har en økonomisk trygghet og forutsigbarhet. Det er lettere å puste med magen i dag hvis du vet at du ikke må leve på bare luft i morgen. Men det er viktig også for samfunnet, for fast arbeid er grunnlaget for organisering, for fellesskap i fagforeningen, fordi man er ansatt på den samme plassen. Kjernen i et godt arbeidsliv og for et trygt arbeidsliv er nettopp at vi har organiserte arbeidsfolk som står i lag, som jobber for forbedring – og at vi baserer oss på kollektive avtaler. Utstrakt bruk av innleid arbeidskraft er en trussel mot nettopp denne tryggheten, fordi folk uten fast arbeid eller fast arbeidsplass ikke tar del i fagforeningen og fellesskapet på samme vis. Tvert imot kan man være redd for å organisere seg eller for å snakke med fagforeningen i frykt for ikke å få videre arbeid eller i frykt for å bli sendt hjem til landet der familien din er, uten lønn.

Derfor ser vi at det har konsekvenser der innleid arbeidskraft er utbredt. Vi ser at det er konsekvenser i form av dårligere arbeidsforhold. Vi ser at færre er fast ansatt, vi ser økt bruk av sosial dumping – vi ser en trend i arbeidslivet som igjen gir oss alle grunnlag for uro, for økt utrygghet. Vi kan ikke se på bruken av innleie som et lite problem

fordi problemet ikke er stort i hele arbeidslivet, men innenfor visse bransjer. Derfor mener SV at det er nødvendig å ta et oppgjør med bemanningsbransjen og det spillerrommet som den har fått. Vi står på motsatt side av Fremskrittspartiet, som sidestiller bemanningsbransjen med alle andre bransjer.

Så er jeg uenig i at den endringen som vi diskuterer i dag, og forslaget som er fremmet, vil føre til at bedrifter får vanskeligere tider og vil slite med å få tak i arbeidsfolk for å kunne dekke opp topper eller ha ekstra folk i høysesonger eller ved ekstra behov. Dette vil det jo fremdeles være adgang til, men det SV vil hindre, er adgangen til å erstatte fast ansatte med innleid arbeidskraft, som vi faktisk ser er en utvikling i dag, og som jeg skulle ønske at det var en større vilje til å ta på alvor og diskutere i sin helhet her i dag.

SV har inne et forslag om endring til samme paragraf. Den behandles ikke i dag, men jeg vil gjøre oppmerksom på at det dessverre er referert feil paragraf i SVs merknad i innstillingen. I det forslaget som det refereres til, foreslår vi at innleie bare kan forekomme der det foreligger en landsomfattende overenskomst. Selv om vi har fremmet det, velger vi likevel å gå sammen med Senterpartiet om forslag i dag, og det er fordi vi ser at forslaget peker på det samme problemet som vi har fremmet en løsning på selv, nemlig at innleid arbeidskraft erstatter fast arbeid – vi har en bemanningsbransje som har vært i vekst over tid siden det ble grunnlag for et fotfeste i Norge, og vi ser at kravet til en skriftlig avtale om tidsbegrenset innleie i dag er for tynn. Jeg synes det er underlig at man setter sin lit til at det skal være godt fundert og tilstrekkelig delaktighet fra tillitsvalgte side med dagens tekstgrunnlag. Det er ingen grunn til å slå seg til ro med at dagens praksis er god nok, det er nødt til å bli endringer, og det handler til sjuende og sist om hva slags samfunn vi skal hvile på – trygghet i arbeidslivet er ett av de aller viktigste grunnlagene vi har.

Statsråd Anniken Hauglie [11:53:14]: Regjeringen jobber for et seriøst, ordnet og inkluderende arbeidsliv. Faste ansettelser skal være hovedregelen i et arbeidsliv preget av trygge og anstendige arbeidsvilkår. Dette er viktig både for den enkelte arbeidstaker og for en høy standard og kvalitet på produksjon av varer og tjenester. Slik flertallet i komiteen fremhever, sikrer arbeidsmiljøloven, sammen med partenes tariffavtaler og trepartssamarbeidet, en høy standard i norsk arbeidsliv.

Regjeringen er opptatt av at adgangen til innleie skal være et supplement og ikke svekke hovedregelen om fast ansettelse. Samtidig spiller innleie en viktig rolle i flere ulike sektorer. Utleie fra bemanningsforetak utgjør likevel en forholdsvis liten andel av den totale sysselsettingen. Det er under 2 pst. av de sysselsatte som jobber i et bemanningsforetak, og denne andelen har ligget stabilt de siste fem-seks årene.

Som flertallet i komiteen viser til, er det behov for fleksible løsninger i et moderne arbeidsmarked. Det må tas høyde for den omstillingsprosess norsk næringsliv og økonomi er inne i. Innleie fra bemanningsbransjen er et alternativ til midlertidige ansettelser for mange bedrifter.

Den konkrete lovbestemmelsen som representantene ønsker å oppheve, sikrer fleksibilitet samtidig som den setter begrensninger. Jeg kan ikke se at adgangen til å inngå avtale om tidsbegrenset innleie svekker lovens hovedregel om fast ansettelse, slik det hevdes. Å oppheve bestemmelsen vil ramme adgangen til innleie generelt, og jeg er enig med komiteens flertall i at det er uheldig å vedta generelle endringer for alle basert på en analyse for én enkelt næring.

Arbeidstilsynet har tilsynsmyndighet med denne bestemmelsen. Samtidig er det viktig å understreke at Arbeidstilsynet fører et risikobasert tilsyn. Det innebærer at Arbeidstilsynets innsats rettes mot de næringer, virksomheter og yrker hvor det er størst risiko for skader og ulykker, herunder at arbeidsmiljøforholdene er uforsvarlige eller useriøse. De aller fleste arbeidsgivere i Norge, herunder innleiebedriftene, ønsker å holde seg innenfor loven. I tillegg til tilsyn er dermed også veiledning et viktig virkemiddel for å sikre etterlevelse av regelverket. Den useriøse delen av arbeidslivet, hvor det er en bredde av risikoforhold, er høyt prioritert i Arbeidstilsynet. Arbeidstilsynet skal som sagt prioritere tilsynsaktivitet rettet mot utsatte næringer i arbeidslivet, og for 2016 vil det være en særskilt aktivitet rettet mot bl.a. bygg og anlegg. Her synes innleie å være mer utbredt enn generelt i landet. Når det er sagt, mener jeg at det er viktig å følge nøye med på utviklingen framover. Med det mener jeg både den generelle utviklingen av ut- og innleie av arbeidskraft og utviklingen i enkelte bransjer og sektorer.

Arbeids- og sosialdepartementet har satt i gang et flerårig forskningsprosjekt for å fremskaffe økt kunnskap om ulike tilknytningsformer i arbeidslivet og eventuelle effekter av nytt regelverk. Det er særlig omfanget av fast ansettelse, midlertidig ansettelse, innleie og oppdrag/entreprise og samspillet mellom disse formene som skal følges over tid.

I regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet er det satt i gang en rekke tiltak som skal følges opp i samarbeid med partene i arbeidslivet. Blant annet skal likebehandlingsreglene av lønns- og arbeidsvilkår ved innleie utredes, særlig med tanke på etterlevelse og håndheving. I tillegg har departementet siden høsten 2015 hatt en dialog med partene i arbeidslivet om utviklingen i ulike tilknytningsformer i arbeidslivet, ikke minst om ansettelsesavtaler i bemanningsbransjen.

Jeg er derfor enig med komiteens flertall i at det ikke er hensiktsmessig å oppheve arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd, slik representantene har foreslått. Etter mitt syn er det viktig at de ulike problemstillingene rundt både bemanningsbransjen og tilknytningsformer i arbeidslivet blir sett i sammenheng og håndtert i god dialog med partene i arbeidslivet.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Fredric Holen Bjørdal (A) [11:59:02]: Takk til statsråden for eit interessant innlegg. Arbeidarpartiet vil heller ikkje oppheve paragrafen, som Senterpartiet foreslår, men det er vanskeleg å kome utanom at representanten -Lund-

teigen og Senterpartiet har gode poeng i situasjonsbeskrivinga si. Fleirtalsmerknadene i denne saka nemner ikkje utfordringane i bemanningsbransjen med eitt ord. Det gjorde heller ikkje statsråden eit poeng av å nemne. Det har vi også sett i andre debattar, f.eks. i debatten om fast tilsetjing utan garantilønn, der regjeringspartia ikkje ser ut til å ville ta inn over seg problembeskrivinga. Ser statsråden at bemanningsbransjen har utfordringar? Korleis vil statsråden konkret eventuelt følgje opp desse utfordringane utover å inngå forskingsavtalar og å følgje situasjonen nøye, som var det ho refererte til?

Statsråd Anniken Hauglie [11:59:54]: Spørsmålet om lønn mellom oppdrag er noe mange er opptatt av. Vi har to typer arbeidsforhold i dag: fast ansettelse og midlertidig ansettelse. Så er det domstolene som avgjør hva som er hva. Som jeg nevnte i innlegget mitt, har vi satt i gang et forskningsprosjekt for å få økt kunnskap om dette, for vi har ikke så mye kunnskap om det. Det er viktig at vi får mer kunnskap om effektene av de ulike tilknytningsformene i arbeidslivet, og hvordan effektene av det nye regelverket er. Som jeg også nevnte i innlegget mitt, er det dialog med partene om dette.

Når det gjelder spørsmålet om midlertidig ansettelse, har ikke loven virket så lenge ennå. Det er for tidlig å si noe om det. Men jeg tror – jeg ikke bare tror, jeg er helt sikker på – det er tverrpolitisk enighet i denne sal om at vi er opptatt av et seriøst arbeidsliv. Vi ønsker å sikre de seriøse arbeidsgiverne, og derfor står kampen mot arbeidslivskriminalitet generelt på regjeringens dagsorden.

Fredric Holen Bjørdal (A) [12:01:05]: Både opposisjonen og fagbevegelsen er svært kritisk til at regjeringa fjerna moglegheita til kollektiv søksmålsrett ved innleie. Det ville vore eit viktig verktøy i kampen for eit seriøst arbeidsliv. Når ein ser på utviklinga i bemanningsbransjen og mangelen på verktøy for å betre forholda, meiner statsråden framleis at det var fornuftig å fjerne den kollektive søksmålsretten?

Statsråd Anniken Hauglie [12:01:30]: Jeg tror det er for tidlig, som jeg også sa i mitt første svar, å si noe om effekten av det nye regelverket. Derfor er det også viktig for oss å se dette i en større sammenheng, at vi følger dette gjennom egen forskning, og at vi ser på hvordan effekten av regelverket har vært, og hvordan ulike tilknytningsformer i arbeidslivet har vært. Vi er opptatt av å ha seriøse forhold i arbeidslivet, at regelverket skal virke etter intensjonen, og at arbeidstakers rettigheter skal ivaretas. Når vi har høstet mer erfaringer med både lov- og regelverk og også sett hva forskningen kan gi oss, vil vi eventuelt komme tilbake igjen hvis det er nødvendig med nye endringer, men foreløpig er det for tidlig å si hvordan regelverket har virket. Men jeg mener i all hovedsak at regelverket fungerer godt, slik det ser ut til. Når det gjelder midlertidige ansettelser, er det få som benytter seg av det. Det er relativt få som er sysselsatt i bemanningsbransjen, og det er vel også uttrykk for at det er lovens hovedregler som gjelder.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:02:45]: Omstilling i nærings- og arbeidslivet er ikke noe nytt. Nå er behovet større, men det er ikke noe nytt. Statsråden sier at innleie fra bemanningsbyråer er et alternativ til midlertidig ansettelse i denne prosessen. Vi snakker altså da om veldig mange mennesker som statsråden her involverer i det omstillingsarbeidet.

Etter Senterpartiets vurdering er det best for samfunnet med fast ansettelse, så er det nest best å ha midlertidig ansettelse ved midlertidig behov, og så er det dårligst for samfunnet å satse på bemanningsbyrå. Mitt enkle spørsmål til statsråden er: Er statsråden enig i denne rekkefølgen: at det er best med fast ansettelse for samfunnet – sjølsagt for den enkelte også – det er nest best med midlertidig ansettelse ved midlertidig behov, og det er dårligst å tilby ansettelse gjennom bemanningsbyrå?

Statsråd Anniken Hauglie [12:03:48]: Jeg er helt enig i at fast ansettelse vil være det beste for de aller, aller fleste, og det er også det loven sier, at fast ansettelse skal være hovedregelen. I tillegg har vi åpnet opp for midlertidige ansettelser. Det mener jeg er bra, det sikrer fleksibilitet for arbeidsgivere og også en mulighet for arbeidstakere til å komme inn, og i tillegg har man innleie. Som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg, er det relativt få som er sysselsatt i bemanningsbransjen. Det er under 2 pst., og den prosenten har vært stabil over flere år. Anledningen til å leie inn er en regel som gjelder for tariffbundne virksomheter etter avtale mellom tillitsvalgte og arbeidsgivere, og som i all hovedsak skal bidra til å hjelpe bedrifter når det er topper eller når det er behov for innleie. Men hovedregelen om fast ansettelse er det som gjelder, og det er det som også er å foretrekke. Fra tid til annen er det behov for både midlertidige ansettelser og også innleie, og hva som er best, vil variere.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:04:53]: Det er mange måter å beskrive en situasjon på. Statistikk er en av dem, og det er den tredje måten å ljuke på, hvis du er dyktig. Når statsråden sier at omfanget er lite, og at analyse av én enkelt næring, bygg og anlegg, ikke er nok, så er Senterpartiet grunnleggende uenig i det. Bygg- og anleggsnæringen er avgjørende viktig. Hvis forholdene i bygg- og anleggsbransjen er dårlige og forverrer seg, er det noe som vi må gripe fatt i. Det er det vår plikt å gjøre.

Statsråden kommer hele tida tilbake til begrepet «hovedregelen er fast ansettelse». Jeg stilte et spørsmål om statsråden kunne være enig med meg i at fast ansettelse er best, midlertidig ansettelse ved midlertidig behov er nest best, og ansettelse gjennom bemanningsbyråer er dårligst. Et enkelt spørsmål: Er statsråden enig i den verdiprioriteringa når det gjelder ansettelsesforhold i norsk arbeidsliv?

Statsråd Anniken Hauglie [12:05:57]: Jeg tror ikke det er mulig å gi nødvendigvis et helt entydig svar på det. Jeg kan si ja. Fast ansettelse er å foretrekke. Midlertidig ansettelse er også positivt når man trenger det. Men midlertidighet skal ikke erstatte eller fortrenge fast ansettelse, og fra tid til annen er det behov for innleie. Her er det klare

regler for når man kan leie inn, og det er klare regler for hva som gjelder for midlertidig ansettelse.

Det kan ikke være noen tvil om at denne regjeringen er opptatt av seriositet i arbeidslivet. Denne regjeringen har styrket Arbeidstilsynets arbeid, og vi har satt kampen mot arbeidslivskriminalitet høyt på vår politiske dagsorden gjennom en egen strategi, vi har bevilget ekstra ressurser, vi har satt i gang egne samarbeidsrutiner, og vi har nå etablert flere samordnede sentre som skal arbeide mot arbeidslivskriminalitet. Dette arbeidet er særdeles viktig, og denne regjeringen prioriterer det høyt, og kanskje også høyere enn tidligere regjeringer har gjort.

Kirsti Bergstø (SV) [12:07:09]: Statsråden sa i sitt innlegg at adgangen til innleie skal være et supplement, og da lurer jeg på om statsråden vil gjøre noe med de tilfellene der vi ser at innleie rent faktisk erstatter fast ansettelse? Jeg lurer også på om statsråden ser noen form for behov for regulering av bemanningsbransjen.

Statsråd Anniken Hauglie [12:07:36]: Ja, som jeg sa i mitt hovedinnlegg, skal innleie være et supplement når det er topper, når det er ekstra behov for enkelte virksomheter i særskilte situasjoner. Vi har hatt perioder hvor det kan være vanskelig for bedrifter å hente inn folk, og for en del tilfeller kan det være bedre å hente inn ansatte via innleie enn via midlertidig ansettelse, og det kan også være bedre for den ansatte å være ansatt i et innleiefirma framfor å være midlertidig ansatt, litt avhengig av situasjonen.

Så oppfattet jeg ikke den siste delen av spørsmålet ditt. Jeg må be deg gjenta det.

Kirsti Bergstø (SV) [12:08:14]: Får jeg lov?

Presidenten: Ja, du får lov til det, da.

Statsråd Anniken Hauglie [12:08:16]: Vi er enige om at det er et supplement, men det var den siste delen av spørsmålet ditt.

Kirsti Bergstø (SV) [12:08:17]: Det er om man vil foreta seg noe der man ser at innleie erstatter fast ansettelse, og om behovet for regulering.

Statsråd Anniken Hauglie [12:08:24]: Når det gjelder forholdene i bransjen, er det opp til Arbeidstilsynet å vurdere kritikkverdige forhold og avdekke avvik og sørge for at avvikene blir lukket. Det er derfor vi har et arbeidstilsyn, og det er derfor regjeringen har styrket Arbeidstilsynets budsjetter, for at man kan være aktive ute.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:08:58]: Statsråd Hauglie kan ikke være tydelig på verdiprioriteringa mellom faste ansettelser, midlertidige ansettelser og ansettelser i bemanningsbyråer. Det er for så vidt ingen overraskelse, for det som regjeringa står for, er at det som skjer i norsk arbeidsliv i dag, er greit – det er en grei utvikling det

som skjer i arbeidslivet, med stadig færre som har faste ansettelser.

Representanten Holen Bjørdal fra Arbeiderpartiet ga Senterpartiet honnør ved å si at vi hadde gode poenger i vår virkelighetsbeskrivelse – hjertelig takk! Årsaken til at vi gjør dette, er at dagens omfang av arbeidstakere i bemanningsbyråene skaper økende problemer for et velorganisert arbeidsliv, hvor seriøse arbeidsgivere med fast ansettelse og lærlinger svekkes i konkurransen. Dette er et interessefelleskap mellom de seriøse arbeidsgiverne og fagbevegelsen, og jeg kjenner mange mindre arbeidsgivere som sjølsagt har tuftet hele sin virksomhet på faste ansettelser, som nå har en konkurransesituasjon som er meget alvorlig, og det gjelder på mange felt i arbeidslivet.

Representanten Rotevatn fra Venstre sier at han er uenig «i problemomtalen». Ja, sjølsagt, det er jo helt naturlig. Partiet Venstre i dag har jo ikke særlig fokus på dette. Han sier at det er ikke vekst i bransjen – som om det er en bransje i tilbakegang – og han sier at forslaget vårt vil ramme andre områder enn bygg og anlegg. Det er feil. Det vil være et forslag som er designet for hele det norske arbeidslivet. Men sjølsagt, det er innenfor bygg og anlegg vi har hatt de sterkeste fagorganisasjonene, som har påpekt svakhetene ved utviklinga sterkast, og ære være Fellesforbundet og dem som ellers er i den bransjen.

Så sier representanten Rotevatn at det er ikke sosial dumping. Jeg har ikke brukt begrepet sosial dumping i det hele tatt. Jeg har sagt at denne utviklinga svekker inntekter og lønns- og arbeidsbetingelser for mennesker som lever av sitt arbeid. Det er en generell svekking av makta i arbeidslivet for de menneskene som er inne i en slik situasjon.

Og så til at denne rapporten inneholder så mange feil. Det er grunnleggende feil. I representantforslaget vårt henvises det til rapporten som viser at både antallet og andelen fast ansatte fagarbeidere i tradisjonelt store entreprenørbedrifter har falt kraftig de siste åra, samtidig som det har vært en markant økning i andelen som leies inn fra bemanningsbyråer. Det er hovedpoenget i Manifest Analyse. Det er ikke tilbakevist av noen, og det er dette som er kjernen.

Vi utvikler oss raskt i arbeidslivet fra Samholds-Norge til Forskjells-Norge. Dette endrer Norge på det viktigste området, nemlig folks muligheter til å få trygt, fast og godt betalt arbeid. Det vil Senterpartiet være et kvast redskap for, og vi oppfordrer alle til å debattere det på sine arbeidsplasser.

Dag Terje Andersen (A) [12:12:20]: Det er ikke uvanlig når representanten Lundteigen fremmer forslag eller tar ordet i denne salen at konklusjonen blir at problemet er EØS-avtalen. Jeg har ikke tenkt å kommentere det i alle saker vi skal diskutere der det blir påstått i innstillinga, men jeg gjør det en gang i tilknytning til denne saken.

La det være helt klart: For Norge, som et av Europas aller mest eksportavhengige land, er det ikke noen tvil om at skogfolk, fiskere og andre som Lundteigen ofte gir hederlig omtale, er avhengig av den markedsadgangen som EØS-avtalen gir. Den tjener oss godt, og det er selvfølgelig helt urealistisk å tro at en bare kan bestemme seg for at

Norge skal innføre en handelsavtale med EU til erstatning for en EØS-avtale.

I mange år har vi hatt høy sysselsetting i Norge. I de åra har vi hatt god hjelp av at folk fra andre europeiske land kan komme til Norge og jobbe. For eksempel i den perioden Sverige hadde høyreregjering, og vi hadde en regjering som var opptatt av å skape og få til nye arbeidsplasser, var det 80 000 svensker som kom til Norge for å jobbe. Jeg er glad for den muligheten, jeg vil beholde EØS-avtalen. Men når dette blir knyttet opp mot forslaget om å ta bort arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd, kommer jeg til å tenke på at sist jeg var i skauen, jobbet jeg sammen med en del tsjekkere, for det er vanskelig å få folk til å gå med ryddesag nå, slik at en får ryddet all den tilveksten og nyplantinga som er. De tsjekkerne hadde en god tariffavtale, den avtalen var godkjent av Skog og Land – eller Fellesforbundet, som det heter nå – fordi vi gir partene mulighet til å ha innflytelse når en skal ha ekstra folk inn, og det er nettopp det § 14-12 andre ledd handler om.

Så jeg er enig når Lundteigen sier at trepartssamarbeidet er viktig. For vår del i Arbeiderpartiet har vi et spesielt tett og nært samarbeid med LO og for så vidt med andre arbeidstakerorganisasjoner. Jeg kan forsikre Lundteigen om – siden han spurte hvordan Arbeiderpartiet kunne gå imot dette forslaget – at når vi velger den konklusjonen vi gjør, altså heller å diskutere innholdet i den samme paragrafen i tilknytning til Dokument 8:47 S, som vi nå har til behandling, er det i tråd med ønsket fra fagbevegelsen, fra Fellesforbundet, som lever med mange av de utfordringene som Lundteigen riktig beskriver. Det er det vi mener når vi skal jobbe sammen mot sosial dumping. Representanten Lundteigen sier at han er trygg på at LO støtter hans forslag. Jeg kan opplyse om at nei, de gjør ikke det. De støtter vår konklusjon.

Sveinung Rotevatn (V) [12:15:36]: Eg synest på mange måtar dette har vore ein skuffande debatt. Grunnen til det er at det er reist både i merknadsform og frå talarstolen alvorlege, grundige innvendingar mot både verkelegheitsbeskrivinga og forslaga som representantane frå Senterpartiet kjem med, men det vil dei ikkje ta omsyn til fordi både innlegga frå representanten Lundteigen og merknadane i saka er i hovudsak eit festskrift mot EØS-avtala – eg oppfattar at det eigentleg er hovudsaka her – samt ein tilbakeskodande diskusjon, til den vi hadde rundt arbeidsmiljølova i fjor, og det som handlar om generell rett til midlertidige tilsetjingar. Det må ein gjerne vere imot, men det er altså ikkje det denne saka handlar om.

Eg vil seie det er skuffande, for representanten Lundteigen er normalt ein talsperson for at vi skal halde oss til fakta, og at vi skal, som han brukar å seie, ha ei felles verkelegheitsforståing. Vel, her er den felles verkelegheitsforståinga at representanten Lundteigen tek feil, og at dette er eit dårleg forslag.

Representanten frå SV, representanten Bergstø, seier at vi må ta eit oppgjør med bemanningsbransjen. Det må ein gjerne meine, men dette er altså ikkje, som det står i forslaget, ein bransje som er i vekst. I fjor gjekk den ned med 11,5 pst. Venstre og eg deler engasjementet rundt for dår-

lege arbeidsvilkår i enkelte delar av arbeidslivet, og ikkje minst mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Men det er verdt å merke seg at dei problema vi har sett dei siste åra, ikkje minst i entreprenørbransjen og byggebransjen, som representanten er opptatt av, har jo handla om underentreprenørar og ikkje bemanningsselskap.

Eg meiner at næringsliv rundt om i landet som er i ein vanskeleg situasjon, ikkje minst i distrikta, bør merke seg det voldsamme engasjementet representantane frå Senterpartiet og SV har for å byggje høgare murar rundt Noreg, å gje mindre tilgang til fri flyt av arbeidskraft i Europa, å seie opp EØS-avtala og for mindre fleksibilitet i arbeidslivet. Det er ikkje det næringslivet etterspør når eg reiser rundt, og eg trur også at representantane for dei nemnte partia bør reise litt meir rundt.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligare og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:18:02]: Virkeligheten som mange utenfor denne salen opplever, er at forholdene i arbeidslivet endrer seg veldig mye for de fagfolkene som blir utsatt for den ukontrollerte arbeidsinnvandringen fra land som har helt andre lønns- og arbeidsvilkår og høy ledighet. Det er basisen for Senterpartiets virkelighetsforståelse, og den har vi fått gjennom å reise rundt i landet.

Representanten Holen Bjørdal sa at opphevelse av § 14-12 andre ledd er for drastisk med hensyn til EØS-forpliktelsene. Det var ærlig og reelt sagt.

Til representanten Andersen: Er opphevelse av § 14-12 andre ledd i strid med EØS-avtalen? Det bør representanten nå svare på. Det ble ikke klarlagt i forbindelse med Blaalid-utvalget eller ved Stortingets behandling. Er det slik? Det er det viktig å få svar på fra representanten Andersen.

Dag Terje Andersen (A) [12:19:39]: Jeg skal svare på det. Det spørsmålet besvarte Holen Bjørdal veldig godt i sitt innlegg. Det kan diskuteres om det er i grenseland eller gir tvil med hensyn til EØS-avtalen, men det er ikke hovedpoenget mitt. Hovedpoenget mitt er at det er den paragrafen som altså gir de ansatte innflytelse når det skal være innleie. Jeg er opptatt av at norske arbeidsfolk som er organisert i sine foreninger, skal ha innflytelse. Derfor vil jeg ikke oppheve den paragrafen. Det er poenget mitt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:20:15]

Innstilling fra næringskomiteen om En konkurransekraftig sjømatindustri (Innst. 215 S (2015–2016), jf. Meld. St. 10 (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver

partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Frank Bakke-Jensen (H) [12:21:01] (ordfører for saken): Innledningsvis må jeg få lov til å takke komiteen for vel utført dåd. Vi har reist land og strand rundt, vi har vært i hovedstaden på Island, i hovedstaden i Danmark, og vi nådde nesten fiskerihovedstaden Båtsfjord – men kom ikke helt opp dit.

I en globalisert verdenshandel er næringslivets konkurransekraft en av de avgjørende faktorene for hvor og hvordan verdiskapingen skal skje. Jo lenger vi klarer å strekke den nasjonale og samtidig lønnsomme delen av verdikjeden, jo større del av verdiskapingen kan vi ta med på plussiden for Norge.

Hvordan vi gjør dette har også betydning for det økonomiske utfallet for nasjonen. På bakgrunn av naturgitte fortrinn har vi utviklet tre sentrale kunnskapsklynger i Norge: Maritim sektor, med bakgrunn i de lange maritime tradisjonene våre, energisektoren, basert på vannkraft, olje og gass, og den siste er sjømatsektoren, utviklet på basis av våre rike fiskeforekomster og gjennom århundrer nedarvet kunnskap om fangst, fiske og produksjon basert på disse. De siste tiårene har vi også utviklet en verdensledende havbruksnæring innenfor sjømatsektoren basert på den kunnskapen vi har om havet og avl gjennom kjøttproduksjon – noe som igjen har gitt oss kunnskap til å forvalte disse næringene i et evighetsperspektiv. Vi er altså en betydelig matprodusent, men viktigst av alt, vi har kunnskap om trygg og sikker matproduksjon som også kommer resten av verdens befolkning til gode. Derfor er det også slik at torsken fremfor alt burde være symbolet på vår ære og vår makt.

En globalisert verden med økt tilgjengelighet til billig arbeidskraft, og logistikk som muliggjør produksjon av nær sagt hva som helst, hvor som helst, har vært utfordrende for norsk sjømatindustri. At vi i tillegg har hatt særdeles gode år i oljen har også bidratt til å svekke bransjens konkurransekraft – dels i arbeidskraften innenlands, og dels i det internasjonale sluttmarkedet som følge av et høyt norsk kostnadsnivå. Dette konkurransebildet er i ferd med å endre seg, og det er de politiske rammene for en mer konkurransekraftig sjømatindustri regjeringen behandler i stortingsmeldingen.

Hvordan legge til rette for at vi i Norge skal ha økt innsats for å tilegne oss mer kunnskap om, og helt konkret produsere mer sunn og trygg mat til verden? Denne meldingen er et resultat av et politisk arbeid som startet i forrige periode. Både gjennom forslag fra Høyre og Framskrittspartiet, i forslag og meldinger levert fra den forrige regjeringen, og ved at statsråd Lisbeth Berg-Hansen nedsatte Tveterås-utvalget, kan man lese en bred enighet om at

denne delen av industrien har behov for økt konkurransekraft. Utvalgsarbeidet ble overlevert til statsråd Elisabeth Aspaker høsten 2014.

NOU-en har i ettertid skapt stor debatt, men jeg vil få minne om en ting. Selv om det var dissens om noen av forslagene fra utvalget, var det enstemmighet om virkelighetsbeskrivelsen. Denne industrien må få økt sin konkurransekraft. Forslagene om endring av fiskesalgslagsloven og deltakerloven er nok de temaene som vakte størst engasjement i ettertid av utvalgets arbeid, og selv om regjeringen ikke foreslår endringer i disse, opplever vi nok at dette fortsatt debatteres livlig i det offentlige rom.

Meldingen tar sikte på i større grad å se de politiske rammene rundt fangst og produksjonsmønster fra markedet og bakover.

- Hvordan legge til rette slik at vi sikrer fangst og produksjon til en tid, og av en slik kvalitet at vi henter størst verdi ut av markedet?
- Hvordan legge til rette for et fangst- og produksjonsmønster som sikrer et produktmangfold som evner å ta oss inn i flere markeder, slik at vi unngår sårbarheten ved det motsatte?
- Hvordan legge til rette for forutsigbarhet i fangst og råstoffleveranser, slik at næringen finner det formålstjenlig å satse mer på forskning og utvikling?
- Hvordan legge til rette for et fangst- og produksjonsmønster som sikrer at vi utnytter alt råstoffet til høyest mulig verdiskaping?
- Hvordan legge til rette for en industri som er så konkurransekraftig og lønnsom at man skaper helårlege, kunnskapsbaserte og tryggere arbeidsplasser?

Komitéarbeidet viser at det stort sett er enighet om meldingens innhold og tiltak. Ja, enigheten er faktisk på enkelte steder så stor at flertallet, bestående av alle partiene unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, gjentar regjeringens forslag om å utrede flytting av kvoteår. Men det er også forslag der flertallet, inkludert Høyre og Fremskrittspartiet, endrer regjeringens innstilling, og jeg vil bruke litt tid på disse.

Til V: Spørsmålene om de forskjellige forpliktelsene som tilligger enkelte av trålkonsesjonene, har vært mye omtalt. Der regjeringen ser disse hver for seg, mener komiteen at disse skal ses under ett i kommisjonsarbeidet. For Høyre og Fremskrittspartiet er ikke dette noe stort problem. Alle er enige om at disse forpliktelsene ikke fungerer etter hensikten. Vi foreslo i forrige periode å ta en gjennomgang av dette forskriftssettet. At vi nå får fullt flertall for dette, viser bare at det tar tid å utforme konstruktiv politikk fra opposisjonen.

Når det gjelder, VII om ressursforskning, er vi med for å synliggjøre at også for landindustrien har bestandsforvaltningen og når vi fisker hva en betydning. Derfor er en modell for flerbestandsforvaltning et naturlig neste steg innen dette feltet.

Til X: Dette er en problemstilling som kom opp under høringene, løftet av representanter for Kystfiskarlaget. Fiskeflåten moderniseres stadig, og betydningen av at det ikke stilles nasjonalitetskrav til eierskap i flåten under 15 meter, mener vi det kan være klokt å gjøre en vurdering av.

Når det gjelder de andre forslagene, forholder det seg slik fra vårt ståsted: I om Svalbard er dekket i arbeidet med Svalbard-meldingen. II og VI er foreslått av regjeringen, III om kvotefleks mener vi er et kontraproduktivt forslag all den tid det er enighet om endring av kvoteårets start (presidenten klubber).

Jeg må nesten få vise til forslagene våre. IV, VIII og IX er krav om strategier. V, VII, X og XI er vi del av.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [12:26:34]: Regjeringspartia har snudd og går inn og støtter tre av ti forslag i innstillinga frå komiteen. Men dei går ikkje inn i det forslaget som gjeld bruk av heile fisken. No gjekk det i turbofart på slutten for representanten her, men eg klarte ikkje å oppfatta nokon argumentasjon for det. EU har trass i alt innført eit påbod om at heile fisken skal på land innan 2019, og det er òg ein samrøystes komité som påpeikar at marint restråstoff har eit verdipotensial som ikkje er godt nok utnytta i dag.

Korleis kan det då ha seg at regjeringspartia ikkje vil støtta eit forslag der Stortinget ber regjeringa koma med ein handlingsplan og «utarbeide en strategi for bruk av alt restråstoff/biprodukt og insentivordning for ilandføring av hele fisken, herunder utrede og finne rimelig tidspunkt for» når vi kan få dette på plass i Noreg?

Frank Bakke-Jensen (H) [12:27:35]: Stortinget har tidligere bedt regjeringen om å komme med en strategi om bioøkonomi. Vi mener at alle disse punktene dekkes i det arbeidet som gjøres der. Det er et flerdepartementalt arbeid, så vi ser ingen grunn til å hoppe på enhver strategi som foreslås i Stortinget. Dette mener vi, også både i kommunikasjonen tidligere og i det som har vært sagt ute i offentlig rom, er et arbeid som dekkes av det arbeidet regjeringen gjør nå.

Geir Pollestad (Sp) [12:28:16]: Et av de forslagene til vedtak som det er bred enighet om og hele komiteen står bak, er forslaget om at det skal utarbeides en opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning. For dette årets statsbudsjett kom det en styrking gjennom forhandlinger i Stortinget. Men mitt spørsmål er kort og godt: Hvilke tanker har representanten om størrelsen på denne opptrappingen? Og ikke minst: Er han enig i at det i statsbudsjettet for 2017 må ligge inne en styrking av bestands- og ressursforskningen?

Frank Bakke-Jensen (H) [12:28:55]: Jeg er enig i at en modell for flerbestandsforvaltning er det viktig at vi får på plass. Jeg har ikke noe stort behov for å si at det må være på plass i desember 2016. Men det som er en del av den daglige debatten innenfor fiskerimiljøene, er om de i dag forvalter fiskebestandene på rett måte med hensyn til å øke verdiskapingen. Kan det være sånn at vi i perioder kanskje bør ta ut enda mer av torskestammen av hensyn til loddebestanden, i stedet for at vi i dag fisker torsk kun basert på bestandsestimater og bestandsmål for torskbestandene? Det ligger i tankene våre rundt en

forvaltningsmodell der vi ser på en flerbstandsforvaltning.

For oss er det ikke viktig å si at om 14 dager må det være på plass, og pakken må være så stor. Men det at vi etter hvert endrer forvaltningsmodellen vår med hensyn til flerbstandstanken, er det er som ligger innenfor i vårt forslag. Derfor er vi enig i det.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:30:07]: Eg synest det er flott at Høgre og Framstegspartiet er i stand til å snu og vil sjå an sitt standpunkt til viktige avgjerder for vår kyst. Så får vi sjå når saka kjem tilbake, korleis partia vil stille seg til det da.

I innlegget til Bakke-Jensen er kunnskapsbasert eit sentralt ord, og vi veit at forskning er sentralt i våre vurderingar framover og også for dei moglegheitene som næringa har. Det er alt frå før til nye artar, mogleg energibruk, vekstambisjonar osv. Det er rett og slett ei næring der vi ser at forskingsintensiteten aukar.

Den siste tida har fiskeriministeren skapt betydeleg usikkerheit rundt regjeringas haldning til den frie forskinga, og det skal no setjast ned eit fagleg råd som skal hjelpe Havforskningsinstituttet. Korleis vil Høgre sikre at dette rådet blir sikra legitimitet, og ikkje blir ein del av mistanken rundt politisk styrt forskning?

Frank Bakke-Jensen (H) [12:31:12]: Jeg skal ikke svare for statsråden, men jeg synes det er en viktig diskusjon om det skal være lov for offentligheten å sette spørsmålsteget ved forskningsinstitusjonene. Jeg mener noe av det viktigste forskningsinstitusjonene gjør – og her diskuterer vi konkret Havforskningsinstituttet – er å være i åpen dialog med det offentlige og ha en miks av forsknings- og forvaltningsansvar i institusjonen.

Det går en diskusjon om bestandsforskningen vår, og det går en diskusjon om lakselus, primært – det er det som har startet denne debatten. Man kan tenke seg scenarioet hvis man fra offentlig norsk side kommer til ICES, der man skal avgjøre de nasjonale bestandsmålene, og så ser ICES til Norge og her ser full borgerkrig, der politikerne ikke stoler på forskningsinstitusjonene, der forskningsinstitusjonene ikke vil være åpne om resultatene og metodene sine. Det tror jeg faktisk ville være skadelig for den nasjonale rollen og de nasjonale bestandsmålene. Jeg mener det er viktig at vi har forskningsinstitusjoner som ikke er monopolisert, og som er åpne i dialogen med omgivelsene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ingrid Heggø (A) [12:32:46]: Aller, aller først vil eg takka kvar og ein i opposisjonen for konstruktiv og god dialog for å ha fått på plass fleire gode tiltak og incitament for å auka sjømatindustrien si konkurransekraft og òg å slå ring rundt den viktige «grunnlova» i fiskeripolitikken vår. Vi har alle hatt innspel – gjeve og teke – i prosessen, og i dag kan vi slå fast at stortingsfleirtalet innan sjømatpolitikk ligg i skjeringspunktet sentrum/raud-grønt. Det at prosessen har vore triveleg oppi alt, ser eg på som ein rein bonus!

Fisken i havet høyrer til fellesskapet, slik som olja og gassen og vasskrafta. Difor har det vore så viktig for Arbeidarpartiet å stoppa utholinga av deltakarlova og fiske-salslagslova. Noreg er eit havland både historisk sett og i framtida. Fiskeressursane høyrer til det norske folket i fellesskap og skal bidra til arbeidsplassar og verdiskaping langs heile kysten vår. Difor har Arbeidarpartiet vore oppteke av å bevare nasjonalitetskravet og ikkje setja dette i spel, og at hovudregelen framleis skal vera at det er aktive fiskarar som skal forvalta fiskeressursane også for dei nye artane, som f.eks. kongekrabbe, og for dei sjeldne og lite utnytta artane.

Det at regjeringspartia no på enkelte punkt snur og vert samde med ein samla opposisjon i Stortinget, er bra. Men det endrar ikkje det faktum at denne første prøvesteinen for Per Sandberg som fiskeriminister enda med mageplask. No var det på sett og vis ikkje Sandberg sitt prosjekt heller.

Ein samla opposisjon har peika på at meldinga var for svak på fleire punkt, og det er ti konkrete endringsframlegg – tre av desse stemmer rett nok regjeringspartia og for. I tillegg er det fleire fleirtalsmerknader. Summen av dette bøter på nokre av desse svake punkta, og det er eit krav om at regjeringa må handla, ikkje berre snakka. Det er vel desse forslaga som Per Sandberg i overlykkeleg toneleie omtalte som kloke og gode forslag. Eg er heilt samd med han – berre så synd at ikkje stortingsgruppene til Høgre og Framstegspartiet er med på forslaga, men det er faktisk ikkje for seint å snu.

Dei tre pliktene er det som har fått mest merksemd i media i det siste. Komiteen slår fast at leveringsplikta ikkje vert endra no. Utgangspunktet er ikkje lenger det regjeringa føreslo, ein kommisjon for å avvikla aktivitetsplikta. Heller ikkje er det avvikling av bearbeidingsplikta eller regionalisering av leveringsplikta, slik regjeringa ville. Stortinget har talt: Alle tre pliktene skal sjåast i samanheng – dei heng tett saman. Ein må sjå på kva som var intensjonane bak pliktene. Kvifor fekk industrien unntak frå deltakarlova for å få eigen båt og kvote, mot at dei skulle levera fiskeråstoff tilbake til dei fiskeriahengige kystsamfunna? Kvifor innførte ein denne samfunnskontrakten mellom båt, industri og enkeltsamfunn? Ein må vurdere: Er det ok at brorparten av torsketrålarane ikkje er eigd av aktive fiskarar, og at unntaket vert halde oppe dersom samfunnskontrakten med det enkelte samfunnet vert broten – det at industrien faktisk ikkje får ein del av denne evigvarande fiskeressursen?

Kommisjonen får mange og tunge spørsmål, og samansetnaden av denne vil vera avgjerande viktig for å oppfylle mandatet.

Det er mange viktige tiltak som Stortinget bestemmer i dag, og eg vil trekkja fram pålegget som regjeringa får om å koma med ein opptrappingsplan for meir midlar til bestands- og ressursforskning. Ein slik opptrappingsplan vil vera applaudert av eit samla miljø. Auken i forskingsmidlane er lenge etterspurd frå alle organisasjonar og i alle ledd, inklusiv alle fiskarar eg har snakka med.

Det andre eg vil trekkja fram, går på å ta heile fisken i bruk. Det er klimavenleg, det er etisk rett, og det er økonomisk riktig. For å få auka verdiskaping er kvaliteten i

alle ledd og å bruka heile fisken avgjerande viktig. Marint restråstoff er ein verdifull ressurs som i framtida må nyttast i langt større grad enn i dag. Difor er forslaget frå ein samla opposisjon om at regjeringa må vurdere ein strategi for bruk av alt restråstoff/biprodukt og insentivordning for ilandføring av heile fisken, eit av dei viktigaste nye tiltaka vi vedtek her i dag.

Eg tek opp mindretalsframlegget som Arbeidarpartiet er med på.

Presidenten: Representanten Ingrid Heggø har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:38:09]: Den offentlege debatten om dei forskjellige forpliktingane som ligg til dei enkelte tollkonesjonane, har vore mykje omtalte i media. Der meldinga skisserer at ein skal sjå desse kvar for seg, meiner komiteen no at desse skal sjåast under eitt i eit kommisjonsarbeid. Men alle er einige om at forpliktingane ikkje fungerer etter hensikta. Det var Stoltenberg I-regjeringa som skapte dette problemet, med deling av flåteleddet og landindustrien i to uavhengige selskap. Når representanten Ingrid Heggø seier at det er aktive fiskarar som skal stå for forvaltninga av fiskeressursane, er jo det noko heilt anna enn det innlegget ho heldt no.

Kva tenkjer representanten Heggø om dette, og kva er svaret på utfordringa? Er svaret at Arbeidarpartiet legg seg på SV sine løysingar og med det fjernar den statusen Arbeidarpartiet har hatt som eit parti med ein eigen politikk, og då – på same måten som i andre politiske saker – er usikker på eigen politikk?

Ingrid Heggø (A) [12:39:08]: Eg takkar for det spørsmålet.

I motsetnad til regjeringspartia er ikkje Arbeidarpartiet redd for kunnskapsinnhenting. Difor har vi heller ikkje konkludert i forkant når det gjeld leveringspliktene, slik som regjeringa gjorde så seint som ved statsminister Erna Solberg i spørjetimen mindre enn eitt døgn før vi gav frå oss innstillinga vår.

Arbeidarpartiet ser juridisk sett på det som eitt selskap, når representanten Grimstad nemner delinga som har skjedd. Norway Seafoods og Havfisk er for oss juridisk sett eitt selskap, og det er dei som til saman må oppfylle forpliktingane.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:39:51]: Når Arbeidarpartiet seier at dei ser det som eitt juridisk selskap, er det faktiske slik at det juridisk sett er to forskjellige selskap som har skapt denne utfordringa. Arbeidarpartiet seier at dei ikkje er redde for kunnskapsinnhenting, men kvifor henta ein ikkje inn den kunnskapen på førehand, slik at ein ikkje kom i den situasjonen som vi er i i dag, med den delinga som mange meiner representerer det problemet som er knytt til dei tre pliktene som opphavleg var på både flåteleddet og landledet?

Ingrid Heggø (A) [12:40:30]: Dei fleste er vel einige om at det var tidlegare fiskeriminister Svein Ludvigsen si endring av leveringspliktene – frå ei leveringsplikt til ei tilbudsplikt – som har vore den største endringa av leveringspliktene, og som har gjort at det ikkje fungerer.

Tilbake til det med eitt juridisk selskap: Jo, vi ser på det som eitt juridisk selskap, og eg kan ikkje svara for årsaka til det. Ein kunne kanskje ikkje nekta dei å dela selskapet i to, slik som det låg. Det var i alle fall det eit samla storting meinte om den saka, så vidt eg hugsar. Men at vi ser på det som eitt juridisk selskap, må vera heilt klinkande klart, og det bør dei òg innretta seg etter. Signala om å sjå på alle dei tre pliktene under eitt, sender vi vidare til den kommisjonen som no skal sjå på dette. Då må dei òg innretta seg etter det juridiske handlingsrommet som faktisk ligg der.

Frank Bakke-Jensen (H) [12:41:40]: Reguleringene for fiskeflåten er ganske kompliserte. De regulerer med en grunnkvote, med refordeling, man har bifangst, man kan få ferskfiskbonus, og man får bonus for levende fangst. I merknadene sier komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti at man vil

«foreslå en ny ordning der det gis kvotebonus dersom industrien og flåteleddet inngår helårsavtaler som sikrer jevn råstofftilgang gjennom hele året. For torskefiskerier vil dette være å levere mindre enn i dag de fire første månedene av året i forhold til de åtte siste månedene.»

Dette høres jo tilforlatelig ut. Mitt spørsmål til representanten Heggø er:

Hvor har man planer om å foreslå dette? Man har ikke foreslått det som en del av innstillingen fra komiteen. Er det på valgtorget eller andre plasser man ser for seg at man skal komme med disse forslagene?

Ingrid Heggø (A) [12:42:32]: Eg hørde ikkje det siste representanten Bakke-Jensen sa, om det var på...?

Frank Bakke-Jensen (H) [12:42:35]: Jeg kan presisere spørsmålet: Hvor har man tenkt å komme med dette forslaget?

Ingrid Heggø (A) [12:42:40]: Det er jo nettopp difor vi har føreslått ein strategi – som eit fleirtal i Stortinget no går inn for – for å sjå på heilårsarbeidsplassar. Det er eit godt tiltak for heilårsarbeidsplassar at ein gjev kvotebonus òg når industrien og flåten inngår eit forpliktande arbeid framover. At ein leverer mindre til å begynna med og meir dei siste månadene, er nettopp det vi er på jakt etter for å få utjamna sesongsvingingane. Det er nettopp dette industrien etterspør. Det er få forslag eg har vore med på å reisa frå Arbeidarpartiet si side, som vi har fått så mykje skryt og godord for, som nettopp dette forslaget. Men det vil nok koma tilbake i den strategien som vi har bedt om.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:43:43]: Med nedgangstider i oljenæringa og auka arbeidsløyse langs vår langstrakte kyst er det viktigare enn nokon gong at vi legg til rette for best mogleg lønsemd i ei av våre viktigaste framtidsnæringar, den maritime sektor, som har lange tradisjonar.

Landdelen av sjømatindustrien i Noreg består av om lag 440 bedrifter, som har til saman 9 700 årsverk, så sysselsetjingsmessig er han viktig for mange lokalsamfunn. Vi står overfor viktige avgjerder i norsk fiskeripolitikk framover, og gårdsdagens løysingar vil på nokre felt vere utdaterte og treng å bli tilpassa morgondagens realitet. Det er viktig at det blir skapt best mogleg lønsemd for heile sjømatnæringa, og at vi får ei breiast mogleg politisk samling, som utarbeider stabile rammevilkår som kan bestå over tid og skape føreseielegheit.

I ei tid med store delar av fiskeria som går bra – ja, nokre går til og med svært bra, med gode fangstar og stor lønsemd – viser det at fornuftig forvaltning er gull verd, bokstaveleg talt. Oppdrett av laks gir det same positive bildet, med nokre utfordringar på miljørada.

Ser vi framover i tid, vil verdas befolkning auke frå sju til ni milliardar menneske, og per dato forsyner havrommet verdas befolkning med berre 2 pst. av matbehovet. Og vi veit at produksjonskapasiteten i havrommet – vel å merke med god forvaltning – kan mangedoblast og blir umåteleg viktig framover.

For sjømatindustrien har marginane vore svake i ei årrekke, særleg innanfor filetproduksjonen av kvitfisk, og store mengder fisk blir sende ubearbeidd ut av landet. Det er difor eit stort ønske om å endre dette, og i dei politiske rammene for ein meir konkurransekraftig sjømatindustri, som regjeringa har behandla i stortingsmeldinga om ei konkurransekraftig sjømatindustri, er dette gitt stor merksemd.

I meldinga føreslår m.a. regjeringa tiltak som kan bidra til å auke verdiskapinga i industriledet og i sjømatnæringa elles. For å styrkje evna til ønskt omstilling og innovasjon og slik fremme konkurransekraft og verdiskaping i sjømatindustrien ønskjer regjeringa å forenkle og gi næringa fleksibilitet gjennom bl.a. å leggje til rette for auka valfridom og å løyse reguleringsgrepet på nokre område og styrkje legitimiteten, samhandlinga og effektiviteten i verdikjeda.

I lesarinnlegg har fiskeriministeren uttalt:

«Jeg tror ikke på at vi som politikere kan regulere oss fram til lønnsomhet.»

Det synspunktet deler eg fullt ut, sidan også denne næringa er ein del av den konkurranseutsette aktiviteten fram til forbrukar. Men ein samla komité er likevel opptatt av at dei fiskeripolitiske reguleringane skal fremje kvalitet og bidra til å auke verdien på sluttproduktet, og gjennom det auka lønsemda.

Næringskomiteen har samla seg rundt fleire fellesvedtak, og ei rekkje av dei føreslåtte tiltaka er heilt i tråd med intensjonane som ligg i meldinga – det vere seg arbeidet med å jamne ut sesongen, då sjømatindustrien, særleg innanfor villfisk, må handtere store sesongsvingingar, eit ekspertutval for førstehandsomsetning og auka satsing på forskning og utvikling. Komiteen står også samla bak øns-

ket om ein samla gjennomgang av alle dei tre pliktene og ber kommisjonen om å gjennomgå det i seks punkt.

Eit anna tiltak for å bidra til jamnare råstofftilgang gjennom heile året er å prioritere vidareføring av kvotebonus for levandelagrung og ferskfiskordninga. Kvotefleks, eller flytting av kvoteåret, er det ueinigheit om, men regjeringspartia meiner at ein først og fremst bør vurdere flytting av kvoteåret.

Så er også regjeringa opptatt av å løyse unødige detaljreguleringar, og eg nemner som eksempel: Regjeringa vil auke fleksibiliteten og fjerne restriksjonane på reiskapsval når ikkje biologiske omsyn taler mot det, ein føreslår å fjerne forbodet mot ombordproduksjon i torsketrållgruppa for fartøy utan leveringsplikt, og ein meiner det er mindre behov for ei streng regulering av fartøystørrelsen i dei kvoteregulerte fiskeria.

I den offentlege debatten har dei forskjellige forpliktingane som ligg til enkelte av trålekonsesjonane, vore mykje omtalte. Der meldinga skisserer at ein ser desse kvar for seg, meiner ein samla komité at desse skal sjåast under eitt, som nemnt i eit kommisjonsarbeid. Alle er einige om at desse forpliktingane ikkje fungerer etter hensikta, og vi ser fram til kva løysing denne ekspertgruppa vil føreslå.

Komiteen har gjort mange kloke val, der ein samstemt komité er samla om ønsket om betre rammevilkår for norsk sjømateksport til våre kundar verda rundt.

Så til slutt: Takk til saksordføraren for ein framifrå jobb med innstillinga.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [12:48:39]: I Stortingets spørretime 17. februar sa fiskeriminister Per Sandberg seg enig i at det var en god idé å lage en strategi for helårs arbeidsplasser i industrien. Det er Høyre og Fremskrittspartiet i Stortinget uenig i. At hensynet til arbeidsplasser ikke står høyt på dagsordenen i Fremskrittspartiet, er kanskje ikke helt overraskende, men snakker ikke fiskeriministeren og fiskeripolitisk talsperson i Fremskrittspartiet sammen? Eller ser ikke representanten Oskar J. Grimstad behovet for å få på plass helårs arbeidsplasser?

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:49:13]: Eg meiner at representanten Botten må ha fullstendig misforstått ministeren når ho tolkar han slik som dette. Også regjeringspartia viser gjennom sitt arbeid med denne meldinga at ein er svært så opptatt av heilårige arbeidsplassar. Og eg har vore med på fleirtalsvedtak som skal skissere løysingar for i større grad å unngå det som vi har sett i denne gjennomgangen for delar av denne næringa – lange permitteringar, som gjer at arbeidsplassane ikkje er så attraktive som dei kunne ha vore. Så vi vil absolutt jobbe for i størst mogleg grad å få på plass heilårs arbeidsplassar innanfor fiskeindustrien og ser ingen motsetnader i det arbeidet som har vore gjort så langt.

Geir Pollestad (Sp) [12:50:09]: I innstillingen er det en samlet komité som støtter at Norges Fiskarlag, Sjømat Norge og fiskesalgslagene går igjennom og ser på hvordan

en kan bruke fiskesalgslagsloven på en mer effektiv måte innenfor dagens regelverk. Så har Senterpartiet også støttet at det i tillegg nedsettes et ekspertutvalg. Det har vi gjort fordi partene har – visst av hvilken grunn – ønsket det. Fremskrittspartiet og Høyre, derimot, har i sin merknad en litt annen begrunnelse for dette ekspertutvalget. De skriver at det er «nødvendig for å opprettholde tilliten i dette arbeidet». Da er mitt spørsmål: Har ikke Fremskrittspartiet tillit til at de tre organisasjonene på egen hånd klarer å gjennomføre denne jobben på en måte som vi kan ha tillit til?

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:51:03]: Jo, vi har full tillit til disse organisasjonene og til at dette arbeidet blir gjort på ein måte som er hensiktsmessig for framtida. Vi understrekar det, som vi gjer i merknaden, og presiserer ting der som vi synest er nødvendige, og ser ikkje motsetningsforholdet som representanten Pollestad skisserer, i det heile.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:51:37]: Det er jo ei sjømatindustrimelding vi behandlar i dag, og i kapittel 10 i meldinga blir endeleg kåra og rammevilkåra for sjølve industriproduksjonen behandla. Der slår regjeringa fast at det er store utfordringar, spesielt på kvitfiskfeltet, når det gjeld sjølve industriproduksjonen. Han er underteknologisert, og arbeidskraftkostnadene er av dei viktigaste utfordringane ein står overfor. Dette passar som hand i hanske med det vi ser internasjonalt av industriell utvikling, der ein tar i bruk automatisering, robotisering og nye avanserte industrimoglegheiter for å skape nettopp meir avansert industriproduksjon. Vi trudde at dette var eit opplegg til «smash» for resten av komiteen då vi føreslo eit program i Innovasjon Noreg som nettopp skal vere for å løfte industrien innanfor kvitfisknæringa. Kvifor vil ikkje Framstegspartiet støtte det forslaget?

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:52:40]: På komitéreiså til Island såg vi eksempel på utvikling og foredling av kvitfisk på ein måte som gjer at næringa sjølv på mange måtar er ei ferd med å løyse denne utfordringa, for det som har vore utfordringa, er kostnadsnivået, og vi veit at vi har eit relativt høgt kostnadsnivå når det gjeld arbeidskraft i Noreg. Blant anna såg vi eksempel på skjering av fisk med vatn, som er ny teknologi – og vi besøkte ei bedrift då vi var i Danmark – så vi ser at den teknologiske utviklinga som skjer innanfor denne bransjen, på ingen måte treng eit særskilt program i Innovasjon Noreg. Det finst allereie finansieringsordningar innanfor Innovasjon Noreg og på andre måtar som gjer at dette kan finansierast på ein heilt ordinær måte utan at vi spesifikt etablerer ei ordning knytt til Innovasjon Noreg.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:53:57]: Fiskerinæringa er en av våre viktigste næringar. Den gir store inntekter og gir grunnlag for arbeidsplasser langs kysten. Vi har noen naturgitte forutsetninger som gjer at vår visjon

om å vere verdens fremste sjømatnasjon, er mulig. Derfor er det av stor betydning at fiskerinæringa har gode og formålstjenlige reguleringar som legger til rette for maksimal verdiskaping og trygge arbeidsplasser både på havet og på land.

Hvis vi leser gjennom dagens innstilling, vil jeg si det er en rød tråd som er gjennomgående, og det er kvalitet. Høy kvalitet gir mest verdiskaping hvis vi tar vare på kvaliteten, og vi har et fantastisk kvalitetsprodukt som utgangspunkt. Derfor er det viktig hvordan fisken fanges, hvordan fisken håndteres, hvordan fisken fraktes, hvordan fisken leveres og – for å legge til – hvordan fisken tilberedes på en kvalitativt best mulig måte av oss som forbrukere.

Sjømatindustrimeldinga har gitt oss mulighet til å se helhetlig på næringa. For Kristelig Folkeparti har det vært viktig å se resultatene av denne gjennomgangen med løysningar som er gode for hele næringa og for befolkninga langs kysten.

Lønnsomheten til havs har vært, og er, god. Utfordringane har vært i deler av filetindustrien. Kristelig Folkeparti mener at filetindustrien har en framtid i Norge, men det krever en enda sterkere fokusering på kvalitet. Norge kan ikke vere billigst på arbeidskraft, og vi skal heller ikke vere det. Derimot må vi levere produkter av høyeste kvalitet. Derfor må vi gi næringa frihet med hensyn til fartøyutforming og redskapsvalg så lenge de biologiske hensynene ikke talar imot det. På denne måten vil det bli enda større mulighet til levere den kvaliteten som industrien krever.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at beslutningane vi fatter, baserer seg på solid kunnskap. Kristelig Folkeparti er derfor fornøyd med å ha fått med komiteen på å nedsette en kommisjon som ser på alle sidene ved pliktsystemet og konsekvensane av endringar. Kommisjonen skal se på de samfunnsmessige, økonomiske og juridiske sider ved både innstramming, oppheving og justering av pliktsystemet. Dette vil gi oss mer kunnskap og forhåpentligvis et mer fyldig bilde av hva som er riktig å gjøre. En så viktig næring som fiskerinæringa fortjener at vi tar oss tid til å gjøre denne jobben skikkelig.

Pliktsystemet har vært omstridt lenge, det er ikke til å stikke under stol. Likevel skal vi ikke ta lett på endringar, eventuell oppheving av eller å beholde pliktsystemet slik vi kjenner det i dag. Hovedsaken må vere å få til økt verdiskaping og lønnsomhet på havet og på land, trygge arbeidsplasser og grunnlag for bosetting i lokalsamfunnene langs kysten. Sammenhengane mellom disse er åpenbare: ingen lønnsom drift – ingen trygge arbeidsplasser, ingen trygge arbeidsplasser – ingen bosetting. Det er derfor av stor betydning at vi får de faktaene vi trenger, på bordet før avgjørelse skal fattes i dette storting.

Kristelig Folkeparti har i budsjettforlikene kjempet for å øke bevilgningar til bestandsforskning. Det er derfor veldig bra at det er flertall for å be regjeringa legge fram en opptrappingsplan for flerbestandsforskning. Dette vil sikre at vi får den kunnskapen vi trenger for en optimal forvaltning av våre fiskeriressurser.

Kristelig Folkeparti er fornøyd med at det er flertall for å be regjeringa utarbeide en strategi for ilandføring

og utnyttelse av restråstoffet. Restråstoffet vil bli et viktig råstoff som kan danne grunnlag for nye arbeidsplasser innen bioøkonomi. Dårlig utnyttelse av restråstoff er sløsing med ressurser og svekker muligheten for maksimal verdiskaping. Men den bioøkonomistrategien som regjeringen presenterer senere i vår, må også inneholde den blå sektor.

Som i de fleste andre næringer trenger fiskerinæringen et godt omdømme for å drive rekruttering. Men uten at næringen framstår som bærekraftig, lønnsom og innovativ, blir det ikke lett å drive rekrutteringsarbeid. Fiskerinæringen må drive i takt med tiden og være så trendy og framoverlent – vil jeg si – at de beste sushikokkene kan se opp til denne næringen. Det er et ambisiøst mål, men vi trenger å være ambisiøse.

Kristelig Folkeparti er fornøyd med utfallet av behandlingen av sjømatindrimeldingen. Riktige justeringer har blitt tatt, og viktig kunnskap vil nå bli hentet inn. Vi mener det er viktig for denne næringen å ha et så bredt flertall bak seg som denne innstillingen viser. Det gir forutsigbare rammebetingelser.

Geir Pollestad (Sp) [12:59:22]: I fjor var komiteen på sjømatmessen i Brussel. Der fikk vi se hvordan en markedsfører norsk sjømat ute. Markedsføringen var i hovedsak dominert av små fiskebåter og levende fiskevær og lokalsamfunn langs kysten vår, og jeg tror det er grunn til å si at norsk fiskeripolitikk i all hovedsak er og har vært en suksesshistorie. En har sikret arbeidsplasser langs kysten, en har en deltakerlov som sikrer fiskernes rettigheter til fisken, en har en fiskesalgslagslov som gir fiskerne kontroll med markedsplassen, og ikke minst har en greid å bygge opp en god og troverdig ressursforvaltning. Forutsetningene ligger der for å nå målet om å bli verdens fremste sjømatnasjon.

Jeg har tenkt å begynne med de sakene der vi er enige, og til og med gå så langt som å begynne med det som vi er enige med regjeringen om, for det er ting i denne meldingen, i denne saken, som ikke har fått nok oppmerksomhet. Det er bra at et samlet storting ønsker å satse mer på forskning og utvikling og legge til rette for utvikling av nye produkter. Det er bra at en tydelig understreker at en skal vektlegge kvalitet mer enn kun kvantitet. Det er bra at en legger opp til å styrke ressursforskningen, og at en har en bestilling på den opptrappingen. Jeg skulle ønske at statsråden kunne si noe senere i debatten om hvilke bevilgninger i statsbudsjettet for 2017 han ser for seg. Jeg har en mistanke om at vi ikke får svar på det. Jeg må også understreke at det nytter lite å bevilge penger til forskning hvis ikke både næringen og omgivelsene har tillit til at forskningen er fri og uavhengig. Det har vi alle et ansvar for å bidra til. Og det er bra at komiteen understreker at en vil ha en bedre ressursbruk gjennom i større grad å utnytte hele fisken.

Så er det et viktig punkt som komiteen har understreket, og som det er enighet om, nemlig hardere jobbing for markedsadgang. Nå kom eksporttallene for første kvartal. De viser en positiv utvikling. Med det forholdet vi har til Russland og Kina, er det gode tall å ta med seg.

Jeg har lyst til å ta et oppgjør med myten om Norge som et land med skyhøye tollmurer rundt seg. Norge har offensive handelsinteresser, særlig når det gjelder fisk, og vi har defensive handelsinteresser, særlig når det gjelder landbruk. Da er det viktigere å bruke tiden på å kjempe for å ha offensive interesser enn å bruke tiden på å gi opp våre defensive handelsinteresser.

Det spørsmålet som det har vært mest oppmerksomhet rundt i saken, er pliktene. Senterpartiet er opptatt av at pliktssystemet skal virke etter hensikten. Vi er glade for at vi nå får en kommisjon som skal utrede alle sider. Tidsplanen er veldig stram, men for oss vil nok konklusjonen være at vi ønsker en skjerping heller enn en svekkelse av pliktene, men på en måte som gjør dem effektive.

Til sist – salgslagsloven: Det samarbeidet som Fiskarlaget, Sjømat Norge og fiskesalgslagene har iverksatt, er bra. Vi aksepterte – og støttet også – opprettelsen av en ekspertgruppe, ut fra den begrunnelsen at de tre ønsket det. Men jeg har litt vanskeligheter med å se den praktiske effekten, for jeg vil tro at en ekspertgruppe nødvendigvis må rapportere til departementet, som igjen skal melde videre til de tre som jobber med dette. Det håper jeg at statsråden kan ordne på en fleksibel og god måte.

Så er jeg glad for at vi har sagt at det som går på kvoter, skyver vi på og tar en samlet vurdering av når Eidesenutvalget er ferdig.

Jeg vil takke komiteen, og jeg vil takke de partiene som har bidratt til en samlande løsning, som jeg tror vil stå seg over tid.

M a r i t N y b a c k k hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:04:41]: Regjeringa har fremja forslag om å regionalisera leveringsplikta i tre regionar, dette fordi fiskebåtane ikkje nødvendigvis har den rette typen kvalitet og den rette typen fisk som vert etterspurd på mottaket. Vidare vil regjeringa avvikla ordninga med krav om foredling, og her er det mange gode grunnar. Representanten Hjemdal sa i stad: Det handlar om å tryggja busetjing, tryggja arbeidsplassar og auka lønsemda. Ikkje minst foreslo regjeringa å setja ned ein kommisjon som skulle sjå på aktivitetsplikta. Aktivitetsplikta er ei distriktspolitisk sak, som det kanskje ikkje bør påleggjast norsk konkurranseutsett industri å løysa.

Komiteleiar Pollestad skriv i eit lesarinnlegg som verserer i svært mange aviser rundt om i landet, at regjeringa ønskjer å oppheva alle desse tre pliktene. Eg lurar på – og undrast stort på – kvar han har dette frå, kvar han har lese dette. Det er iallfall ikkje den same stortingsmeldinga som eg har lese.

Geir Pollestad (Sp) [13:05:39]: Regjeringen foreslo i meldingen en svekkelse av pliktene som i realiteten vil sette til side den funksjonen som de er tiltenkt.

Så er det en erkjennelse som hele komiteen har kommet til – uavhengig av i hvilken retning en ønsker å gå – av at

pliktene ikke har fungert etter hensikten. Derfor har vi et forslag til vedtak som både Høyre, Senterpartiet og resten av komiteen har støttet opp under, at vi skal få en kommisjon som ser på dette og utreder det bredere enn det som er gjort. Når det resultatet kommer, får vi ser hvor det politiske flertallet ligger – om en ønsker å gå for en skjerpelse, en endring eller en liberalisering, som er det regjeringen har lagt opp til.

Jeg mener at den liberaliseringen regjeringen foreslo, var så omfattende at det i realiteten var snakk om en fjerning.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:06:44]: Det var berre ei av pliktene regjeringa tok til orde for å oppheva, og det var aktivitetsplikta. Det er mange gode grunnar til det, nettopp det med både lønsemd og anna. Noregs største kvitfiskanlegg ligg her i Oslo, og det å foredla all fisken f.eks. på kysten i Nord-Noreg og køyra han heilt til Oslo for å foredla han inneber både miljøutfordringar, kostnadsutfordringar og transportutfordringar for å nå fram til marknaden.

Eg lurar på: Pollestad nemner i innlegget sitt at han ønskjer å forsterka desse pliktene. Kvar ønskjer han å forsterka desse pliktene, dersom det framleis skal vera god lønsemd i dette?

Geir Pollestad (Sp) [13:07:27]: Senterpartiets mål med fiskeripolitikken er at den skal sikre aktivitet og verdiskaping langs kysten. Det er det overordnede målet. Vi mener at det da er behov for en politikk som legger til rette for det.

Jeg er redd for at en med en stor grad av liberalisering av de politiske virkemidlene vil få en sentralisering av produksjonen noen få steder, og at en større del av bearbeidningen vil skje i utlandet. Vi ønsker at bearbeidningen skal skje i Norge og langs kysten.

Når det gjelder de spørsmålene som representanten kommer med, er det nettopp derfor vi har pekt på at her trengs det en kommisjon som ikke har et bundet mandat, som regjeringen ønsket å gi kommisjonen, men som har et bredt mandat, som bl.a. Senterpartiet, Høyre og resten av komiteen har støttet i sitt vedtaksforslag i dag.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:08:43]: Senterpartiet og SV skriv i ein merknad at dei ønskjer å låse fiskeressursane til det enkelte fylket, og beskriv dette som ein felles ressurs, som høyrer til det norske folk – og då tydelegvis innanfor det enkelte fylket.

Betyr det at når ein fiskar makrell, sild, lodde, krill eller andre sortar, skal ein prøve å orientere seg om kva for fylke ein fiskar dette utanfor, og så skal det leverast i det fylket som ein fiskar utanfor? Er det dette som er tanken, sidan ein beskriv det slik?

Geir Pollestad (Sp) [13:09:25]: Den merknaden må ses i den konteksten at denne meldingen for alle praktiske formål er en torskemelding. Det er det også merknaden som sådan refererer seg til, og jeg håper at den da gir mer mening for representanten.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Pål Farstad (V) [13:10:07]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for hans hovedinnlegg og komiteen for konstruktive prosesser fram til det resultatet vi har nå.

Det er en særdeles viktig sak vi har til debatt akkurat i dag, mye viktigere enn mange tenker, fordi fiskeri- og havbruksnæringen, de marine næringene, sjømatsektoren – næringen har mange navn – er en viktig bærebjelke for norsk økonomi, norske lokalsamfunn og norske arbeidsplasser. Sjømatsektoren er av stor betydning i dag, men har potensial i seg til å bli enda viktigere i framtiden – for norsk velferd. Derfor er de beslutningene som Stortinget tar i dag, viktige, ikke bare for sjømatsektorens framtid, men for det norske samfunn, for norsk økonomi.

Gjennom arbeidet i næringskomiteen har det stått sentralt for Venstre å få gjennomslag for viktige punkter knyttet til bl.a. klima, forskning, rekruttering, kvalitet, omsetning og markedsarbeid – sentrale punkter som vil bidra til å gjøre sjømatindustrien mer lønnsom og miljøvennlig i framtiden. Jeg er glad for at komiteen har tydelige forventninger til forsterking av disse områdene.

I dette bildet er det også gledelig at en samstemt komité gikk inn for at de ulike pliktene skal utredes samlet av en kommisjon. Venstre vil ha mer kunnskap om hvilke konsekvenser en omlegging av pliktene vil ha både økonomisk, juridisk og samfunnsmessig, før en endelig beslutning kan fattes. Jeg er overbevist om at vi gjør det rette når vi nå ber om en grundig gjennomgang.

Norge er og blir et «havland». Norges svært produktive havområder – med en lang og rik kystlinje – har gitt oss særlig gode, naturgitte forutsetninger for fangst og foredling. Så lenge vi holder havet og fjordene våre rene, har Norge et enestående utgangspunkt som en ledende internasjonal leverandør av høykvalitets sjømat. Jeg er glad for at de ulike delene av fiskerinæringen, fra fangst til marked – Sjømat Norge, Fiskarlaget og salgslagene – er enige om omsetningsforhold og om markedsplassen. Det lover godt for framtiden.

Dersom Norge skal være verdens fremste sjømatnæring, må vi være i front med en miljøvennlig og lønnsom fiskeflåte som leverer sunn mat fra godt forvaltede bestander i noen av verdens reneste havområder. For å oppnå dette må vi være kunnskapsledende innenfor kyst- og havmiljø, bærekraftig ressursutnyttelse og utvikling av framtidens moderne fiskeflåte og framtidens fiskeforedling – om det er innenfor pelagiske fiskerier som sild og makrell, eller om vi snakker om klippfisk, tørrfisk, filet og annen anvendelse av hvitfisken.

I dag kastes en altfor stor del av torskekvoten over bord fordi vi ikke er i stand til å utnytte alt av restråstoff. Det er en stor ressurs som går til spille, og det ligger en økonomisk, etisk og miljømessig gevinst i å utnytte de marine ressursene bedre. Jeg er derfor glad for at komiteen har samlet seg om et forslag der Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for bruk av alt restråstoff / biprodukter, samt utvikle en incentivordning for ilandføring av hele fisken. Videreutvikling av en fungerende bioøkonomi handler om å få flåten og industrien til å utnytte det som i dag

defineres som restråstoff, på andre anvendelsesområder enn dem vi kjenner i dag.

En nasjonal satsing på å synliggjøre mulighetene for attraktive og spennende yrkesvalg innenfor en sunn og evigvarende næring vil være avgjørende for at næringen skal kunne tiltrekke seg dyktige fagfolk i framtiden. Derfor er det bra at regjeringen nå må utarbeide en strategi for å styrke rekrutteringen til næringen.

Helt til slutt er det verd å merke seg at komiteen står samlet bak merknaden om at Svalbard-samfunnet må få mulighet til å høste ringvirkninger av den økte fiskeriativiteten rundt øygruppen. Med de utfordringene vi har knyttet til Store Norske, og som Svalbard-samfunnet har, er det viktig å se på andre næringsområder som kan gi positive ringvirkninger for Svalbard. Her bør marine ressurser spille en viktig rolle.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:15:28]: Eit av dei viktigaste grepa ein kan ta å løfte sjømatindustrien, er å satse på teknologi og marknad. Grunngevinga frå representanten frå Framstegspartiet for ikkje å vere med på forslaget frå SV, Senterpartiet og Arbeidarpartiet var at ein har ein generell pott pengar i Innovasjon Noreg – ein ønskjer ikkje spesielle satsingar der. Det store unntaket her er sjølv sagt petroleumssektoren – dei har heilt eigne opplegg i Innovasjon Noreg. Men la det liggje i dag.

Spørsmålet mitt er: Når Venstre ikkje ønskjer å løfte innovasjonar og teknologi spesifikt for denne viktige næringa for havlandet Noreg, kva er Venstre si grunngeving? Eg håpar det ikkje er næringsnøytralitet.

Pål Farstad (V) [13:16:17]: Jeg takker for spørsmålet.

Det må være helt klart at Venstre ønsker teknologiløft og innovasjonsløft i næringen. Vi mener at Innovasjon Norge og andre i virkemiddelapparatet er rigget til å utføre det arbeidet, og vi er ikke opptatt av at dette skal gjøres nå, gjennom spesifikke program.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:16:54]: Vil representanten frå Venstre ta til orde for at ein då fjernar dei petroleumsretta tiltaka som ligg under Innovasjon Noreg?

Pål Farstad (V) [13:17:04]: Jeg saksbehandler ikke over bordet hva som gjelder innenfor petroleumssektoren. Men jeg kan forsikre representanten Knag Fylkesnes om at Venstre vil være på hugget så det holder når det gjelder å finne gode virkemidler knyttet til fiskeri- og havbrukssektoren og den tradisjonelle fiskerinæringen og fiskeindustrien, som vi snakker om her i dag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:17:39]: Grunnen til at eg spør, er at når ein behandlar ei sjømatindustrimelding, tar ein fram dei store orda om kor viktig dette er for det norske samfunnet.

Likevel er vi i ein situasjon i Noreg i dag – vi kjem tilbake til det i neste sak også – der vi sit litt fast i gamle prioriteringar frå tidlegare tider. Internasjonalt, i langt meir

liberalistiske land enn Noreg, som USA, Tyskland, Storbritannia og Danmark for så vidt, har dei spesifikke satsingar på næringar som openbert kan vere framtida. Det er difor eg ønskjer å spørje igjen: Kvifor er det unaturleg for Venstre å prioritere ei spesifikk satsing på sjømatindustri-næringa i Innovasjon Noreg?

Pål Farstad (V) [13:18:25]: Jeg mener det ligger mange ordninger innenfor Innovasjon Norge som fanger opp det som er utfordringene knyttet til sjømatsektoren.

Vi forhandler med regjeringspartiene og med Kristelig Folkeparti om budsjettene, om gode tiltak, om gode ordninger. Det er naturlig for oss også å diskutere dette videre i de sammenhengene. Men jeg synes ikke det er naturlig at vi bringer dette inn som et eget punkt i behandlingen av sjømatindustrimeldingen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:19:35]: I dag ser vi at arbeidsløysa veks, og vi ser ein nedgang i oljeindustrien. I ein slik situasjon blir det ekstra viktig at vi gjer alt som står i vår makt for å fremje ein politikk som sørgjer for arbeidsplassar og verdiskaping i Noreg. Vi må difor føre ein politikk for sjømatnæringa som gjer at vi hentar ut størst mogleg verdi av fisken vår, til samfunnets beste, til kystsamfunna sitt beste og til næringa sitt beste. Det er i dette brytningpunktet vi må finne dei gode løysingane. Eg trur grunnen til at meldinga har fått ei såpass kjølign behandling i næringskomiteen, er at ho nettopp ikkje gjer det.

Det store bildet viser at det går bra med norsk fiskeindustri. 2014 var det mest lønsame året sidan 1994. Det er ikkje utenkjeleg at 2016 blir enda betre på grunn av gunstige valutasituasjonar. Det er altså ingen grunn til å hevde at sjømatindustrien er i ein djup krise. Men det er utfordringar, og ikkje minst, det er eit stort uutnytt potensial, forhold vi må adressere politisk. Berre rundt ein tredjedel av norsk fisk blir foredla i Noreg. På kvitfiskfeltet går meir enn 60 pst. av heil, fersk torsk som blir eksportert, inn i utanlandsk filetindustri. Det er med andre ord eit stort potensial, og arbeidskraftkostnader blir peika på som eit av dei store problema. Det burde vere ein tankekross, men det er det ikkje i meldinga. Meldinga frå regjeringa tar ikkje tak i problemet med at industrien har låg kapasitetsutnyttning og svak innovasjonsevne og satsar for lite på kvalitet.

Difor føreslår SV at vi må satse kraftig gjennom eit eige program i Innovasjon Noreg for å styrkje industrien gjennom automatisering, robotar og marknaden. Det er slik vi kan skape sterke bedrifter med trygge arbeidsplassar. Det er merkeleg at det berre er Arbeidarpartiet og Senterpartiet som støttar forslaget vårt. Meiner verkeleg resten at den store industrielle utfordringa berre kan møtast gjennom liberalisering og oppheving av pliktar og samfunnskontraktar? Ein stor del av fisken frå det flåteleddet som regjeringa ønskjer å tilgodesjå, blir nettopp sendt ut av landet ubearbeidd, i frosen tilstand, til utanlandsk industriproduksjon. Det skaper ikkje mange arbeidsplassar og verdiskaping i Noreg.

Ingen forslag i meldinga møter ei anna hovudutfordring for industrien – tilgangen på råstoff. Snarare tvert om, over tid har vi sett at det er ferskt råstoff av høg kvalitet som får best betalt i marknaden. Det kan ikkje vare ved at ein haustar fisken med andre metodar enn den som gir best kvalitet. Dei havgåande trålarane fekk i si tid konsesjon til å fiske fordi dei skulle gi industrien råvarer gjennom heile året. Det skjer ikkje i dag, og fisken er ikkje av god nok kvalitet. SV meiner difor primært at det er på tide å fase ut trålarane og tilbakeføre kvotane til kysten. Sekundært støttar vi forslaget om kommisjon. Det vil alltid vere sesongvariasjonar i fiskeria. Det var også bakgrunnen for dei mislykka samfunnskontraktane med den havgåande trålarflåten. SV støttar i staden for tiltak som levandelagring bonus på leveranse av fersk fisk for å utjamne sesongane i så stor grad som mogleg. Dersom dette blir kombinert med ei stor teknologisatsing og kan skape nye moglegheiter for bearbeiding av ulike typar fisk på eit distribuert område langs heile kysten vår, har vi fantastiske moglegheiter.

Det er ingen motsetnad mellom ei konkurransedyktig sjømatnæring og distriktspolitikk. Tvert imot: Skal vi oppnå dei høgaste prisane og den beste kvaliteten, er vi nøydde til å sørge for at fisken blir landa få timar etter at han er fanga. Det må nødvendigvis skje mange stader langs kysten. Det Noreg treng, er difor ein kystbasert fiskeripolitikk der råstoff av høg kvalitet blir prioritert, og der vi satsar hardt på teknologisk innovasjon og marknad.

Eg er glad for at frosenfiskstrategien for havgåande fartøy som regjeringa la opp til, har blitt slått tilbake, og at eit fornuftig storting ser annleis på saka. Vi kystbuarar kan ikkje på nokon måte forsone oss med at dei som har fått hand om konsesjonar mot å skape størst moglege verdiar ut av fellesskapet sine fiskeriressursar, skal få fortsetje å gjere ein elendig jobb ut frå både økonomiske og økologiske kriterium. Heile vår kystkultur, som er grunnlaget for å kunne hauste ressursane våre på ein optimal måte, blir på den måten sett i fare.

Eg vil med dette også ta opp dei forslaga som vi har løfta i denne saka.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:24:57]: Fisken i havet har sikkert vore der i tusenvis av år. Fangstreiskapar og fiskemetodar har utvikla seg over tid. Kunnskap og teknologi gjer det mogleg å fanga meir av det som er berekraftig. Det vart innført deling mellom ulike flåtegrupper, og det vart innført kvotar.

Prinsippet om å rokka ved denne fordelinga mellom flåtegrupper har vore eit berande prinsipp heile vegen og er noko som alle har retta seg etter. SV har eit forslag her i dag der dei vil starta med å gjera om på dette og overføra kvotar ifrå trål til kystfiske.

Eg lurar på om representanten kan svara på kven som skal erstatta kostnadene for reiarane, for fiskarane, for fiskeforedlingsbedrifter og for lokalsamfunn med ei slik endring. Er det skattebetalarane eller er det kystfiskarane

som skal få dei nye rettane? Eller er det dei involverte som per i dag har investert både kapitalen og arbeidskrafta si?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:25:57]: SV har ikkje svara på alle dei spørsmåla. Difor er ordlyden i forslaget vårt som er til behandling i dag, slik han er. Når den havgåande trålarflåten har blitt invitert til å gjere ein jobb for fiskeværa langs kysten, invitert til å fylle ut sesongen, og dei ikkje leverer, når dei ikkje leverer den fisken dei faktisk skal levere, og når dette skjer med full handsrekking frå høgrevridde regjeringar – den eine etter den andre – bl.a. ved å gjere om leveringsplikt til tilbudsplikt, osv., osv. Når den uretten som har skjedd langs kysten, fortset – dette er fiskeverdiar på 8–10 mrd. kr – ser ikkje vi nokon annan måte å sikre at dette er ressursar som kjem kysten og samfunnet til gode, enn å reversere den samfunnskontrakten.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:26:57]: Eg vert litt forundra når representanten Knag Fylkesnes hevdar at det ikkje er kysten sine ressursar, og at fisk ikkje vert landa på kysten. Det er ikkje så veldig mange alternativ. Ein fiskar er for så vidt ein fiskar, sett frå mitt ståsted. Det viktige her er at vi sikrar landindustrien ressursar gjennom heile året på best mogleg måte. Det er ein av grunnane til at vi har ein trålarflåte. Den ønskjer representanten altså no å kvitta seg med, samtidig som han ønskjer å senda bitte små sjarkar langt opp i Barentshavet for å fiska desse ressursane i dårleg vår ein vinterdag. Korleis vil han sikra landindustrien fisk heile året når ein fiskar i Barentshavet med små båtar?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:27:42]: SV si løysing er eit sett av ulike tiltak, bl.a. levande lagring, opne opp for etterf?ring, som gjer at ein kan utvide sesongen ganske mykje. Vi ønskjer også å satse på ny teknologi som gjer at ein kan få ein langt større og meir diversifisert industriproduksjon, som kan ta imot f.eks. både laks og torsk på same anlegg. Dermed vil ein kunne få eit langt større nettverk av anlegg langs kysten. Industritendensane internasjonalt går i retning av mindre einingar, ikkje større. Dette er «good news» for Noreg.

Når det gjeld leveringsplikta, ser vi at dei stadene ho fungerer, er der det er identisk eigarskap mellom båt og anlegg, altså ein samheng mellom kven som eig båten, og kven som eig anlegget. Der fungerer det relativt greitt. Dette er viktig for dei fiskeværa, men fungerer heilt elendig der det ikkje er denne typen samhengar.

Eg synest det er merkeleg at Høgre her indikerer at dagens ordning fungerer på eit vis – ho må berre regulariserast.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:28:59]: SV erklærer – vil mange hevde – krig mot den havgåande trålarflåten med forslaget om å redusere kvotane til trålarane sterkt til fordel for kystflåten.

Historisk har fiskeria hatt opp- og nedturar, der havfiskeflåten har fiska i grønlandsk farvatn og på Grand Banks på Newfoundland. Ikkje minst reiste ein til New Zealand i tider da det var vanskelege forhold og kvota-

ne var låge. Dersom ein reiser ned, får ein ros frå myndighetene og fiskarar så langt vekk som på New Zealand for denne flåten, som faktisk har opparbeidd internasjonale rettar for store delar av norsk fiskeri. Dette vil altså SV berre slå ein strek over no. Dei ser ikkje verdien av det gründerarbeidet som havfiskeflåten har stått for, når vi trass alt får levert berre 2 pst. av matproduksjonen i verda frå havrommet. Korleis vil SV løyse dette?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:30:03]: Dette er ei utruleg merkeleg tolking av det SV skriv i innstillinga. Det er jo ikkje dei havgåande båtane i seg sjølve vi ønskjer å ta kvotane frå. Heile den pelagiske sektoren fungerer jo fantastisk bra. Sildefisket, makrellfisket, loddefisket osv. er fantastiske næringar, som også har ein høgare grad av utnytting og foredling av fisk, som bør vere langt høgare enn i dag, men det har fungert på ein langt betre måte.

Det vi snakkar om her, er den delen av flåten som er komen inn frå havet for å dekkje delar av ein sesong der kystfiskarane tidlegare ikkje har klart å levere fisk og rett og slett ikkje har levert på dei samfunnsforpliktingane dei har. Dette er ingen krig mot havgåande flåtar i det heile, det er ein kritikk av ei lita gruppe trålarreiarar som har inngått ein samfunnskontrakt og ikkje levert.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Rasmus Hansson (MDG) [13:31:17]: Havets ressurser er en viktig del av bidraget til å gi folk mat i framtida og kan bli en vesentlig større del. Det er vel også derfor to av FN's nye bærekraftsmål, som Norge har forpliktet seg til, går ut på å bevare havets ressurser og å gjenoppbygge skadede økosystemer. Norge har selvfølgelig et særlig ansvar i den sammenhengen fordi vi forvalter usedvanlig store og rike havområder. For Norge har som alle vet, fisk vært viktig i mer enn tusen år. Havbruk er i tillegg blitt en stor næring. Og i en framtid hvor norsk verdiproduksjon og arbeidsplasser må skapes andre steder enn i oljesektoren, er det ingen tvil om at havets levende ressurser igjen vil være en av våre aller mest verdifulle muligheter. Potensialet er enormt for produkter og næringsutvikling basert på store, artsrike marine økosystemer som Norge forvalter, hvis vi forvalter dem riktig.

I dag forvalter Norge de fleste av våre marine ressurser godt, men slik har det ikke alltid vært. Det som har utgjort forskjellen, har vært solid, uavhengig fagkunnskap og politisk vilje til å basere forvaltningen på denne kunnskapen. Men samtidig ser vi, parallelt med dette, oppdrettsindustrien som et grelt eksempel på det motsatte – Stortinget legger mindre vekt på forskningsresultater, og man har en statsråd som gir uttrykk for at han ikke skjønner forutsetningene for forskning. Oppdrettsindustrien tillates i Norge i 2016 utrolig nok å ikke ha kontroll verken på sin egen parasitt- og sykdomssituasjon eller sine skadevirkninger på kystmiljø og laksefisk.

Da regjeringen la fram en melding til Stortinget om en konkurransekraftig sjømatindustri, ventet vi i Miljøpartiet De Grønne at faglige og ressursmessige forutsetninger var tillagt stor vekt. Det ventet vi særlig når vi vet at

klimaendringene nå setter hele det marine ressursystemet under et veldig stort og veldig uoversiktlig endringspress. Men stortingsmeldingen innfrir dessverre ikke denne forventningen, og jeg er blant dem som er forundret over hvor lite meldingen inneholder av konkrete tiltak i andre deler av sjømatindustrien enn akkurat fartøysektoren. En konkurransekraftig norsk sjømatindustri, og ikke minst en sjømatindustri som skal utvikle og gi grunnlag for ny næringsvirksomhet, fortjener etter Miljøpartiet De Grønnes begreper en atskillig mer omfattende vurdering av organisering og virkemidler enn det vi har fått i denne meldingen. Det er i dag et betydelig gap mellom de usedvanlig verdifulle ressursene som vi er i stand til å ta opp fra våre havområder, og den bearbeidingsgraden og verdiskapingen som vi får ut av det. Dette er en utfordring som jeg tror vi må opprettholde overfor oss selv, også etter at denne meldingen er kommet, fordi det er mer å hente, og vi trenger å ta denne utfordringen mer alvorlig enn meldingen gjør.

Uansett slår De Grønne fast at vi vil se aktivitetsplikten styrket, ikke avvirket. Der industritrålere ikke oppfyller de forpliktelsene de har inngått, bør kvotene omfordelles, for det er helt avgjørende at samfunnskontrakten rundt fellesskapets fiskeriresurser skal oppfylles.

Samtidig bør rekrutteringen av unge fiskere styrkes, og det bør etableres rekrutteringskvoter. Her er flåten under 11 meter viktig fordi man kan komme inn der uten å kjøpe kvoter. De små båtene bør man vurdere å gi mer muligheter til fiske hele året. Dessuten understreker jeg at De Grønne er uenig i regjeringens forslag om rasjonalisering av leveringsplikten og fjerning av bearbeidingsplikten.

Norge har en økosystembasert forvaltning som mål. Det betyr at miljø- og økosystemhensyn skal være overordnet i forvaltningen. Det handler altså ikke om å balansere interesser i dette tilfellet, men det handler om at miljøfaglige vurderinger må være premisser. Det er dette som er den absolutte forutsetningen for en langsiktig, bærekraftig og dermed konkurransekraftig sjømatnæring.

Derfor mener Miljøpartiet De Grønne at økosystemperspektivet og klima- og miljøeffektivitet bør inkluderes i mandatet til den kommisjonen som komiteen foreslår – et forslag vi for øvrig støtter. Siste del av forslaget vi fremmer her, lyder som følger:

«Kommisjonen skal komme med konkrete anbefalinger som ivaretar intensjonen om en klimaresilient, klima- og miljøeffektiv, økosystembasert og samfunnsøkonomisk god løsning som bidrar til lønnsomhet i både flåten og industrien, samtidig som den bidrar til bosetting og sysselsetting i kystdistriktene.»
Jeg tar med dette opp forslaget.

Presidenten: Representanten Rasmus Hansson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Per Sandberg [13:36:33]: Jeg vil åpne med å takke komiteen, som har hatt en god dialog underveis i behandlingen, har jeg skjønt. Jeg mener at det er mange gode og kloke vurderinger komiteen har gjort.

Regjeringen la fram sjømatindustrimeldingen med konkrete tiltak ut ifra det som var bestillingen: Konkur-

ransekraften i sjømatindustrien i Norge skal styrkes. Jeg mener at den setningen – styrke konkurransekraften i sjømatindustrien i Norge – også er løsningen på mange av de utfordringene som flere av stortingsrepresentantene peker på. Vi ser nå, særlig i disse tider, med lav oljepris og økende arbeidsledighet, at dette er viktigere enn noensinne.

Vi må vise evne til omstilling og fleksibilitet, og vi må gjøre det nå. Jeg registrerer at opposisjonen på deler av området fortsatt vil utrede og lage nye strategier. Jeg har forståelse for det, men man burde kanskje i større grad ha handlet, av hensyn til næringen. Nå skjer ting fort. Internasjonale trender og internasjonale behov går med stormskritt framover, og det å vinne markeder framover nå krever en norsk sjømatindustri som er omstillingsvillig og kan vinne markeder.

Sjømateksporten setter nye rekorder, men selv om eksporttallene som sådan er gode, viser bunnlinjen til sjømatindustribedriftene at vilkårene for å drive videreføring i Norge ikke er like enkle. Mitt siste besøk i Polen var en bekræftelse på det. Over 200 000 tonn med norsk sjømat eksporteres til Polen og foredles der. Jeg har tro på, næringen har tro på og forskningen har tro på at man skal kunne klare denne konkurransen hvis man greier å omstille seg.

Sjømatnæringen er en verdikjede, så alt fra ressursforskning til utvikling av helautomatiserte filetlinjer er viktig for sjømatindustrien. Komiteen har nå gitt regjeringen i oppgave å utarbeide en opptrappingsplan for bestands- og ressursforskning med mål om å utvikle og innføre modeller for flerbestandsforvaltning i fiskeriene. Den oppgaven tar jeg på alvor.

Flertallet i komiteen har gitt sin tilslutning til flere av regjeringens tiltak for økt konkurransekraft i stortingsmeldingen. Vi skal bl.a. arbeide for jevnere råstofftilgang av god kvalitet og utrede flytting av kvoteåret. Vi skal fortsette å styrke sentrale innsatsfaktorer som forskning og utvikling og arbeide langs flere akser for å sikre markedsadgang og konkurransekraft, fremme økt fleksibilitet ved å åpne for ombordproduksjon for torsketrålere uten leveringsplikt og sette ned et ekspertutvalg som skal se på forenklinger og forbedringer i systemet for førstehåndsomsetning av fisk.

Til det siste punktet vil jeg understreke at jeg er helt enig med komiteen, som berømmer at aktørene i næringen har kommet til en enighet. Dette var for øvrig også i tråd med intensjonen i meldingen om at de ulike delene av verdikjeden for villfisk i større grad må jobbe sammen. Jeg vil jobbe videre med det gode samarbeidet som ligger til grunn.

Da pliktene ble innført, var målet å sikre aktivitet og dermed bosetting og sysselsetting i kystdistriktene. Det som alle nå ser ut til å være enige om, er at dette ikke oppfylles, at pliktene ikke bidrar til dette i dag. En samlet næringskomité ønsker derfor en bred kommisjon som skal se på de tre pliktene samlet. Jeg skal selvfølgelig sørge for at en sånn kommisjon blir satt ned så raskt som mulig, sånn at den kan begynne arbeidet for en endelig løsning, at næringen raskest mulig kan få forutsigbarhet, og at næringen også får et trygt signal om rammevilkår som holder seg over tid.

Dette var ikke regjeringens førstevalg, det må jeg bare

innrømme, men med den debatten som har vært, mener jeg at det kan være fornuftig å gjøre det på denne måten, selv om noen i denne salen mener at undertegnede var feig i så måte.

Sjømatnæringen blir viktig i framtiden. Jeg er glad for at komiteen peker på at best mulig utnyttelse av ressursene våre også er en styrking av konkurransen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [13:42:00]: Fiskeriministeren er i flere aviser referert på at det å setja ned ein kommisjon som skal sjå på leveringspliktene, er heilt i tråd med det regjeringa la opp til. I dag tok han litt atterhald og sa at det i alle fall ikkje var førstevalet. Men regjeringas utgangspunkt for ein kommisjon var faktisk å avvikla aktivitetsplikta. Leveringsplikta skulle verta regionalisert, og bearbeidingsplikta skulle bli fjerna. Komiteen har ikkje støtta dette og har i tillegg slått fast at kommisjonen må ha eit mykje breiare og større mandat enn det regjeringa la opp til. Eg siterer frå komiteens innstilling:

«Kommisjonen skal komme med konkrete anbefalinger som ivaretar intensjonen om en samfunnsøkonomisk god løsning som bidrar til lønnsomhet i både flåten og industrien, samtidig som den bidrar til bosetting og sysselsetting i kystdistriktene.»

Meiner statsråden framleis at regjeringas forslag og komitéinnstillinga samsvarer, og stiller statsråden seg bak dette mandatet?

Statsråd Per Sandberg [13:43:03]: Jeg trodde jeg var ganske tydelig fra talerstolen nå. Jeg gjentar: Dette var ikke regjeringens førstevalg, men med den debatten som har vært, ser jeg at det kan være fornuftig å utvide kommisjonens arbeid, sånn at vi får et bredest mulig forlik – for å skape forutsigbarhet. Jeg har ikke uttalt at regjeringens intensjoner var det som næringskomiteen har falt ned på, men i sammenheng med at en leder i et regionråd i Nordland – en partikollega av representanten Heggø, tror jeg – uttalte at det var et ønske, sa jeg på det tidspunktet at det hørtet veldig klokt ut.

Ingrid Heggø (A) [13:43:44]: Då skal vi gå litt vidare, for vi blir vel aldri einige om kven som har sagt kva her, og det kan vi la liggja.

Då statsministeren var i spørjetimen så seint som 16. mars, var ho litt tåkete om utsegnene sine på fleire område, bl.a. om torskehotell, om for lite råstoff til alle kystsamfunna i nord, og om kva ho hadde sett og opplevd då ho besøkte fiskeriindustrien i Finnmark i 2002. Men det ho var klinkande klar på, var at leveringsplikta skulle verta regionalisert, og at dette ville føra til nedlegging av arbeidsplassar i nord. Det var nødvendig å ofra enkelte lokalsamfunn for å få andre, robuste kystsamfunn.

Delar statsråden dette synet på konsekvensane av regjeringas opphavlege forslag om leveringsplikta?

Statsråd Per Sandberg [13:44:41]: Det opprinnelige forslaget fra regjeringen var å regionalisere. Det betyr at rå-

stoffet blir igjen i de tre nordligste fylkene. Men noen har tolket det som at tilbudsplikten skulle fjernes. Jeg så senest i går at stortingsrepresentanter påsto at vi hadde foreslått å fjerne disse tre pliktene. Det er ikke en realitet. Men vi trodde og tror faktisk fortsatt at en viss form for regionalisering vil bety en styrking av kystsamfunnene som skal drive med næringsvirksomhet. Men nå har næringskomiteen bedt meg om å sette ned en kommisjon som skal se på alle disse pliktene i sammenheng – noe som jeg mener er klokt.

Når det gjelder det forrige spørsmålet fra representanten Heggø, skal jeg selvfølgelig følge opp det mandatet og det som næringskomiteen har sagt at jeg skal gjøre.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [13:45:47]: Jeg er veldig glad for at statsråden avslutter sitt innlegg med å snakke om at forutsigbarhet er viktig for denne næringen. Det understreket også jeg i mitt innlegg, for vi blir ikke verdensledende som sjømatnasjon hvis vi ikke gir forutsigbare rammebetingelser.

Jeg er også glad for å høre statsråden si at det er klokt å se på disse tre pliktene i sammenheng, som denne kommisjonen nå skal gjøre. Ikke bare skal man se på de tre pliktene, man skal se på tre områder også: det økonomiske, det juridiske og det samfunnsøkonomiske. Man skal se om de kan strammes inn, oppheves, justeres litt eller kanskje andre, kloke ting som denne salen ikke har tenkt på. Det er også mulig å tro at noen har mer kunnskap enn denne salen.

Jeg er opptatt av tempoet her, for dette stortinget bør vedta dette. Kan Stortinget få seg forelagt dette slik at vi kan behandle det neste vår i denne salen?

Statsråd Per Sandberg [13:46:43]: Jeg er helt enig med representanten Hjemdal: Det som næringen og hele kjeden trenger nå, er vedtak som det er et bredest mulig forlik bak. Nå må man ha forutsigbarhet og klare rammer, for hvis ikke kan heller ikke vi som politikere forvente at næringen følger opp de ambisjonene som vi alle sammen har når det gjelder denne veksten – enten det gjelder fiskeri eller havbruk. Derfor er jeg veldig opptatt av å ha nær kontakt med næringskomiteen – også når det gjelder denne kommisjonen – men jeg ser at komiteen har lagt opp til en stram framdrift. Jeg driver nå og sjekker hva slags mandat som skal ligge til grunn for kommisjonen, for det kan ha betydning for sammensetningen av kommisjonen. Det handler om sånne ting som hvorvidt det skal forelegges alle departementene, hvorvidt jeg skal ha klarering i regjeringen, hvorvidt det skal ut på offentlig høring én eller to ganger. Alt dette jobber jeg med nå, men mitt utgangspunkt i dag er å levere en innstilling til komiteen og Stortinget ut ifra det som komiteen har bedt meg om å gjøre.

Geir Pollestad (Sp) [13:48:02]: Jeg vil stille et spørsmål som gjelder den delen av næringen som har sitt utgangspunkt i lakseoppdrett.

Det var et intervju i Bergens Tidende 1. april, som statsråden sikkert er kjent med. Jeg skal la biten om forskerne ligge, men statsråden sier i dette intervjuet at en skal ha en vekst på fem–seks ganger innenfor lakseopp-

drett fram til 2050, og at en skal legge til grunn at dette er forsvarlig.

I innstillingen til havbruksmeldingen står det derimot:

«Komiteen understreker at dersom det skal tillates vekst i produksjonen i oppdrettsnæringen, er det avgjørende at veksten er miljømessig bærekraftig.»

En slår altså ikke fast at det er bærekraftig, og så vidt jeg vet, har Stortinget aldri fattet et vedtak om en fem–seksdobling av produksjonen.

Mitt spørsmål er: Er statsråden enig i at en vekst innenfor laksenæringen og næring knyttet til laks må være bærekraftig?

Statsråd Per Sandberg (FrP) [13:49:02]: Ja, det skal være bærekraftig. Det er derfor jeg i disse tider har sett på oppfølgingen av havbruksmeldingen, som Stortinget har vedtatt, i forhold til produksjonsområdene og hva som skal legges til grunn for at man skal greie denne veksten – dette såkalte trafikklyssystemet, som jeg regner med at representanten er klar over. Dette skal raskest mulig nå ut på høring.

Så må jeg få lov til å si at både den sittende regjeringen og den forrige regjeringen har delt disse ambisjonene om å utnytte dette potensialet. Og når jeg sier dette potensialet, er det altså ikke jeg eller regjeringen eller noen annen regjering som har sagt at dette er mulig, og dette er et potensial. Dette potensialet for vekst er beregnet av våre fremste forskere og ble lagt fram av det Det Kongelige Norske Videnskapers Selskab og Norges Tekniske Vitenskapsakademi i 2012. Så hvis man skal vurdere om en har tro på forskere eller ikke har tro på forskere: Jeg har tro på forskere.

Pål Farstad (V) [13:50:15]: En sak som det er god grunn til å glede seg over i det vi behandler her i dag, og som også er forventet at statsråden gleder seg over, er enigheten om å be regjeringen utrede en opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning. Statsråden har også vært inne på det. Hele verdikjeden i norsk fiskerinæring risikerer å gå glipp av betydelig verdiskaping og mange arbeidsplasser fordi vi ikke vet tilstrekkelig om viktige bestander. Dette har stått sentralt for Venstre i budsjettforhandlinger, slik som det har gjort for Kristelig Folkeparti, helt fra høsten 2013. Og vi har fått inn gode resultater på budsjettet i prosesser som har gått. Nå er det også inne i meldingen, og det er det grunn til å være meget glad for.

Det som jeg er opptatt av, og som jeg gjerne vil ha en klar melding fra statsråden om, er: Hvor viktig er dette for statsråden, og er dette noe som fiskeriministeren vil prioritere høyt?

Statsråd Per Sandberg (FrP) [13:51:25]: Absolutt! Norsk fiskeripolitikk bæres ut fra å være en suksess, der vi har vært gode, vi er gode, og vi driver et omfattende samarbeid når det gjelder ressursforskning. Så kan jeg si nå at jeg var veldig glad for at Kristelig Folkeparti og Venstre fikk løftet budsjettet for bestandsforskning i innværende år. Jeg hører at noen mener at jeg skulle legge budsjettallene

på bordet her nå i dag. Det kravet kommer ikke fra Venstre. Men vi har allerede hatt budsjettkonferanse. Vi skal ha nye budsjettkonferanser til høsten, og det er klart at når Stortinget er så klar og tydelig på at midler, bevilgninger til ressursforskning skal økes, så blir det enklere for meg å møte finansministeren under budsjettforhandlingene til høsten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:52:29]: Eg veit ikkje kor mange gonger ministeren nemnde ordet «forskning» i innlegget sitt. Eg trur at for dei fleste som er i denne sal, framstår det som ganske holt. Hendingane dei siste dagane har demonstrert ein minister som har eit fleksibelt forhold til fri forskning. Idet forskning blir manipulert, er det ikkje forskning lenger, då er det bestillingsverk – då er det noko anna, då er det reklameverksemd. Ein kan altså ikkje snakke om forskning dersom den er manipulert. Sånn oppfattar alle utsegna til fiskeriministeren som han hadde på møtet og i dagane etterpå på e-post med Bergens Tidende osv. Alle oppfatta det slik, men ministeren meinte seg massivt misforstått. Det hjelper ingenting om ministrar hjelper til og prøver å glatte over, det er berre fiskeriministeren som kan svare på dette. Vil fiskeriministeren trekkje tilbake utsegnene sine, det som er sagt og skrive i Bergens Tidende?

Statsråd Per Sandberg (FrP) [13:53:32]: Det er mulig at representanten har fått alle disse tilbakemeldingene. Det er mulig, det kan jeg ikke kvalitetssikre på noen som helst måte. Jeg registrerer også at representanten mener at jeg som statsråd bør gå av. Og jeg registrerer at representanten vil ha oppvask. Jeg registrerer at representanten har utnevnt seg selv og erklært seg selv til å være min busemann – jeg respekterer det. Det er helt greit, vi er uenige. Når jeg sier at Havforskningsinstituttet skal være næringsvennlig, betyr det ikke noe annet enn at de som forsker på problemstillingene – som er viktig både for næringen og myndighetene – skal en god dialog med næringsliv, andre forskningsmiljøer og myndighetene om sin forskning. Jeg er opptatt av at forskning skal være best mulig. Jeg har massiv tillit til alle forskningsmiljøene i Norge. Jeg har hatt en omfattende reisevirksomhet – jeg har uttalt og kvalitetssikret dette overfor forskningsmiljøene. Det at representanten er uenig, det må jeg bare respektere.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Else-May Botten (A) [13:55:14]: Norge er verdens nest største eksportør av sjømat. Hver dag spises det 36 millioner norske sjømatmåltid verden over, og jeg er helt sikker på at de er uten busemenn.

Fiskeressursene har vært med på å bygge og forme vår nasjon. Næringen har svært stor betydning for både verdiskaping, sysselsetting og bosetting langs kysten og for hele landet. Potensialet for videre vekst er stort. Vi må gjøre de riktige valgene i dag for å nå målene vi har satt for Norge som sjømatnasjon.

De siste årene har det kommet flere sentrale rapporter og strategier som peker på den industrielle styrking av vekstpotensialet i de marine næringene. Tvetærås-utvalget skulle legge bærekraftig produksjon til grunn og ta utgangspunktet i markedsmessige forhold. Felles for flere av rapportene er synet på at norsk sjømatnæring vil spille en viktig internasjonal rolle. Noen av de viktigste tiltakene vi har fått på plass for å bidra til økt lønnsomhet i næringen, er kvotefleksibilitet mellom år i torskefisken, strategi for helårs arbeidsplasser i fiskeriindustrien, strategi for restråstoff og biprodukt, strategi for rekruttering og incentivordning og ilandføring av hele fisken.

Skal Norge bli verdens fremste sjømatnasjon, må det satses i alle deler av den marine verdikjeden, og vi må videreføre mer i Norge. For å øke foredlingsgraden i norsk sjømatnæring må industrien sikres tilgang på råvarer av høy kvalitet hele året. Kompetanse og rekruttering er avgjørende nøkkelfaktorer for framtidig vekst i sjømatindustrien, noe som krever økt satsing på forskning og innovasjon.

Bedrifter som lykkes innenfor næringsmiddelindustrien, kjennetegnes av strategisk markedstenkning og kontinuerlig innovasjon. Sjømatindustrien investerer i ny teknologi og arbeidskrevende operasjoner automatiseres. I all konkurransen må vi utnytte vårt fortrinn enda bedre til å tilby kundene fersk kvalitetsfisk.

I Norge må vi satse mer på forskning og utvikling innenfor marin sektor, slik at vi får utnyttet det potensialet i havrommet som vi ikke benytter ennå. Her har Norge allerede store muligheter gjennom at sjømatindustrien er posisjonert i et globalt marked. Men vi har også ekstra gode muligheter til å finne de beste løsningene ved å tenke hele verdikjeden i større grad og samarbeide på tvers av andre næringskjeder som ligger i front på markedskompetanse og teknologiutvikling.

Samspillet i verdikjeden er en sentral betydning og utfordringene med å få alle aktørene til å trekke i samme retning er ikke alltid en enkel oppgave innenfor fiskeripolitikken. Regjeringen måtte imøtekomme den store motstanden mot å endre aktivitetskravet i deltakerloven, som ville bidratt til at industrien ville fått mulighet til å eie fiskefartøyet, og unnlot å ta den kampen – det er bra.

Nå må vi jobbe for å nå målet om å bli verdens fremste sjømatnasjon. For framtidige generasjoner vil dette være viktig å gå videre med.

Ove Bernt Trellevik (H) [13:58:40]: Norsk sjømatnæring er svært eksportorientert og er del av ein global konkurranse. I utgangspunktet har me eit velfungerande rammeverk for handel med EU, men likevel har me utfordringar med sjømateksporten til EU. Då er det veldig godt å registrera at det er ein samstemd – iallfall nesten – komité som vil betra rammevilkåra for norsk sjømateksport. Eksportverdien har, som ein tidlegare talar nemnde, auka betrakteleg dei siste åra, eigentleg heilt sidan EØS-avtalen vart inngått. Men konkurransesituasjonen vert forverra for kvart år for den norske sjømateksporten, når viktige konkurrentland for norsk sjømat får betre vilkår inn til EU enn det norske eksportørar har. Verken protokoll 9 i EØS-

avtalen, som regulerer handel med fisk, eller frihandelsavtalene frå 1973 sikrar sjømatnæringa fri tilgang til EU-marknaden.

Canadas frihandelsavtale med EU inkluderer nulltoll på fisk, og andre viktige konkurrentland som Færøyane, Island og Grønland har allereie betre vilkår for viktige sjømatprodukt til EU-marknaden enn Noreg. Dette gjeld spesielt reker og pelagisk fisk som sild og makrell. Norske fartøy kan under slike forhold få incentiv til å levera f.eks. på Island når mottak der har tilgang til ein marknad, framfor til norske mottak som slit med marknadstilgang. Då vert det heller ikkje industriarbeidsplassar på land her hos oss – så enkelt er det.

Så er det slik at Færøyane og Chile har nulltoll på laks i sine avtalar med EU, mens Noregs avtale med EU gjev auka toll med auka grad av tilarbeiding. EØS-avtalen gjev heller ikkje vern mot handelsrestriksjonar frå EU. Jo meir proteksjonistiske me vert i landbrukspolitikken vår, jo meir proteksjonistisk kan EU verta på fisk. Det har historia frå 1990 vist oss, med dei tiltaka EU innførte for å hindra norsk fisk til EU.

Det er også ein realitet at mange av dei landa som me ønskjer marknadstilgang til, vil krevja marknadstilgang for sine landbruksprodukt i byte. EØS-avtalen seier at me ikkje skal kopla fisk og landbruksprodukt i forhandlingar med EU, og regjeringa har følgd dette svært godt opp. Men eg trur likevel at dersom me skal få full marknadstilgang for fisk til EU, må me vera villige til å drøfta nettopp dette prinsippet.

Når eg treffer EU-parlamentarikarar, er tilbakemeldinga eintydig. R retorikken er: Skal Noreg selja meir fisk til EU, må EU kunna få selja landbruksprodukt i Noreg. Eg trur det er riktig veg å gå. Skal me nå målsetjinga vår om betre marknadstilgang for fisk og større verdiskaping her heime, i ei tid då kvar arbeidsplass tel meir og meir, må me vera villige til å gje noko i byte mot å få noko.

Eg hørde at representanten Pollestad i innlegget sitt i dag òg presiserte at han meinte marknadstilgang var svært viktig, og eg undrar jo litt på om han har lyst til å ha dette som gratispassasjer.

Odd Omland (A) [14:01:55]: Norge er et havland. I Arbeiderpartiet vil vi satse på de naturgitte fortrinnene som havet, fjordene og den lange kystlinjen gir oss, for å sikre verdiskaping og sysselsetting. Det er bra at et solid flertall på Stortinget har blitt enig om flere gode tiltak som stimulerer til bedre lønnsomhet i landindustrien.

Norge er en liten nasjon og kan ikke bli best på alle felt. Et av de feltene Arbeiderpartiet ønsker å satse på, er sjømatnæringen. Vi ønsker å legge aktivt til rette for det, bl.a. gjennom de næringspolitiske virkemiddelapparatene. Det er synd at regjeringen har lagt ned Marint verdiskapingsprogram i Innovasjon Norge. Innovasjon Norge og nyskaping innen denne sektoren er noe av det som må satses på – og ikke mindre. Det marine verdiskapingsprogrammet bidro til nettopp det. Som representanten Knag Fylkesnes var inne på, foreslår Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet at det lages «et eget sjømatindustriprogram i Innovasjon Norge, for å stimulere til produkt- og markedsutvikling,

automatisering og kvalitetsutvikling». Det er synd at de andre partiene ikke slutter seg til dette.

I den delen av landet som jeg kommer fra, er det mye fokus på reker, og det er ikke noen liten industri. I 2014 ble det omsatt ca. 36 000 tonn skalldyr og bløtdyr til en samlet førstehandsverdi av 1,1 mrd. kr. I Sør-Norge er det to foredlingsanlegg og ca. 20 mottak igjen. Det er gledelig å høre om Stella Polaris og helsekostsalg av rekeskall til USA, som nå er godkjent – hvis jeg har forstått det rett.

Jeg er glad for at det er en samlet komité som slår fast at restråstoffet må utnyttes i bedre grad enn i dag, og at dette vil gi både økonomiske og miljømessige gevinster, men at det også har en etisk aksept at en utnytter de marine ressursene bedre enn i dag. I Fiskeribladet Fiskaren kunne vi lese om landbrukssamvirkene TINE og Nortura, som gjennom selskapet Skala satser på produksjon av proteinprodukter og oljer, basert på bl.a. fiskeslo.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at dersom regjeringen hadde fått gjennomslag for sin politikk, hadde mange arbeidsplasser kysten rundt blitt lagt ned, og de grunnleggende lovene i fiskeripolitikken hadde blitt uthulet. Så det er bra at Stortinget har tatt tilbake kontrollen over fiskeripolitikken.

Kjell-Idar Juvik (A) [14:05:03]: Fisken er fellesskapsressurs, og den skal fortsette å bidra til verdiskaping og sysselsetting i lokalsamfunnene langs hele kysten. Vi ser i saken at verdien av norsk sjømateksport i 2015 var på hele 74,5 mrd. kr.

Jeg er glad for at et stort flertall på Stortinget slår ring om dette, og jeg konstaterer samtidig at regjeringen her har gått på et nederlag i forbindelse med flere konkrete forslag som jeg mener ville ha slått negativt ut for mange av disse kystsamfunnene.

I min landsdel har fiskeriministeren og regjeringen skapt stor misnøye med uttalelser og forslag om framtidens fiskeriforvaltning.

Heldigvis har Stortinget og komiteen samlet seg om en rekke forslag som er viktige for kysten, og jeg er ekstra fornøyd med at Arbeiderpartiet har fått gjennomslag for en rekke viktige prinsipper i fiskeripolitikken som bidrar til økt lønnsomhet i sjømatindustrien.

Fisken er og skal være fellesskapets ressurs. Derfor er det gledelig at det vi for så vidt kaller «grunnloven» i fiskeripolitikken, ligger fast, med deltakerloven og fiskesalgslagsloven.

Som representant fra fiskerifylket Nordland har det vært mye spenning knyttet til regjeringens forslag om å fjerne dagens leveringspliktordning. Det er ikke rart, for dette har faktisk betydd framtida for mange i dette lokalsamfunnet. Men heldigvis: Leveringsplikta, aktivitetsplikta og bearbeidingsplikta er en pakke av tiltak for at trålere med leveringsplikt skulle sikre anlegg som bearbeider fisk, stabil råstofftilførsel.

Dette handler om rederienes samfunnskontrakt. Begrunnelsen for at disse selskapene har fått dispensasjon fra deltakerloven, er at de skal være med og skape ringvirkninger, aktivitet og lønnsomme arbeidsplasser til tilgodesette lokalsamfunn. Her har regjeringen heldigvis fått kraf-

tig motbør i Stortinget, også fra sine egne representanter. Det blir ikke endring av leveringsplikta nå, men man skal sette ned en kommisjon som skal komme med konkrete anbefalinger for å bidra til lønnsomhet både i flåten og i industrien, og bidra til bosetting og sysselsetting i kystdistriktene. Dette er ganske tydelig tale fra Stortinget, som fiskeriministeren må ta med seg i kommisjonsarbeidet.

Jeg vil også henstille til fiskeriministeren å sørge for at det blir en god og bred representasjon fra Nord-Norge – og Nordland – når han setter ned denne kommisjonen.

Jeg er også glad for at vi nå legger til rette for fiskerikativitet på Svalbard. Jeg må si jeg er litt forundret over at Høyre og Fremskrittspartiet ikke er med på dette forslaget.

Så er det veldig bra at man også legger opp til helårige arbeidsplasser og fokuserer på det.

Tor Arne Bell Ljunggren (A) [14:08:21]: For vel 126 år siden sto det såkalte Trollfjordslaget i Lofoten. Jeg sier det for å illustrere, for det som skjedde da, var en kamp mellom den kapitalkrevende siden av fiskeriene – motorbåter – på den ene siden og vanlige fiskere på den andre siden. Egentlig illustrerer dette potensialet for konflikt som ligger i denne næringen, men også inntjeningen som er mulig å få.

Som vi alle vet, er det flertall i denne sal for å droppe regjeringens forslag om å gjøre endringer i de såkalte leveringsforpliktelsene, altså tilbuds-, bearbeidings- og aktivitetsplikten. Jeg merket meg at representanten Grimstad – og statsråd Sandberg for så vidt – sier at pliktene ikke fungerer etter hensikten. Mitt inntrykk er at pliktene ikke har vært fulgt opp, og det er noe ganske annet. Denne betydelige nyansen kan kanskje forklare hvorfor regjeringen har vært i utakt med næring og befolkning i denne saken. Den har bommet på utgangspunktet for sjømatindustrimeldingen.

Det er flertall i denne sal for å be en kommisjon gjøre en ny vurdering av pliktene. Denne kommisjonen skal komme med konkrete anbefalinger som ivaretar intensjonene i pliktene, og da må vi se på hva de var. De var at vi skulle ha en samfunnsmessig god løsning som bidrar til lønnsomhet, både i flåten og i industrien, samtidig som de skulle bidra til bosetting og sysselsetting i kystdistriktene.

For våre lokalsamfunn i Nordland som har konsern som har disse pliktene, har det vært stort engasjement mot regjeringens forslag om å regionalisere tilbudsplikten, utvikle bearbeidingsplikten og på sikt utvikle aktivitetsplikten. Regjeringens forslag ville ført til at dagens praksis, som dog er i strid med intensjonen bak pliktene, ville blitt lovfestet. Det ville bety at noen få mennesker i dette landet ville få kontroll over store naturressurser, som i havressursloven er tillagt folket. I et demokrati er det de folkevalgte forsamlingene som tar beslutninger på folkets vegne. Vi kan ikke flytte denne makten til styrerommene, til brygga i Tromsø eller for den saks skyld til Aker brygge.

Gjennom behandlingen i Stortinget har heldigvis regjeringens partiene snudd, så det er nå en samlet komité som stiller seg bak merknadene og mandatet til kommisjonen som kommer. Det er en seier for det folkelige opprøret vi har sett langs kysten det siste året: et engasjement fra fiskere,

fiskeindustriarbeidere, lokalpolitikere, fagforeninger, ordførere, regionråd og fylkesting. Dette engasjementet kom også klart til syne i høring her på Stortinget. Da er det viktig ikke å bagatellisere regjeringens nederlag, for den har vært ynkelig. Flertallet har avvist regjeringens forslag, og kysten har en forventning om at man ikke prøver seg på nytt i denne saken.

Martin Henriksen (A) [14:11:28]: Noe av det beste regjeringa har gjort for kysten, er å stokke beina sånn at forsøket på å svekke leveringsplikta endte med et mageplask her i Stortinget. Da regjeringen ville svekke leveringsplikta, uthule deltakerloven og ha mer strukturering, kom protestene fra hele kysten. Forslaget som fiskeriministeren ivret for, ville ha kuttet båndene mellom de verdifulle kvotene og lokalsamfunnene som skulle nyte godt av dem. Flertallet her på Stortinget slår fast og slår ring om prinsippet om at fisken skal være fellesskapets ressurs, helt i tråd med beskjeden fra kysten. Ordførere har snakket seg varme, folk har gått i tog og skrevet leserinnlegg, og debatten har gått. Jeg er glad for å være fra en landsdel med så mange mørke motkrefter, for å bruke fiskeriministerens begrep. Uten engasjementet vi har sett, kunne resultatet blitt et helt annet. Fiskeriministeren har fått en veldig klar beskjed. Fiskeriministeren har hus på Senja, men beskjeden han har fått, helt klart og tydelig, er at det ikke hjelper å ha nordområdeadresse så lenge man fører sørområdepolitikk.

Jeg er også glad for å bo i et land der forskningsinstitusjonen våre har i formålparagrafene at de skal være fri, ikke at de skal være næringsvennlige. Havforskningsinstituttet, norsk bestandsforvaltning og norsk bestandsforskning er internasjonalt anerkjent, forskninga er grundig, og den er uavhengig. Fiskeriministeren har skapt uro med sine uttalelser. Han har sagt at forskninga skal være fri, men han har også sagt at den skal være næringsvennlig, og det er en forskningspolitisk limbo som er umulig og for så vidt også ganske vond å se på. Alt som kan krype og gå innenfor academia, reagerte på disse uttalelsene. Ingen fra regjeringens partiene har forsvart uttalelsene fra fiskeriministeren, men statsråden velger ikke å gå tilbake på et eneste komma i sine uttalelser. Jeg vil si til fiskeriministeren, som har tegnet seg, at han har sjansen fra denne talerstolen å gjøre det klart: Skal forskninga være fri, eller skal den være næringsvennlig? Den kan ikke være begge deler samtidig.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:14:07]: Stortinget skal i dag vedta en politikk for forvaltninga av sjømatressursene våre. Arbeiderpartiets posisjon er krystallklar: Vi slår fast prinsippet om at disse ressursene tilhører fellesskapet og skal komme kystbefolkninga til gode. Jeg er glad for at de samme prinsippene har fått gjennomslag hos et flertall av partiene i Stortinget. Regjeringas forsøk på dekonstruksjon av viktig lovverk slik man bl.a. foreslår i sjømatmeldinga, vil ikke bli gjeldende politikk. Regjeringa har gått på en skikkelig smell. Det er et nederlag som tidligere fiskeriminister Elisabeth Aspaker og nåværende fiskeriminister Per Sandberg har ansvaret for.

Men med fiskeriminister Sandberg inn på arenaen har

ordskiftet i fiskeripolitikken hevet seg til nye høyder. Som gjedda i sivet har statsråden brått hogd til og skjelt ut både politiske meningsmotstandere og forskere, med benevnelser som «mørkemenn» og det som verre er. Det fikk en av nestorene i norsk fiskeriforskning, professor Svein Jentoft ved Fiskerihøgskolen, til å reagere. Han anklager Per Sandberg for å ville kneble forskningen, en oppfatning som mange deler. Jentoft sier det slik:

«Sandberg må finne seg i at det eksisterer fagmiljøer som ikke snakker han etter kjeften. Som samfunn trenger vi alternative perspektiver, ikke ideologisk ensprethet. Politikken blir bedre når den møter motstand, også fra faglig hold. Jeg forstår det slik at Sandberg ikke godtar dette.»

Statsminister Erna Solberg er også ute på ville veier. På spørsmål i spørretimen fra Arbeiderpartiets Ingrid Heggø om hun fremdeles mener at finnmarkingene bør finne seg annet å gjøre enn fiskeri, som hun anbefalte i 2002, bekreftet hun det langt på vei. Reiselivsnæringa er nå større enn fiskeriene i Finnmark, så de har lyttet til rådet fra 2002, svarte statsministeren – om et fylke som altså ikke mangler råstoff i havområdene utenfor kysten, for å si det mildt.

Så fulgte hun opp med en uttalelse som sett i lys av sjømatmeldinga blir ganske talende. Statsministeren sa at deler man råstoffet på mange, blir det dårligere lønnsomhet på alle. Spørsmålet som da melder seg med tyngde, er følgende: Hvor få skal det være i næringa, og hvor mye må de tjene for at man kan snakke om lønnsomhet? Regjeringa har nå sagt noe om akkurat det med forslaget i meldinga om kraftig svekkelse av de tre pliktene, noe som hadde betydd kroken på døra for svært mange kystsamfunn i nord. Det er altså ikke der lønnsomheten skal være. Men så har et samlet stortingsflertall klart å hindre dette, og man ber nå om at det blir opprettet en kommisjon som skal gjennomgå de tre pliktene, ut fra intensjonen som ligger der, og komme med en anbefaling.

Så vil jeg, i likhet med flere her, forvente at det blir bred nordnorsk representasjon i denne kommisjonen. Vi snakker tross alt om forhold som angår den nordlige landsdelen, og derfor må eierskapet til eventuelle endringer og forbedringer forankres i nord.

Statsråd Per Sandberg [14:17:22]: La meg si det sånn: Jeg har gått på større smeller enn det som skjer i denne saken. For å si det rett ut, som jeg har sagt gjentatte ganger i dag, tror jeg det er mange kloke vurderinger og vedtak som komiteen har gjort.

Men når jeg hører på debatten, registrerer jeg tre–fire representanter fra Arbeiderpartiet som nærmest har konkludert allerede nå med at pliktene ikke skal røres. Jeg har fått i oppdrag av Stortinget å sette ned en kommisjon som skal se på disse pliktene i sammenheng og komme med et forslag til innstilling. Men jeg hører at representanten Henriksen, bl.a., beskylder regjeringen for å uthule deltakerloven. Det er ingenting i meldingen fra regjeringen som berører deltakerloven. Men – tvert imot – det utvalget som den forrige regjeringen satte ned, Tveterås-utvalget, foreslo en del endringer i deltakerloven. Jeg synes også det er viktig når vi skal skape forutsigbarhet og rammevilkår for

det som vi alle sammen er enige om er framtidens viktigste næring, at man forholder seg til det som er realitetene i saker som ligger til behandling.

Jeg registrerer at noen partier ønsker å utfase, eller ta bort, havtråleren. Ja, kanskje vi skal sette ned en kommisjon for å se på resultatene av det. For resultatet vil bli at det er 130 000 tonn som kystfiskerne må hente på en eller annen måte. Det vil nok sannsynligvis bety elendig miljø, for man må ha en mengde flere fartøy for å gå langt og hente – altså utslipp. Sikkerheten vil bli betydelig redusert. Man får konsentrert fisket fra januar til april, noe som betyr at man ikke får utjevning over året – altså større usikkerhet for helårsarbeidsplasser. Man vil sannsynligvis få en priskollaps. Jeg vet ikke om fiskerne ønsker seg det. Når man får så mye råstoff i løpet av en så kort periode, går prisen ned. Og sannsynligvis vil vi heller ikke ha industriell kapasitet som kan ta imot dette i løpet av så kort tid.

Jeg synes – og det er flere som har vært inne på det – at man er for lite flink til å dra fram det positive. Det skjer masse flott i Nord-Norge. Det er en god utvikling, og det kommer overraskelser i Bø i Nordland. Honningsvåg – fantastisk utvikling. I Mehamn investeres det 10 mill. kr her, 6 mill. kr der, 4 mill. kr der. I Båtsfjord – kanskje verdens mest moderne filetlinje. Myre – enorm utvikling. Sånn kunne jeg fortsette. Det er altså en positiv utvikling i Nord-Norge. Hvorfor kan man ikke legge det til grunn og spørre dem som nå iverksetter ny industri, og som leter etter råstoff hele tiden?

Så vil jeg bare ta en rettelse, president, hvis jeg får lov. Det gjelder Heggø, som sier at EU har vedtatt et landingspåbud. Det gjelder all fisk på land, ikke hele fisken. Det er to vidt forskjellige ting. Vi har en ambisjon om å ha hele fisken på land, ikke all fisk på land.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:20:53]: Ein får inntrykk av at det er på grunn av fiskeriministeren det går bra i norsk sjømatnæring. Det er godt gjort i løpet av så kort tid som minister – det må eg verkeleg seie.

Det er litt påfallande at ministeren også har konkludert med korleis dette systemet skal vere. I sin iver etter å latterleggjere ønsket om å flytte og fase ut det havgåande trålfisaket som fiskar på desse ressursane, som er knytte til land langs kysten, går han langt i å seie at det er berre den flåten som kan gjere den jobben. Da blir den relativt hol den responsen frå ministeren til representanten Henriksen om at han ikkje har førehandskonkludert.

Eg tok ordet for å omtale noko av det som ministeren sa i sitt svar i replikkvekslinga. Når fiskeriministeren omtaler meiningsmotstandarar som «mørke krefter», er det klart at det blir reaksjonar. Vi er mange langs kysten, vi er mange i nord, som er ueinige i regjeringas fiskeripolitikk, som vil vere eit regelrett ran av kystsamfunn for enorme verdiar. Å omtale oss om «mørke krefter» er stygt. Men dersom vi no skal vere med på denne teikneserieforteljinga, kan vel eg da vere fiskeriministerens busemann – det var mitt poeng. Så ein fekk som ein bad om. Alle vi som vil ha ein kystbasert fiskeripolitikk, som tar utgangspunkt i loven om at fisken skal vere fellesskapets

ressurs, som skal kome kysten til gode, er ikkje «mørke krefter».

Så til det store spørsmålet om fiskeriministerens forhold til forskning. I sitt svar i replikkvekslinga gjekk ikkje fiskeriministeren tilbake på eit komma, det var berre visse presiseringar – utsegn på utsegn. E-postvekslinga mellom ministeren og Bergens Tidende står framleis der og lyser mot oss. Og berre for å illustrere kor alvorleg dette er – det er ikkje nokon lek: Noreg har hatt eit fantastisk fiskerisamarbeid med Russland, det mest vellykka fiskerisamarbeidet kanskje i heile verda. Det er basert på at forskarar kan snakke fritt med kvarandre på tvers av grensa. Når fiskeriministeren har sådd tvil om integriteten til det viktigaste fagmiljøet i desse forhandlingane, kan det rett og slett føre til ei havarering av det gode forholdet vi har til Russland. Derfor ber eg ministeren nok ein gong kome opp på Stortingets talarstol og seie ettertrykkjeleg at han trekkjer tilbake dei utsegnene som kom på det møtet, og som har kome i brevveksling med Bergens Tidende.

Frank Bakke-Jensen (H) [14:24:13]: Jeg skal bare ta noen kjarpe avklaringer.

Takk til representanten Fylkesnes, som avklarte og sa at den ulykka vi er i nå, skyldtes de høyrevridde regjeringene de siste årene og den fiskeripolitikken som har vært ført. Man regner altså med at SV, som har vært med i to av de siste fire regjeringene, har deltatt i en sterkt høyrevridd regjering, for å sitere representanten riktig.

Så til en del av de andre, først representanten Botten: Mer forskning – ja, jeg er helt enig. Derfor leverer regjeringen mer forskning, sånn at vi kan forske mer innen næringen – mer forskning på bedriftsrettede tiltak, mer forskning på ressursene, mer forskning til institusjonene. Derfor vektlegger meldingen så sterkt mer forskning og utvikling for å løfte denne industrien og gi den sterkere konkurransekraft.

Så til en del av de siste representantene, særlig fra nord og Arbeiderpartiet, som har tatt fram de store fyndordene, som Trollfjordslaget og oppfyllelse av forpliktelsene. Jeg er helt enig i at hvordan man forvalter de forpliktelsene, og hvordan man reagerer på eller sanksjonerer brudd på forpliktelsene, er viktig. Derfor er det beklagelig at den forrige regjeringen, da vi avdekket brudd på leveringsforpliktelsene, lot saken ligge 18 måneder i kontorskuffen til settestatsråd Trond Giske, ikke gjorde noe med det, ikke tok dette på alvor. Det har også farget debatten.

Så til alle dem som mener at regjeringen prøver å uthule fiskerinæringen, fiskerens «grunnlov» og allting – her er både representanten Henriksen og representanten Knutsen ganske krystallklare. Det var det utvalget som ble nedsett av Lisbeth Berg-Hansen, som heter Tveterås-utvalget, som kom med forslag om at hvis vi skal markedsrette denne næringen og liberalisere den så mye som mulig, skal de lovene fjernes. Statsråd Elisabeth Aspaker var ganske rask og sa at det er ikke aktuelt, men jeg registrerer at Arbeiderpartiet i senere debatter har benyttet seg av muligheten til å prøve å sette det stampelet på regjeringen. Det er uredelig, og det er uriktig. Det var det regjeringsnedsatte Tveterås-utvalget som kom med disse forslage-

ne, men regjeringen har ikke fremmet dem – det må være klart.

Så til det det egentlig har dreid seg om: en konkurransekraftig sjømatindustri. Vær klar over at selv om halvparten av tida i debatten har handlet om leveringsforpliktelsene, kommer det aller meste av råstoffet som denne industrien skal foredle, fra kystflåten – 70 pst. av torskekvoten kommer fra kystflåten. Det som er jobben nå, er å legge til rette sånn at vi får dette råstoffet strukket over året og er av en sånn kvalitet at vi kan beherske markedet ute og få mest mulig igjen for det. Så skal vi ta de små justeringene av det leveringspliktige råstoffet når den tida kommer.

Oskar J. Grimstad (FrP) [14:27:27]: Eg må for min del seie at eg har høyrte fiskeristatsråden på innpust og utpust på radio – og sett i aviser – fleire gonger seie at han er fullstendig misforstått, og han har klargjort tydeleg intensjonane i sine utsegner. At ein her frå denne talarstolen ønskjer at ein i tillegg nærmast skal gå ned på kne for at ein har kome med ei utsegn som andre vel å tolke heilt uriktig, er mildt sagt underleg.

Så litt til debatten som har vore. Vi høyrer fleire gonger representantar frå Arbeidarpartiet som gir uttrykk for at regjeringa ville uthole fiskarens «grunnlov», men Stortinget sette ned foten, og pliktene blei ikkje endra. Det er ingenting som har skjedd. Det er ein samstemt komité som er einig om at eit utval skal sjå på dette, så det er status quo når det gjeld dette. Svikta blei faktisk dei lokalsamfunna som opplevde at ein endra føresetnadene i deltakarlova, gav konsesjon til trålarar som skulle levere til gitte anlegg, og så i ettertid delte ein det opp i to juridiske selskap.

Så kritiserer ein også at leveringsplikt blei erstatta av tilbodsplikt, og då må ein spørje seg: Leveringsplikt kontra tilbodsplikt, kven er det best for? Er det best for eit anlegg som er så fullt at ein må seie at nei, det er for augneblinken fullt, så tilby fisken til andre? Det er faktisk best for landanlegget som kan seie at ein skal tilby fisken til andre. Eller ønskjer ein framleis å ha det slik at ein kan seie at nei, eg kan ikkje tilby fisken til andre, for eg har leveringsplikt til dette anlegget, eg bryr meg ikkje om at det er fullt, eg må levere her, for eg har leveringsplikt berre til dette anlegget.

Så til representanten Bell Ljunggren som seier at pliktene ikkje blei følgde opp. Saksordføraren var inne på at det var den raud-grøne regjeringa som sat med hendene i fanget og lét dette skje over tid, altfor lang tid, utan at det blei tatt tak i, men det var god anledning til å gjere noko med det.

Martin Henriksen var også inne på det å kutte bandet mellom kvote og anlegg, og igjen seier eg: Det var Arbeidarpartiet som gjorde det den gongen dei delte desse to selskapa, det var Stoltenberg I-regjeringa. Deltakarlova set krav om at aktive fiskarar skal delta. Dette valde Arbeidarpartiet sjølv fullstendig å setje strek over, og det er på mange måtar, som mange hevdar, hovedårsaka til dei problema landanlegga har i dag.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Per Sandberg [14:30:35]: Det er et par ting som egentlig fortjener litt mer oppmerksomhet, men tiden er i ferd med å renne ut, så la meg prøve igjen:

Selvfølgelig er det sånn at rådene og anbefalingene fra forskning skal være faglig uavhengig. Ellers er ikke forskning noe verdt. Storting og regjering prioriterer hvilke områder det skal forskes på, men forskningsmetoder og forskningsresultater skal vi ikke blande oss opp i. Derfor reoppnevner jeg nå Havforskningsinstituttets faglige råd. Men: All forskning er beheftet med usikkerhet. Og la det ikke være noen tvil: Norge har vært og Norge skal være det landet som bruker mest ressurser på denne type forskning, men det betyr ikke at politikken kan sette to eller tre streker under alle svar vi måtte få. Derfor må vi videreutvikle kunnskapen. Havforskningsinstituttet leverer kunnskap som er helt avgjørende på alle områder innenfor fiskeri og havbruk. – Da tror jeg at jeg har vært ganske så tydelig.

Så til forslaget om eget sjømatindustriprogram. Nå skal ikke jeg tale på vegne av partiene i Stortinget. Men fra regjeringens side mener vi at vi allerede har denne type program. Regjeringen prioriterer landsdekkende ordninger gjennom Innovasjon Norge, noe som også budsjettet for 2016 viser.

Det er flere grunner til at jeg er litt skeptisk eller vil ha generelle programmer når det gjelder innovasjon. Når det gjelder konkurransedelen, er det mange ulike utfordringer for sjømatindustrien. Og sist, men ikke minst: Økt kompleksitet krever kombinasjon av kunnskap.

Jeg vil også nevne dette med rekruttering. Vi har altså ungdomsfiske, ungdomskvoter, elevbedriftsordninger, undervisningskvoter, skolekvoter, rekrutteringskvoter, og vi går i retning av dette fantastiske i Bergen, med sivilingeniørdelen. Vi har masse områder på videregående, der flere og flere ungdommer nå velger fiskeri og havbruk som retning. Vi satser bredt for å få til rekruttering, og det tror jeg vi lykkes med etter hvert. Det er i alle fall det jeg registrerer når jeg er ute og reiser.

Så vil jeg også si at når svalbardmeldingen legges fram, vil selvfølgelig fiskeri være godt omtalt der.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:34:03]: Representanten Grimstad påstår at vi krev at fiskeriministeren skal gå ned på kne, men det er jo ikkje det denne saka handlar om. Denne saka handlar ikkje om at vi ønskjer det, ho handlar om å gjenreise tilliten til Havforskningsinstituttet som eit fritt og sjølvstendig forskingsinstitutt, som ikkje let seg bli manipulert. Og fiskeriministerens utsegner frå denne talarstolen har vi lese om i avisa – det er mykje av det same som blei sagt her, som blei sagt der. Problemet er at ministeren går ikkje tilbake på, trekkjer ikkje tilbake, utsegna han kom med på e-post til Bergens Tidende i intervju med dei og i møte med Norske Sjømatbedrifters Landsforening og Havforskningsinstituttet.

Kvifor går ikkje ministeren tilbake på desse utsegnene,

kvifor blir det presisert, berre? Det er det store spørsmålet, og det er det som legg att tvil i denne saka.

Martin Henriksen (A) [14:35:20]: Når representanten Grimstad sier at selskapsorganiseringa er årsaken til at de ulike pliktene ikke har fungert, må jeg si at forutsetninga fra Arbeiderpartiet hele tida har vært at pliktene er det helt klart at selskapene skal følge opp, uavhengig av hvordan de er organisert. De skal følges opp, og jeg regner med at det er en holdning som deles av Høyre og Fremskrittspartiet også, og av regjeringa. Noe annet ville være helt oppsiktsvekkende.

Så sier også representanten Grimstad at han har hørt fiskeriministeren i det siste si at han føler seg fullstendig misforstått. Det er vel ingen i denne sal eller i dette kongeriket som ikke har hørt fiskeriministeren – nå eller før han ble statsråd – hevde seg totalt misforstått, gjerne ukentlig. Det som er saken her, er at fiskeriministeren har hatt helt ulike forventninger til forskninga til Havforskningsinstituttet, når han mente at den både skal være fri – ja, selvfølgelig sier han det – og at den skal være næringsvennlig. Jeg satt og tenkte på at det er jo mulig at fiskeriministeren mente at forskninga skal være næringsrettet, som for så vidt er en annen ting enn næringsvennlig. Det er i så fall en ærlig feil, som fiskeriministeren sjøl etter å ha lest igjennom uttalelsene sine i Bergens Tidende nå har sjansen til å rette opp.

Men fiskeriministeren sa mer. Han sa også om ambisjonene for vekst i sjømatnæringa at Havforskningsinstituttet skal «dele ambisjonene» for vekst, og han sa videre: Havforskningsinstituttet «skal legge til grunn at det er forsvarlig». Det er også en holdning til fri forskning som i hvert fall for meg som representant i utdanningskomiteen er litt forunderlig. Havforskningsinstituttet og forskningsinstitusjonene sin rolle må være å finne ut om det er forsvarlig, eventuelt på hvilken måte det kan være forsvarlig, ikke legge til grunn at det er det nærmest uten videre.

Jeg er lettet over at fiskeriministeren sier en annen ting her i dag, men sine tidligere uttalelser har han jo ikke gått tilbake på. Jeg kan ikke annet enn å måtte beundre denne evnen til enten å mene flere ting samtidig eller å tolke seg sjøl mye mer fritt enn noen i denne sal, akademien, pressen, fagforeninger eller andre noensinne har gjort.

Ingrid Heggø (A) [14:37:52]: Eg vil òg koma med nokre kommentarar til nokre av innlegga her i dag. Den første er til representanten Trellevik, som står på talarstolen og motseier eigen komitémerknad. Når ein blandar saman tollmurar for landbruk og marknadstilgang for fisk, er dette faktisk stikk i strid med det som er sagt i innstillinga frå komiteen. Eg vil gjerne ha eit klart svar frå Høgre: Er dette Høgre sitt standpunkt?

Utholing av deltakarlova er det fleire som har nemnt her i dag. Ja, regjeringa føreslår i meldinga permanent unntak for nye artar, for LUR-artar, for tang og tare. Dette stoppar Stortinget, og då må det vera lov å seia frå talarstolen her at Stortinget stoppar ei utholing. Dette var det representanten Grimstad som nemnde, viss eg ikkje tek heilt feil. Det var den same representanten som var inne på endringane i

fiskesalslagslova. Eg må berre tilstå at då eg først las meldinga, trudde eg faktisk at dette var eit kalkulert nederlag frå regjeringa si side, at ein hadde innsett at stortingsfleirtalet meinte noko anna, men i løpet av debatten i dag har eg forstått at så ikkje var tilfellet. Regjeringa foreslår òg i meldinga endringar i lovverket, og då må det frå talerstolen vera lov til å seia at dei opprettheld ei utholing, f.eks. det at ikkje Høgre og Framstegspartiet går inn på at ekspertgruppa skal halda seg innanfor fiskesalslagslova. Der står ein åleine utanfor.

Sidan eg først har fått – eller teke – taletid, er det noko eg ikkje i det heile var inne på i det første innlegget mitt, som gjeld det å stoppa strukturiveren som regjeringa har lagt til grunn. Statsråden må ha merka seg at ein samla komité har sagt at effektivering av endringsforslag når det gjeld strukturering, bør venta på Eidesen-utvalets arbeid, nettopp fordi vi vil ha ei heilskapleg tilnærming til strukturpolitikken og dermed synleggjera kva konsekvensar desse endringane vil gi. Dermed må vi kunna forventa at Eidesen-utvalet i fortsettjninga kan ha møte utan at ein stadig får nye endringsforslag inn i bildet. Eg meiner det er bra at Stortinget sette ned foten der. Sandberg vil ikkje innsjå at dei mykje omstridde instruksane ville ha ført til at mellomkystflåten kunne ha forsvunne. – Det er alle vi andre som har misforstått, inklusive Norges Fiskarlag, som sende inn ein sjupunktsplan til statsråden og bad om endringar på det punktet.

Pål Farstad (V) [14:41:12]: Stortinget har tatt tilbake fiskeripolitikken, sier Odd Omland. Ja, jeg er helt enig med Omland i det, og det skulle bare mangle med den konstellasjonen som vi i dag har på Stortinget.

Gjennom en dialog og gjennom diskusjoner i komiteen har vi kommet fram til gode fiskeripolitiske mål, og vi har noen prosesser som blir presentert for Stortinget i dag. Det som jeg er mer forundret over, er hvordan enkelte forsøker å gjøre et stort nummer av de tapte slagene i behandlingen av saken i næringskomiteen. At Stortinget har bred enighet – og da sier jeg virkelig bred enighet om de viktigste fiskeripolitiske sakene, det som er viktigst for sjømatindustrien – er med på å gi den næringen og de delene av norsk næringsliv den forutsigbarheten og de rammene man kan forvente å få fra Stortinget når det gjelder både investeringer og hvordan man skal agere som næringsutøver. Det er det som betyr noe for dem som skal drive næring, og det er det som bør bety noe for oss som skal drive fiskeripolitikk. Jeg mener at Stortinget kan være både stolt og fornøyd med måten dette er gjort på, og med det som kommer til å bli vedtatt i dag.

Frank Bakke-Jensen (H) [14:43:30]: Ganske kort til representanten Heggø når det gjelder deltakerloven.

I meldingen fra regjeringen står det at regjeringen vil «videreføre aktivitetskravet i deltakerloven», og at regjeringen vil «videreføre praksis med unntak fra aktivitetskravet, som også legger til rette for en hensiktsmessig utvikling av ny biomarin aktivitet».

Vi klargjorde også under arbeidet i komiteen at regje-

ringen ikke ville ha et permanent unntak fra deltakerloven, som Heggø hevdet fra denne talerstolen.

Ove Bernt Trellevik (H) [14:44:10]: Eg fekk eit spørsmål her frå representanten frå Arbeidarpartiet om handelspolitikk. Det er altså slik at me i denne stortingsmeldinga som me i dag behandlar, har ein ordlyd om at me ønskjer oss meir marknadstilgang, men me må sjå det opp mot den defensive handelspolitikken som me har på andre område. Men me har ikkje definert kva me meiner med den defensive handelspolitikken vår. Då må me tilbake til Meld. St. 29 for 2014–2015, om globalisering og handel, og sjå kva Stortinget meinte då. For me har nettopp behandla ei stortingsmelding om globalisering og handel, og ho går betydeleg lenger når det gjeld marknadstilgang for fisk enn det me gjer i denne stortingsmeldinga her i dag. Ho antydar faktisk at å nå målet vårt om marknadstilgang for fisk vil måtta medføra endringar i norsk politikk på andre område. Eg hugsar ikkje heilt ordlyden, for eg har ikkje meldinga framfor meg, men eg har altså god dekning for det eg tok opp i innlegget mitt i dag.

Statsråd Per Sandberg [14:45:32]: Nå var saksordføreren oppe og gjorde en rettelse. Det er også veldig viktig, synes jeg, når man diskuterer framtidens viktigste næring, at man i hvert fall er noenlunde presis. Regjeringen har ikke foreslått å uthule deltakerloven. På side 49 i meldingen står det:

«Aktivitetskravet ligger fast som grunnlag for regjeringens fiskeripolitikk.»

Det står under pkt. 7.8:

«– Videreføre aktivitetskravet i deltakerloven».

Det står også:

«Dette er en videreføring av de prinsippene som ble lagt til grunn i Meld. St. 22 (2012-2013) Verdens fremste sjømatnasjon».

Da synes jeg det er litt merkelig når man har kommet så langt i prosessen i komiteen, at man fortsatt mener at regjeringen har foreslått å uthule deltakerloven når det gjelder aktivitetskravet. Det er direkte feil.

Så har jeg også registrert uttalelsen fra representanten Heggø om at min instruks fra 12. januar er stoppet av komiteen. Det må bero på en misforståelse. Min instruks fra 12. januar har ingenting å gjøre med det som ligger til grunn i komiteen. Instruksen fra 12. januar er derimot – i motsetning til det som er sagt i komiteen, som må respekteres fullt ut – ingen strukturering nå før Eidesen-utvalget legger fram sin innstilling. Det er jeg helt enig i – ferdig med det, så slipper vi å diskutere det noe mer. Instruksen som falt 12. januar, gjelder noe helt annet: Tildeling av deltakeradganger ved søknad om utskifting av fiskefartøy eller splitting av fisketillatelse etter deltakerloven. Det er noe helt annet.

Man må gjerne si at man vil ha stoppet instruksen fra 12. januar, som allerede virker, hvis man har et ønske om det, men da må man fremme forslag om det. Men hvis man skulle oppheve instruksen fra 12. januar, betyr det en liberalisering. Det betyr tilbake til det gamle systemet, der man under skjønn kan åpne for flytting av kvoter også fra

under 11 meter og oppover. Hvis det er det som er ønsket med det, synes jeg det er litt merkelig.

Nå har jeg Fiskarlagetets innspill til vurdering i forhold til noen endringer. Men de er ikke de samme som representanten Heggø fra Arbeiderpartiet ønsker seg. Fiskarlaget ønsker en justering av denne instruksjonen, bl.a. å videreføre forbudet mot å flytte kvoter fra under 11 meter og oppover. Men de vil også innføre en ny gruppe, på 21 meter.

Det er veldig viktig å presisere at det er to forskjellige ting, men når Stortinget har sagt ingen strukturering nå før Eidesen-utvalget legger fram sin innstilling, er jeg selvfølgelig forpliktet til å følge det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

S a k n r. 4 [14:48:32]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2016 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – rammer for kullvirksomheten) (Innst. 214 S (2015–2016), jf. Prop. 52 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Geir Pollestad (Sp) [14:49:28] (komiteens leder og ordfører for saken): Komiteen, med unntak av medlemmer fra SV, støtter regjeringens vurderinger og forslag i proposisjonen.

Dessverre er det nok all grunn til å tro at departementet har rett når de skriver at dette er snakk om risikokapital. Hvorfor er det da likevel rett å støtte både kapitaltilførsel og konvertering av lån? Jo, fordi det er fortsatt en mulighet for at markedet for kull snur og at en i framtiden kan få lønnsom drift. Men kanskje like viktig: Kulldriften er så viktig for bosettingen og næringslivet på Svalbard, og for den norske svalbardpolitikken, at en avvikling av kulldriften ikke skal være et resultat av bedriftsøkonomiske forhold i Store Norske Spitsbergen Kulkompani – det er en politisk beslutning.

Komiteen har en merknad der en sier noe om den kommende svalbardmeldingen, og der en ber regjeringen ta inn over seg usikkerheten når det gjelder framtidsutsiktene for videre kulldrift. Det betyr, sånn som jeg forstår det, at vi mener at en ved utformingen av svalbardpolitikken må se for seg ulike framtidsretninger, der kull og kulldrift ikke er en del av framtiden på Svalbard.

Så er det flere virkemidler for å sikre bosetting på Svalbard, som det kunne være fristende å komme inn på. I for-

rige sak ble det framsatt et flertallsforslag som peker på fiskerivirksomhet og bruk av marine ressurser. Jeg håper bare at regjeringen fram mot framleggelsen av svalbardmeldingen har et åpent sinn og er mottakelig for innspill om tiltak som er nødvendige for å trygge den norske svalbardpolitikken og den norske bosettingen der.

Else-May Botten (A) [14:52:06]: Store Norske Spitsbergen Kulkompani er i en krevende situasjon, noe som gjør at de nå velger å redusere kulldriften til et minimumsnivå. Dette fordi situasjonen ikke bare ser krevende ut på kort sikt, men det ser ut til at de lave kullprisene vedvarer, noe som gir en krevende økonomisk situasjon også på lang sikt. Dette er ekstra krevende med tanke på at arbeidsplassene knyttet til konsernets kulldrift i mange år har bidratt vesentlig til stabil helårlig norsk aktivitet og bosetting på Svalbard. Nå er mange ansatte oppsagt, likevel ser vi at ressursgrunnlaget kan gi nye år med produksjon dersom markedet snur.

Stortinget har allerede sluttet seg til å kjøpe eiendom fra Store Norske for 295 mill. kr og styrke likviditeten med 205 mill. kr. Stortinget har også innløst resterende aksjeiere i Store Norske for å gi staten som eier økt fleksibilitet i den videre utviklingen av konsernet. Med dette vedtaket bevilger Stortinget årlig 144 mill. kr i inntil tre år fra og med 2017, noe som er betinget av at situasjonen i markedet blir like ille, og at driftshvile fortsatt er nødvendig.

Det er viktig med et profesjonelt statlig eierskap som ivaretar forsvarlig drift og samfunnsansvar og tar vare på de ansatte i denne situasjonen. Denne situasjonen er med på å utfordre utviklingen av svalbardsamfunnet framover. Stortinget har bedt regjeringen om å komme med en svalbardmelding som kan beskrive retningen for hvordan samfunnet i Longyearbyen kan utvikles framover gitt den usikre framtiden kulldriften har. Den er det meldt skal komme i løpet av april, noe som vi mener er på høy tid. Arbeiderpartiet mener at omstilling av svalbardsamfunnet må starte nå, mens det fortsatt er kulldrift der, og vi mener at Store Norske må ha en sentral rolle i dette arbeidet. Det er også klart at forskningskompetanse, reiseliv, romfart, fiskeri, marin sektor, havneutvikling, infrastruktur og beredskap er områder som bør inngå i en slik satsing, noe vi også forventer ligger i regjeringens svalbardmelding når den kommer.

Vi mener at næringsutvikling og næringsvirksomhet, ressursutnyttning og forskning skal skje innenfor de rammene hensynet til bevaring av Svalbards unike naturmiljø og kulturminner setter. Dagens vedtak hindrer en krise, men saken viser også at det er viktig at regjeringen fokuserer på svalbardsatsingen og legger fram i sin melding tiltak og retning for omstilling og utvikling for svalbardsamfunnet – raskt.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:55:20]: Store Norske Spitsbergen Kulkompani er hjørnesteinen i norsk tilstedeværelse på Svalbard. Gjennom selskapets virksomhet har det blitt skapt arbeidsplasser og helårlig tilstedeværelse på Svalbard. Norsk suverenitetshevdelse krever at vi er til stede, og bortfallet av gruvevirksomhet vil svekke grunnlaget for norsk tilstedeværelse betraktelig. Derfor

støtter Kristelig Folkeparti regjeringens forslag til vedtak og er med og utgjør flertallet i næringskomiteens innstilling i dag.

Men dette vedtaket vi i dag gjør, er ikke et enkelt vedtak, for gjennom dette vedtaket er vi med og subsidierer forurensende kullvirksomhet. Med en økende klimatrussel og stigende temperatur er det med betenkelighet vi gjør nettopp dette samtidig som vi har et ansvar for å få ned klimagassutslippene. Men norsk tilstedeværelse på Svalbard er så viktig at vi likevel velger å støtte dette forslaget.

Samtidig er det viktig at næringsgrunnlaget på Svalbard videreutvikles slik at Svalbard-samfunnet får flere bein å stå på. Både forskningsaktiviteten i Longyearbyen og Ny Ålesund og ikke minst reiselivet er viktig.

Nye arbeidsplasser har blitt skapt og må skapes, og nye næringer må få vokse fram. Kristelig Folkeparti har derfor en sterk forventning om at næringsgrunnlaget på Svalbard og spørsmålene rundt dette blir besvart i regjeringens varslede svalbardmelding.

I forrige sak behandlet vi sjømatindustrimeldingen, og det er derfor også på sin plass å minne om innstillingen fra den, der det tas til orde for å øke fiskeriaktiviteten på Svalbard. Dette er eksempler på tiltak som er nødvendige for å få et bredere næringsgrunnlag og flere arbeidsplasser utenfor kullvirksomhet.

Et varmere klima åpner også opp for nye sjøveier. Da vil beredskap, redning og service bli viktig å ha gode og realistiske planer og aktiviteter for.

Vi ser denne saken i en større helhet og støtter regjeringens innstilling.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:57:45]: Det er nok mange på Stortinget som synest det er litt spesielt at vi til stadighet skal løyve nye pengar inn i ei enno miljøfiendtleg gruvedrift på Svalbard. Vi hadde saka oppe for berre eit år sidan, og det har vore rundar her tidlegare. Alle innlegg har bore preg av at no treng me å ta det store steget og bidra til at Svalbard får andre bein å stå på. Svalbard er ekstremt viktig for Noreg, og det å ha ein ordentleg plan og strategi for øyriket må vere av høgste betydning.

Når vi da berre held fram med å kome med dei same løyvingane om og om igjen, er det problematisk. Det er ei form for mikrokosmos av den situasjonen Noreg også generelt står i, der vi held fram med å ha veldig gode rammevilkår for ei næring som ikkje er framtida, mens det vi ser er framtidsnæringane, ikkje får dei same rammevilkåra.

Når det gjeld Svalbard, er det meldt nokre idear om fiskeri, turisme osv., men det er lite konkret av satsingar. Det Svalbard verkeleg treng no, er at storsamfunnet verkeleg investerer i det som skal vere framtida for samfunnet. Og så lenge dei store investeringane ikkje går til det, men går til å halde i live denne miljøfiendtelege verksemda, står vi på staden kvil, og vi kan hamne i ein mykje vanskelegare situasjon for Svalbard enn i dag.

Noreg har allereie vedtatt at oljefondet skal ut av kol. At Stortinget klarar å bli einig om at investeringar i kol er dumt, men samtidig dyttar store pengar inn i å halde oppe koldrift på Svalbard, heng heller ikkje heilt logisk saman.

Eg oppmodar med dette heile Stortinget til heller å

jobbe for framtidas Svalbard og sjå på dei nye, store løyvingane, og at vi ikkje enda ein gong – neste år – kjem i den same situasjonen som no. Det vil, meiner eg, vere ikkje å ta Svalbard på alvor.

Gunnar Gundersen (H) [15:00:23]: Det var foregående taler som fikk meg til å ta ordet. Når han bruker ord som «til stadighet» og igjen og igjen og igjen, er det å skape et feil inntrykk av hva Store Norske har bidratt med. Store Norske hadde stabile overskudd i mange år og bidro til utbytte til staten, men så kom det et dramatisk fall i kullprisene.

Først og fremst avslører SVs holdninger i innstillingen at man ikke skjønner hvor omfattende og utfordrende den omstillingen som skal til for Svalbard-samfunnet, er. Alle er innstilt på det. Hele komiteen skjønner at her vil ting ta tid. Når man peker på en helhetlig strategi, som regjeringen skal komme med, som en løsning på dagens situasjon, ville det være dramatisk for Svalbard-samfunnet om ikke regjeringen tok det ansvaret den gjør gjennom denne proposisjonen. Det er helt nødvendig å komme med kapitalinnsprøytning for å holde aktiviteten oppe i dag. Det må SV forholde seg til.

Regjeringen tar det ansvaret, helt sikkert ikke med lett hjerte, men det er det eneste alternativet vi står overfor.

Statsråd Monica Mæland [15:01:53]: Det er nokså nøyaktig ett år siden departementet fremmet forrige proposisjon om Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS. Etter en rask behandling i Stortinget ble de nødvendige vedtakene den gang fattet for at Store Norskes gruvevirksomhet skulle kunne drives videre med minimumsproduksjon ut 2016. Selskapet ble tilført 500 mill. kr gjennom at staten kjøpte grunneiendom fra og ga et lån til Store Norske.

Når det nå har vært nødvendig å fremme en ny proposisjon, er det uttrykk for flere forhold. For det første sier det noe om hvor utfordrende markedsforholdene for kulldrift er. Store Norske har det siste året gjennomført store og krevende kostnadsreduksjoner. Selskapet står likevel nå i en situasjon der markedet, etter styrets vurdering, er så krevende at videre oppfaring i Lunckefiell, på kort sikt, ikke er forretningsmessig gjennomførbart. For det andre understreker den krevende situasjonen for kullvirksomheten i Store Norske behovet for omstilling av Svalbard-samfunnet. Regjeringen tar en aktiv rolle i dette, og jeg har merket meg at komiteen i sin innstilling er opptatt av dette. Etter forslag fra regjeringen har Stortinget allerede bevilget 50 mill. kr over statsbudsjettet i 2015 til arbeidsplasser og omstilling i Longyearbyen. Regjeringen vil også fremme en egen stortingsmelding om Svalbard, hvor dette vil være tema.

Departementet har lagt fram et forslag som søker å ivareta de ulike hensynene som er knyttet til Store Norske og Svalbard-samfunnet på en god måte. Etter en helhetsvurdering hvor hensynet til opprettholdelse og videreutvikling av samfunnet i Longyearbyen på en måte som understøtter de overordnede målene i norsk Svalbard-politikk, veier tungt, foreslår regjeringen at staten som eier i Store Norske bidrar med kapital til å legge til rette for driftshvile i Svea

og Lunckefjell i inntil tre år og til at driften i Gruve 7 ved Longyearbyen videreføres og utvides til to skift. Forslaget er i tråd med anbefalingen fra styret i Store Norske. Videre drift i Gruve 7 vil bidra til fortsatt leveranse av kull til kraftverket i Longyearbyen i en tiårsperiode. Driftshvile i Svea og Lunckefjell i inntil tre år vil legge til rette for at noe aktivitet i Svea kan opprettholdes i en krevende omstillingsperiode. Det vil gi muligheter for oppstart av gruvedrift i Svea og Lunckefjell dersom kullprisene øker vesentlig i denne perioden. Videre drift med to skift i Gruve 7 og driftshvile forutsetter at Store Norske-konsernets egenkapital og likviditet styrkes.

Departementet foreslår at Store Norske i 2016 tilføres ny egenkapital til investeringer, arbeidskapital og andre aktiviteter for å planlegge for driftshvile i Svea og Lunckefjell og iverksette to skift i Gruve 7 samt til delvis dekning av konsernets usikrede pensjonsforpliktelser i driftshvileperioden.

For å kunne videreføre drift i Gruve 7 og gjennomføre driftshvile i Svea og Lunckefjell vil Store Norske-konsernet ved utløpet av 2016 ha behov for ytterligere likviditet, bl.a. for å kunne betjene konserninterne fordringer og eksisterende kreditorers krav mot gruveselskapet i konsernet. Likviditetsbehovet vil avhenge av den økonomiske utviklingen i selskapet i 2016. Alternativet til å tilføre slik kapital ville innebære konkurs i gruveselskapet.

I tillegg forutsetter en iverksettelse av driftshvile i Svea og Lunckefjell med dagens markedsutsikter og forventninger en årlig bevilgning på 144 mill. kr i inntil tre år fra og med 2017. Som det fremgår av proposisjonen, vil regjeringen komme tilbake til Stortinget om dette, bl.a. basert på den videre markedsutviklingen.

La meg avslutningsvis takke komiteen for en rask og ryddig behandling av saken og gi uttrykk for at jeg er glad for at en samlet komité, med unntak av medlemmet fra SV, slutter opp om forslaget departementet har fremmet. Jeg tror det er en styrke for den videre utviklingen av Longyearbyen-samfunnet og den omstillingen som nå skal skje, at det er stor grad av enighet om de skrittene som nå tas videre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [15:07:03]

Interpellasjon fra representanten Svein Roald Hansen til næringsministeren:

«EU la i fjor høst fram sin handelspolitiske strategi som i tillegg til ambisjonene om å fullføre TTIP, en bilateral investeringsavtale med Kina og gjenoppta forhandlingene om en frihandelsavtale med ASEAN, har som mål å bruke handelsavtalene til å styrke arbeidet med å sikre en bærekraftig utvikling, arbeidstakerrettigheter, bedriftenes ansvar gjennom verdikjeden og menneskerettigheter, med andre ord en handelspolitikk som også skal fremme europeiske verdier. Strategien slår fast at EUs handelsavtaler aldri skal forhindre regjeringenes rett til å styre og organisere offentlige tjenester, til å regulere og

sette standarder og aldri innebære krav om privatisering.

Vil regjeringen ta initiativ til at EFTA utvikler en tilsvarende, verdibasert handelspolitisk strategi?»

Svein Roald Hansen (A) [15:08:05]: EFTAs handelspolitiske strategi har i hovedsak gått ut på å følge EU når det gjelder å få frihandelsavtaler med andre land. Poenget er å sikre norsk og de andre EFTA-landenes næringsliv like god markedsadgang som EU-landenes næringsliv i viktige markeder.

På 2000-tallet gikk EFTA også i noen tilfeller foran EU. Avtalene med Singapore, Sør-Korea og Canada er eksempler. I dag har også EU avtaler med disse tre landene, nå senest med Canada, og de er mer omfattende. Nå må EFTA følge etter med oppdateringer av disse avtalene. Dette gjelder særlig Canada, hvor EFTA kun har en avtale om varehandel.

EFTA-rådets prioriteringer for første halvår i år var å fortsette forhandlingene med Georgia og Filipinene, gjenoppta forhandlingene med India og Indonesia og ha to forhandlingsrunder med Malaysia samt å få i gang samtaler med Tyrkia, Mexico og Canada om å oppdatere, modernisere og utvide frihandelsavtalene med disse landene.

Dette er vel og bra, men om vi sammenligner med det handelspolitiske programmet handelskommisær Cecilia Malmström la fram i fjor høst, blir ambisjonene noe mer puslete. Én ting er EUs ambisjoner om å slutføre TTIP med USA, frihandelsavtalen med Japan, investeringsavtalen med Kina og gjenoppta forhandlingene om en frihandelsavtale med ASEAN. Like interessant er målsettingene om å bruke handelsavtaler til å styrke arbeidet med å sikre bærekraftig utvikling, arbeidstakerrettigheter, bedriftenes ansvar gjennom verdikjeden og menneskerettigheter – og ivaretagelse av den europeiske sosiale modellen og regulatoriske standarder. Med andre ord en handelspolitikk som også skal fremme og sikre europeiske verdier.

I lys av debatten som går om hva TTIP og TISA kan bety for Norge og vårt politiske handlingsrom, nasjonalt og lokalt, er det av stor betydning at EUs strategi slår fast at EUs handelsavtaler aldri skal forhindre regjeringenes rett til å styre og organisere offentlige tjenester, til å regulere og sette standarder og aldri innebære krav om privatisering.

I EFTA-sammenheng er vi adskillig mer beskjedne i våre målsettinger. Jeg husker godt kampen som ble ført, fra norsk side, for å få aksept i EFTA-familien for å kreve egne kapitler om bærekraftig utvikling og arbeidstakerstandarder. Stortingets EFTA-parlamentarikerkomité var en pådriver i dette arbeidet. Vi fikk til slutt gjennomslag på EFTA-ministermøtet i Reykjavik i 2010. Til da hadde hensynet til miljø og anstendige arbeidsvilkår kun vært referert til i det såkalte forordet.

Spørsmålet er: Vil regjeringen ta initiativ til at EFTA utvikler en tilsvarende, bredere og verdibasert handelspolitisk strategi, som EU nå vil legge seg på?

Gjennom EFTA har vi et omfattende nettverk av frihandelsavtaler, men det er en utfordring at Norge står uten avtaler med noen av de største og raskest voksende økonomiene i verden – Japan, India, USA, Brasil, Indonesia.

En annen utfordring er at moderne handelsavtaler har utviklet seg til å bli langt mer omfattende enn tidligere. Nå handler det i mindre og mindre grad om tollsatser og mer og mer om bredere agendaer, som investeringer, standarder, miljøhensyn, arbeidstakerrettigheter og utviklingselementer. I tillegg ser vi utviklingen av regionale og multinasjonale avtaler med sterke elementer av global og regional maktpolitikk. Dette krever nye grep og nye innfallsvinkler, også for oss og for EFTA.

I mange av de framvoksende økonomiene vil investeringer være viktige for deres utvikling. Dette er et område hvor Norge kan ha et fortrinn gjennom oljefondet, men i mange av disse markedene kan investeringer være risikable.

Regjeringen sendte i fjor ut en modell for bilaterale investeringsavtaler, BITs, på høring. Siden har vi ikke hørt noe om den. Stortinget la noen overordnede føringer i innstillingen til Meld. St. 29 for 2014–2015. Hva har regjeringen landet på? Har den funnet en modell den mener ivaretar balansen mellom beskyttelse av investor mot illegale reguleringer og landenes rett til legale reguleringer?

EU har lansert en ny modell for tvisteløsningspanel i forbindelse med investorbeskyttelse, med et fast panel av dommere, og fått gjennomslag for dette i sine avtaler med Canada og Vietnam. Jeg mener dette er en modell Norge bør slutte opp om, fordi den imøtekommer mye av kritikken mot å ha ulike paneler fra sak til sak. Hva er regjeringens syn på dette?

Et tredje viktig element i EUs nye handelsstrategi er åpenhet. EUs handelskommissær Cecilia Malmström og hennes stab har månedlige møter med Europaparlamentets handelskomité, INTA, og i tillegg jevnlig møter med saksordførere og skyggeordførere på ulike forhandlingsspor. Det er opprettet et såkalt leserom for medlemmene i Europaparlamentet hvor alle dokumenter, også motpartens posisjoner, legges fram. Det opprettes tilsvarende leserom i medlemslandene for at også nasjonale parlamentarikere skal kunne følge utviklingen i forhandlingene. Det danske leserommet ble nylig åpnet. Det er kravet om mer åpenhet rundt handelsavtaler som har ført til denne praksisen under den nye kommisjonen – også initiert av den tiltagende debatten om forhandlingene med USA om TTIP og av TISA-forhandlingene.

Kommisjonen offentliggjør også sine egne posisjoner på EUs hjemmesider. Men medlemmene av EU-parlamentet, og spesielt komitémedlemmene, får altså ytterligere informasjon og grunnlag for å kunne gi innspill og delta i den offentlige debatten som løper mens forhandlingene pågår.

Europaparlamentet har også, med bredt flertall, vedtatt en omfattende uttalelse som gir føringer for en TISA-avtale, synspunkter kommisjonen vet den må legge til grunn om en ferdigforhandlet avtale skal få flertall i parlamentet.

Regjeringen – her hjemme – har et handelspolitisk kontaktorgan med representanter fra sivilsamfunnet, NHO, fagbevegelser og organisasjoner opptatt av handels- og utviklingspolitikk. Disse er jevnlig orientert om TISA-forhandlingene og har trolig mer detaljert innblikk i disse forhandlingene enn vi på Stortinget har. Det er bra at sivilsamfunnet tas med på råd, men jeg tror vi må tenke nytt

også om hvordan Stortinget skal holdes orientert underveis.

Jeg stilte et skriftlig spørsmål til utenriksministeren om han ville offentliggjøre norske innspill til TISA-forhandlingene og på egnet måte jevnlig konsultere Stortinget om utviklingen i forhandlingene. Svaret var at regjeringen tilstreber åpenhet om TISA-forhandlingene, og at han tar sikte på å offentliggjøre en oppdatering av det norske tilbudet når det foreligger, og at han vil konsultere Stortinget på egnet måte, som det heter, underveis.

Velvillig lest er svaret for så vidt positivt, men det osrer heller ikke av initiativ for å bringe mer innsikt og offentlighet rundt disse forhandlingene, som det jo nå pågår en debatt rundt. Det er en debatt som, så langt jeg kan forstå, er beheftet med unødig uro for konsekvensene, spesielt når man leser de krav EU-parlamentet har lagt til grunn, og de krav EUs handelspolitikk legger til grunn, med hensyn til å ivareta både politisk styring og handlingsrom og standarder innen miljø, forbrukerbeskyttelse osv.

Det er bare åpenhet og innsikt i hva som skjer i forhandlingene, som kan fjerne denne type uro. Derfor er oppfordringen til næringsministeren at hun inspirerer sin kollega utenriksministeren til å være mer offensiv når det gjelder åpenhet om de forhandlingene han sitter med ansvaret for. Det vil også gjøre hennes jobb lettere i de forhandlingene hun har ansvaret for.

En siste utfordring, som Norge og de andre EFTA-landene kan stå overfor etter 23. juni, er Storbritannia. Hvis de britiske velgerne sier nei til Camerons avtale med EU og ja til at Storbritannia skal forlate EU, så vil de også forlate EØS og oss. Norge vil stå uten en handelsavtale med en av våre største handelspartnere.

Har regjeringen og/eller EFTA startet forberedelsene til en slik situasjon? Selv om det trolig vil ta tid før Storbritannia er ute av EU, vil det være svært mange land utenfor EU som vil være i samme situasjon som oss, og det vil være svært mange land Storbritannia må forhandle avtaler med. Da tror jeg det er viktig at Norge ikke står sist i denne køen. EFTA holder jo sitt ministermøte i Sveits uken etter folkeavstemningen. Utfallet – spesielt om det skulle bli en «Brexite» – bør naturlig nok være et tema på det møtet.

Statsråd Monica Mæland [15:17:18]: Jeg vil innledningsvis takke interpellanten for å sette fokus på verdigrunnlaget for den norske handelspolitikken. Dette felles verdigrunnlaget er og har vært essensielt for den generelt brede oppslutningen om norsk handelspolitikk som vi har hatt i Stortinget, i arbeidslivet og i norsk næringsliv. Handelspolitikken er en viktig forutsetning for norsk næringsliv og for konkurranseevnen til norsk næringsliv, og dermed for verdiskapingen og grunnlaget for velferdssammenheng. Disse spørsmålene ble grundig redegjort for i stortingsmeldingen om globalisering og handel, som ble lagt fram i mai i fjor. Jeg skal komme tilbake til innholdet i denne meldingen.

I den omstillingen næringslivet nå er inne i, er det enda mer sentralt at norske bedrifter er sikret markedsadgang og gode og stabile rammevilkår i utenlandske markeder. Endringene i oljesektoren innebærer at fastlandsøkonomi-

en, både den eksportrettede industrien og tjenestenæringene, må bidra relativt mer til verdiskaping og sysselsetting i Norge. Denne omstillingen i norsk næringsliv er allerede i gang, og vi får gradvis flere bein å stå på. Norske handelspolitiske veivalg må speile endringene i norsk økonomi og ta inn over seg endringene i det globale handelspolitiske bildet.

Den globale handelspolitikken utformes i stor grad i bilaterale, regionale, såkalt megaregionale og plurilaterale handelsavtaler. Vi må se på vår handelspolitikk i lys av disse endringene. Stortingsmeldingen om globalisering og handel av i fjor ga oss et godt grunnlag for dette.

Norge er gjennom EFTA en del av et vidtrekkende nettverk av frihandelsavtaler. Vi forhandler i dag med en rekke viktige handelspartnere, med fokus på vekstøkonomiene i Asia. Vi har ambisjoner om å modernisere avtalene med Canada, Mexico, Chile og Tyrkia. Vi fører en dialog med USA og den søramerikanske sammenslutningen Mercosur. Blant de plurilaterale prosessene vil jeg også understreke at forhandlingene om en tjenesteavtale i TISA vil være veldig viktig for norsk tjenestesektor.

Vi deler de verdiene som EU presenterte i sin strategi «Trade for all» i fjor høst, og har lagt til grunn de samme prinsippene i våre ulike handelsavtaler i en årrekke. Norge og de øvrige EFTA-landene og EUs medlemsstater er forankret i en felles europeisk verditradisjon. Dette gjenspeiles i handelspolitikken, der EFTA og EU legger de samme verdiene og prinsippene til grunn for sitt arbeid. Gjennom våre handelsavtaler anerkjenner vi den miljømessige og sosiale dimensjonen ved handel, og vi kan i likhet med EU slå fast at handelsavtaler vi inngår, ikke skal legge begrensninger på vår rett til å regulere samfunnet vi er satt til å styre. Jeg vil òg benytte anledningen til å understreke at disse avtalene ikke innebærer krav om privatisering av offentlig tjenesteyting.

Disse prinsippene er for øvrig styrende for alt arbeid i norsk handelspolitikk, i bilaterale avtaler gjennom EFTA og for avtaler mellom flere land i og utenfor WTO. Innledningsvis i frihandelsavtalene stadfester vi de prinsipper som ligger til grunn for avtalene, bl.a. felles verdier, som vår støtte til demokrati, rettsstat og menneskerettigheter, å arbeide for en bærekraftig utvikling og dermed anerkjenne sammenhengen mellom handel, miljø og arbeidstakerrettigheter. Våre rettigheter og plikter som følge av medlemskap i ILO og multilaterale avtaler, arbeidet mot korrupsjon og fremme av godt styresett og viktigheten av bedriftenes samfunnsansvar for en bærekraftig utvikling legges også til grunn. Disse prinsippene er forankret i internasjonale erklæringer Norge har sluttet seg til, bl.a. i FN, OECD og andre organisasjoner.

Den sosiale og miljømessige dimensjonen ved handel har de senere årene blitt mer framtrødende i debatten om handelspolitikk. EFTA-landene ble i 2010 enige om å ta inn et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i alle sine avtaler. Norge var en pådriver for å få dette til. Kapitlet legges fram i alle forhandlinger, det være seg med nye partnere eller ved oppdatering av eksisterende avtaler. Bestemmelsene om handel og bærekraftig utvikling i EFTAs avtaler er litt annerledes utformet enn i EUs av-

taler, men gir det samme ambisjons- og forpliktelsesnivå.

Våre frihandelsavtaler er dermed forankret i vårt verdisyn, og reflekterer sammenhengen mellom den økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjon av en bærekraftig utvikling. Handelsavtalene brukes med andre ord aktivt som et instrument i arbeidet med å fremme norske verdier.

Selv om handelspolitikken i EU og EFTA er tuftet på samme verdigrunnlag, er det viktige ulikheter i samarbeidsformen man har valgt i EU og i EFTA. I EU fører man en felles politikk på en rekke grunnleggende områder i det som utgjør det indre marked, og EU er en tollunion. Selv om de enkelte medlemsland kan ha ulike næringsinteresser, skaper EU-samarbeidet andre forutsetninger for å føre en enhetlig politikk på f.eks. utenriks-, miljø-, og arbeidsmarkedsområdet.

EFTA er på sin side et frihandelsforbund som ikke har som ambisjon å utvikle en felles politikk på disse og andre områder. Vi har i EFTA heller ikke en tollunion med felles eksterne tollsatser. Dette er også reflektert i at hvert enkelt EFTA-land inngår en frihandelsavtale med det respektive partnerland – det er ikke EFTA som organisasjon som inngår avtalene.

EFTA-landene utformer likevel en felles tilnærming til spørsmålene som representanten Hansen tar opp gjennom et svært tett, og la meg tilføye, veldig godt samarbeid. EFTA-landene deler et felles verdigrunnlag, og vi bruker handelsavtalene aktivt for å fremme dette. Det er ingen uenighet blant EFTA-statene når det gjelder hvordan disse spørsmålene skal reflekteres i frihandelsavtalene, og vi vil fortsette med å aktualisere dette arbeidet for å reflektere den globale utviklingen innenfor handelspolitikken der slike temaer blir stadig mer framtrødende.

Gitt EFTAs gode samarbeid, men som likevel er av en mindre forpliktende natur, og medlemslandenes ulike politiske forutsetninger, er jeg dog tvilende til hvorvidt det er hensiktsmessig at arbeidet med disse spørsmålene nedfelles i et eget strategidokument i EFTA. Jeg mener at det er viktigere hvordan disse spørsmålene behandles i de avtalene vi inngår.

Regjeringens handelspolitikk er i kontinuerlig utvikling for å tilpasse seg de økonomiske og politiske realiteter vårt eksportrettede næringsliv står overfor og for å reflektere de verdiene og holdningene som er grunnleggende i det norske samfunnet.

Regjeringen la i mai i fjor fram den første stortingsmeldingen om handelspolitikk på snart 30 år, der momentene som interpellanten framhever, ble svært grundig behandlet.

Meldingen gir en fyllestgjørende redegjørelse av hvordan regjeringens handelspolitikk reflekterer spørsmål som bærekraftig utvikling, arbeidstakerrettigheter, bedriftenes ansvar gjennom verdikjeden og menneskerettigheter samt spørsmål knyttet til regjeringens rett til å styre og organisere offentlige tjenester og sette standarder.

Meldingen gir også et bilde av hvilke utfordringer vi står overfor i de nærmeste årene, og hva vi ser for oss er veien framover. Meldingen ble behandlet i Stortinget i januar, og jeg er veldig glad for at et bredt fler-

tall i Stortinget stilte seg bak hovedpunktene i meldingen.

Svein Roald Hansen (A) [15:26:01]: Jeg takker statsråden for svaret. Hun sier at hun er i tvil om disse verdiene bør tydeliggjøres i et strategidokument, hvis jeg oppfattet henne riktig, slik som EU har. Det er selvsagt riktig at det er stor forskjell på samarbeidet i EU og samarbeidet i EFTA – ikke minst vil jo EU gjennom sitt samarbeid også kunne ha en større verktøykasse når det gjelder å bistå handelspartnere, særlig i fattige land, med å legge inn utviklingselementer i avtalene.

Jeg er likevel ikke så sikker på om ikke det hadde vært fornuftig å tydeliggjøre disse verdiene og disse målsettingene i et strategidokument for EFTA, for jeg tror ikke det oppfattes slik som statsråden sa, at dette er verdier og målsettinger som EFTA har arbeidet for i lang tid. Jeg skal ikke bestride det statsråden sa, men jeg tror ikke det oppfattes sånn i den offentlige debatten. Vi slet ganske mye for å få aksept for å få egne kapitler med bærekraftig utvikling og arbeidstakerrettigheter og få det mer enn i preambelen eller i forordet. Velvilligheten var ikke like stor i alle EFTAs medlemsland, tror jeg vi trygt kan slå fast.

Jeg har fulgt og jobbet i sentrale politiske miljø siden midten av 1980-tallet, og handelspolitikk er et av de områdene som det har vært minst diskusjon om, både her i huset og i andre fora. Vi ser at når det dukker opp over horisonten, blir det engasjement ute – det er et krevende felt. Jeg tror at jo mer åpenhet og jo mer diskusjon vi kan ha om det i det politiske miljø, jo bedre er det, for det er som statsråden sa, og som også er grundig redegjort for i Meld. St. 29 for 2014–2015, som komiteen sluttet fullt opp om, veldig viktig for norsk verdiskaping. Når vi eksporterer 40 pst. av verdiskapingen vår, sier det seg selv at mange titusen arbeidsplasser i Norge er avhengig av eksport, og av at vi har gode rammevilkår for eksportbedriftene våre.

La meg til slutt bare utfordre statsråden på en ting som vi kunne lese i Nationen i påsken, at vi ikke vet sikkert hvem som skal sitte i de arbeidsgruppene som skal utrede konsekvensene for Norge av en TTIP-avtale. Jeg håper at det er en misforståelse, selv om det ikke sto i 1. april-avisene, for det ville være et hemmelighold som bare ... (presidenten klubber).

Presidenten: Da var taletiden ute.

Statsråd Monica Mæland [15:29:23]: Jeg skal selvsagt ikke bestride representantens beskrivelse av hvordan tingenes tilstand var tilbake i 2010. Min vurdering er basert på det jeg har opplevd gjennom vel to og et halvt år med dette arbeidet gjennom EFTA, og jeg oppfatter at det man i sin tid åpenbart har kjempet igjennom fra norsk side, nå i hvert fall ligger der som en grunnmur og ikke er gjenstand for debatt eller forhandlinger i dag. Så kan vi jo komme tilbake til hvorvidt man skal se på dette med strategi eller ikke.

Bare et par ting som jeg ikke nevnte i hovedinnlegget. Men jeg vil først få svare på Hansens spørsmål knyttet til konsekvensutredningen av TTIP – den skal selvsagt være

åpen. Vi hadde en åpen anbudsrunde, oppdraget er tildelt. Når medlemmene av arbeidsgruppen ikke var offentlig tilgjengelige, er det fordi de ikke var oppnevnt ennå. Men vi er selvsagt interessert i størst mulig åpenhet, legitimitet, rundt dette veldig viktige arbeidet som gjøres for å se på konsekvensene fra Norges side, gitt at EU og USA kommer i mål.

Jeg ble også spurt om ISDS, den nye modellen som EU-kommisjonen kom med i fjor. Vi hadde som kjent en høring knyttet til en modellavtale for BITs i fjor. Det var veldig mange høringsinnspill i høst, og vi ser både på høringsinnspillene og på den modellen som EU har fremmet, og som har mye godt ved seg.

La meg også si – jeg svarte ikke på dette med Storbritannias eventuelle exit fra EU – at vi er glad for den avtalen som Storbritannia inngikk med kommisjonen i februar, og som også får betydning for vår del gjennom EØS. Verken Norge eller EFTA som organisasjon forbereder seg på en uttreden, men Storbritannia er viktig for oss både handelspolitisk og utenriks- og sikkerhetspolitisk, så jeg vil vel heller si at vi følger veldig godt med på hva som skjer i Storbritannia med tanke på avstemningen 23. juni.

Odd Omland (A) [15:31:51]: Først vil jeg takke interpellanten for å ta opp et viktig tema.

Norsk næringsliv og verdiskaping er et av fundamentene for velferdssamfunnet. Norge er avhengig av handel, og i et historisk perspektiv har vi vært flinke til å nytte de mulighetene som handel gir, og spesielt er EØS-avtalen viktig. Som en hørte, utgjorde eksporten nær 40 pst. av BNP i 2014, og en betydelig del av importen er også innsatsvarer for eksport av varer og tjenester. Som interpellanten var inne på, har EFTAs handelspolitiske, kloke strategi i hovedsak gått ut på å følge EU når det gjelder å få frihandelsavtaler med andre land. Poenget er jo å sikre det norske og de andre EFTA-landenes næringsliv like god markedsadgang som EU-landenes næringsliv i viktige markeder.

Gjennom sin nye strategi har EU som mål å bruke handelsavtaler til å styrke arbeidet med å sikre bærekraftig utvikling, arbeidstakerrettigheter, bedriftenes ansvar gjennom verdikjeden og menneskerettigheter. Samtidig ser jeg at det er viktig i denne sammenheng også å understreke det som EU nå slår fast, at handelsavtaler ikke skal forhindre rett til å styre og organisere offentlige tjenester og til å regulere og sette standarder, og aldri innebære krav om privatisering.

Jeg vil i denne forbindelse også trekke en parallell til en sak som næringskomiteen nå har til behandling, nemlig ny lov om offentlige anskaffelser. Dette er jo et lovverk som omfattes av EØS-avtalen, som delvis bygger på EU-direktiver. Lovendringene som foreslås, kommer til dels fra en revisjon EU har gjort av regelverket for å øke fleksibiliteten og redusere de administrative byrdene for oppdragsgivere og leverandører og for å avklare rettsspørsmål. I dette regelverket gis det nå økt handlingsrom for ulike samfunnshensyn for de ulike trinnene i anskaffelsesprosessen, og iallfall fra vår side er vi nå også i denne sammenheng opptatt av at vi utnytter det handlingsrommet som ligger i EU-regulativet, også av hensyn til norske bedrifter.

Jeg håper at statsråden følger opp det spørsmålet interpellanten reiser, om regjeringen vil ta initiativ til at EFTA utvikler tilsvarende strategi som EU knyttet til handelsavtaler, selv om jeg oppfatter at statsråden slår fast at disse verdiene allikevel legges til grunn.

Når det gjelder debatten her hjemme vedrørende TTIP og TISA, har de ovennevnte synspunkt som jeg var inne på, vært av stor betydning i diskusjonen.

Et annet viktig moment har vært åpenhet rundt forhandlingene. Vi ser nå at EU stiller krav om mer åpenhet rundt handelsavtaler, og den tiltakende debatten om forhandlinger angående TTIP og TISA har tatt dette til følge, og en har opprettet et såkalt leserom, som også interpellanten utdyper.

Den lukkethet som har vært her hjemme bl.a. rundt TISA-forhandlingene, har medført mye unødvendig støy, og vi ser også nå diverse spekulasjoner rundt utredningen som skal foretas av konsekvensene av TTIP-avtalen.

Jeg håper at statsråden vil bidra til at vi får åpenhet rundt disse spørsmålene, slik som en har det i EU, og at denne åpenheten kommer på plass fort.

Ove Bernt Trellevik (H) [15:36:04]: Noregs handelspolitikk skal reflektera våre samfunnsøkonomiske interesser. Både næringspolitiske, utviklingspolitiske og utanrikspolitiske interesser skal varetakast.

Handel er ei god sak. Det skapar utvikling, og det skapar vekst for dei aktørane som deltek. Men oljeprisfallet som me har hatt, og det faktum at det per dags dato er få store oljefunn igjen som skal utvinnast her i landet, gjer at me står overfor betydelege endringar i økonomien vår i åra som kjem. Omstillinga som me er inne i no, må i større grad sikra eksport av varer og tenester, så me får fleire lønsame arbeidsplassar her heime, framfor den tradisjonelle rolla som råvareeksportør som me har hatt til no.

Eg tenkjer at me i større grad må dra nytte av globalisering og internasjonal handel med varer og tenester, i tillegg til det olje- og gassnæringa gjev oss. Målsetjinga må vera å etablere avtaler som gjev størst mogleg bidrag til norsk verdiskaping, samtidig som me bidrar til global verdiskaping og berekraftig utvikling, til nytte for alle parter som deltek i den internasjonale handelen. Me bør vera blant dei som ligg i front med å utvikla moderne handelsavtaler som dekkjer breidda av både handel og handelsrelaterte verkemiddel – gjerne saman med EFTA, når det er formålstenleg.

Eg tenkjer me må streva etter eit samarbeid som er mest mogleg ope, rettferdig og føreseieleg. Ein aktiv og open handelspolitikk er svært viktig for å forstå kor viktig handel er for velferda i vårt land og for kvart enkelt land som deltek i handel. Frihandelsavtala med EFTA er eit sentralt verkemiddel for å fremja norske handelspolitiske interesser. I tillegg er det sjølvstøtt og ressursparande å framforhandla avtaler i samarbeid med EFTA.

Interpellanten reiser spørsmål om regjeringa vil ta initiativ til at EFTA utviklar ein tilsvarende, verdibasert handelspolitisk strategi som det EU har. Utfordringa er, slik eg ser det, at EFTA for så vidt er ein forholdsvis liten for-

handlingspart og liten aktør målt opp mot EU. At EFTA skal forplikta seg slik EU gjer, er nødvendigvis ikkje rett, og me bør ut frå situasjonen og det enkelte forhold kunna stå mykje friare som ein betydeleg mindre aktør enn EU og tilpassa oss dei til kvar tid rådande forhold og dei moglegheitene som måtte by seg.

I Meld. St. 29 for 2014–2015, som me nyleg har behandla her i Stortinget, kan me lesa at regjeringa ønskjer å auka handelen med f.eks. utviklingsland. Frihandelsavtaler saman med EFTA legg til rette for auka samhandel og økonomisk samarbeid, noko som er positivt for eit lands økonomiske vekst og utvikling. Faktorar som styresett, politiske forhold, demokratiske prinsipp og menneskerettar vert vektlagde ved valg av frihandelspartnarar. Eg tenkjer at dette er svært gode prinsipp, og bør etter mitt syn vera dekkjande for å forhandla fram gode avtaler både for Noreg og det land me forhandlar med.

Så nemner interpellanten, representanten Hansen, i sitt innlegg at han ønskjer meir debatt om handelspolitikk, og det støttar eg han i. Eg takkar for initiativet til denne interpellasjonsdebatten her i dag. Me kunne gjerne hatt ei breiare handelspolitisk utgreiing og debatt her i Stortinget, nettopp for å diskutera dei meir prinsipielle og gode sidene ved handel, som byr på svært mange utfordringar, men også svært mykje nytte og glede for samfunnet, og som vert meir og meir viktig for oss i åra som kjem.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:40:01]: Først av alt vil jeg få lov til å takke interpellanten for at han reiser en veldig viktig debatt. Interpellanten, Svein Roald Hansen, har i en årrekke jobbet med disse spørsmålene, og i 2010 satt representanten Svein Roald Hansen selv som leder for den norske parlamentarikerdelegasjonen til nettopp EFTA og EØS, og undertegnede satt der som nestleder allerede den gangen – hvis jeg ikke husker helt feil.

Det var en viktig debatt som gikk på det tidspunktet, og det er riktig, som representanten henviser til, at det var nok ikke alle land – uten at jeg skal nevne konkret land – som var like interessert i å blande andre ting enn det rene handelselementet inn i denne typen avtaler. Og det er på mange måter der en del av diskusjonene gikk: Skal vi kun ha det rent handelspolitiske inn i avtalene, eller skal vi kunne legge også andre ting til grunn i de avtalene som man forhandler fram?

Noe av det som man så allerede den gang, var nettopp at det ville kunne skape en del utfordringer. Noen ganger har man falt ned på at det med menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter har vært naturlig å felle inn i en sideavtale og ikke i hovedavtalen, i handelsavtalen. Man har også sett på andre måter å gjøre det på. Det er klart at med det arbeidet som pågår knyttet til Indonesia, og vi har sett det i Russland, som man var interessert i, så vi hvor fort ting kan snu i enkelte land med hensyn til norsk handel. Vi har det desidert største markedet når det gjelder antall personer – og snart også økonomisk – Kina, hvor vi også ser helt klare utfordringer på en rekke forskjellige områder. Så det er klart at spørsmålet er hvor vi vil, og hvor vi skal.

Jeg synes statsråden svarer på en veldig god måte, for

det er betydelige forskjeller i måten som EU har organisert seg på gjennom arbeidet med både kommisjonen og parlamentarikerne når det gjelder hvem som har ansvaret for hva, hvordan man innretter det, og ikke minst hva som er strategien bak nettopp sammenslutningen. Det er en helt annen konstruksjon når det gjelder EFTA-samarbeidet. Det er klart at vi er flere forskjellige land, vi har ulike tilnærminger til denne problemstillingen, og derfor må man klare å komme fram til en løsning gjennom samtaler med sine partnere om hvordan vi praktisk gjennomfører disse tingene.

Norge er et land som er svært avhengig av internasjonal handel. Selv kommer jeg fra et distrikt i Norge som ikke minst er ekstremt eksportrettet. Nettopp handelsavtaler er det som er med og regulerer disse tingene, som gjør at man har en forutsigbarhet når man går inn i enkeltmarkedet, og vet hva som møter en der. Det går på garantier og sikkerhet for at man får oppgjør, og at man ikke risikerer – holdt jeg på å si – inndragelse av både aksjer og andre ting som følge av at ting og elementer endrer seg i det landet man går inn i.

Statsråden inviterte nettopp til å ta den samtalen med de andre ministrene innenfor EFTA for å se på hvordan vi kan klare å tilstrebe oss en enda større åpenhet. Åpenhet i seg selv er jo positivt, for det vil også være med på, slik som representanten Svein Roald Hansen er inne på, å skape en større debattflate om disse temaene. Det er klart at temaer og diskusjoner knyttet til internasjonal handel, regulering av internasjonal handel, hva vi skal legge til grunn for handelsavtaler, er svært viktig.

Men jeg må også få lov til å påpeke det arbeidet ministrene gjør overfor parlamentarikerdelegasjonene innenfor EFTA, EØS og andre. Den dialogen er svært viktig, og jeg føler at i hvert fall i de årene jeg satt der, var den dialogen veldig åpen og god. Man fikk informasjon. Så er det opp til oss og de som sitter i disse delegasjonene, å overføre den kompetansen og det som diskuteres der, tilbake til gruppen, tilbake til Stortinget, og være med og skape den offentlige debatten, nettopp for at vi skal kunne utvikle dette virkemidlet enda bedre, slik at vi også har et større fokus på hva dette faktisk dreier seg om. Og statsråden kommer med den invitasjonen og sier at ja, vi vil snakke med kollegaer, vi vil gå inn og se på måten som EU har innrettet seg på – kan det være noe ved disse leserommene, kan det være noe ved måten som de gjør ting på.

Det eneste som jeg er helt sikker på, er at Norge i hvert fall er tjent med å være deltaker i flest mulig handelsavtaler. Det trenger næringslivet vårt. Og jeg ser virkelig fram til det som skjer. Vi skal gå inn i det med åpne øyne og vite hva vi gjør, men handel er det som skaper utvikling, handel skaper relasjoner, og handel skaper gode naboforhold, gode forhold mellom nasjoner, som også gjør at selv om landene kanskje har en litt forskjellig innretning, vil dialogen kunne gjøre oss bedre.

Liv Signe Navarsete (Sp) [15:45:45]: Takk til interpellanten for å setje viktige spørsmål på dagsordenen. Det er interessant at fleire i denne salen i dag tek til orde for openheit. Senterpartiet og SV fremja jo eit forslag om

openheit kring TISA-avtalen som berre fekk 12 røyster i denne salen, så vidt eg hugsar, men det er kjekt at fleire tenkjer at det er viktig i dag.

Interpellanten viser til at EU gjennom TTIP vil styrkje arbeidsrettar, stille klårare krav til bedriftene sitt samfunnsansvar og generelt fremje «europaiske» verdiar. Dette var flotte lovord, som vert nytta som argumentasjon frå EU- og TTIP-tilhengjarar.

Eg vil her vise til eit dokument som m.a. Corporate Europe Observatory skriv at dei har fått tak i frå TTIP-forhandlingane. Her står det at EU-kommisjonen ynskjer å opprette eit regulatorisk råd for å samkøyre eventuelle forsøk på å innføre nye reglar eller standardar i EU eller USA. Eg siterer frå dokumentet: EU-kommisjonen foreslår å setje opp eit

«regulatorisk råd som vil vurdere eksisterande og framtidige reguleringar på både sider av Atlanteren for å sikre at dei er «kompatible» og ikkje undergrev forretningsinteresser. Verksemda vil bli involvert frå byrjinga av prosessen, lenge før nokon offentleg og demokratisk debatt finn stad, og vil ha gode moglegheiter til å motsetje seg viktige tiltak for å betre matstandardar eller verne forbrukarar».

Dersom noko europeisk land ynskjer å innføre betre vern av miljø, helse, forbrukar- eller arbeidstakarrettar, kan dette verte svært vanskeleg, fordi ein på førehand må «avklare» dette med representantar frå den aktuelle industrien, og med USA.

Kva kan det bety i praksis? Eit døme kan me finne innan kjemikalieindustrien. USA sitt næringsliv har vore uroa over at delar av EUs regelverk er basert på element av føre-var-prinsippet, altså at ein ikkje tillèt noko før ein veit at det ikkje er helseskadeleg. USA sin politikk vert meir styrt etter prinsippet om at det må vere vitksapeleg prova, «science based», at noko er skadeleg før ein kan forby det eller regulere bruken av det. Kva skjer den dagen nokon innanfor EU får mistanke om at nokre kjemikaliar er helseskadelege? Jo, ifølgje regelverket som er foreslått, må ein då gå lange rundar med USA og industriens representantar før ein eventuelt kan forby det eller innføre reguleringar mot desse stoffa.

Meiner statsråden at lekkasjane om eit regulatorisk råd er feilinformasjon, og at det ikkje vil verte etablert noko slikt regulatorisk råd, eller meiner ho – eller interpellanten for den saks skuld – at dette regulatoriske rådet ikkje kjem til å leggje hinder for regjeringar når det gjeld å innføre nye reguleringar og standardar? Dersom det regulatoriske rådet ikkje vil verke avgrensande på regjeringar sin rett til å innføre nye reguleringar og standardar, kva er då meininga med rådet?

Det er ulike potensielle modellar for koordinering av regelverk gjennom TTIP. Ei moglegheit er at TTIP gir ei harmonisering der regelverket vert likt i EU og USA, både for produksjon og sal av varer i baa marknader. Ei anna løysing er gjensidig bilateral godkjenning av regelverk der amerikanske produsentar som får produkta sine godkjende for sal i USA, og får produkta godkjende for sal i EU – og vice versa. Eit tredje alternativ er gjensidig godkjenning der og produsentar frå tredjeland får rett til å selje sine pro-

dukt i begge marknader når produktet er godkjent for sal i ein marknad.

I ein informativ studie av TTIP forklarar Ferdi De Ville frå Ghent University og Gabriel Siles-Brügge at dersom TTIP medfører bilateral gjensidig godkjenning, står tredjeland overfor ein uendra situasjon. Og i dag må ein verifiserast for sal i USA og EU separat. Dersom TTIP medfører gjensidig godkjenning og overfor tredjeland, vil ikkje TTIP heve globale standardar, men tvert imot fungere som eit «race to the bottom», då produsentar vil tilpasse seg den lågaste standarden i USA eller EU og gjennom dette få tilgang til både marknader.

Regjeringa sin førre statsråd for EØS-saker og forholdet til EU har fleire gonger nemnt moglegheita for auka globale standardar som eit argument for TTIP. Kan statsråden eller interpellanten forklare meg konkret om dei trur TTIP vil gi harmonisering eller gjensidig godkjenning av regelverket i EU og USA? Meiner dei at TTIP vil gi betre standardar innan arbeidsrettar, miljø og forbrukarvern og om TTIP vil basere seg på gjensidig godkjenning av regelverk i USA og EU?

Tilbake til openheit: Tyske parlamentarikarar har hatt høve til å gå i lukka rom og lese TTIP-avtalen, så langt som han er komen. Det var sitat frå ein av dei, i ein interessant kronikk som eg las nyleg, som seier at det ikkje på ein einaste plass var nemnt noko om styrkte arbeidstakarrettar. Det er jo interessant, ut frå innhaldet om å heve standardar og det som ligg bak dei gode intensjonane i forslaget til interpellanten, å få litt meir kjøt på beina om ein verkeleg trur at denne avtalen vil gi slike auka rettar.

Elin Rodum Agdestein (H) [15:51:14]: Jeg vil også takke interpellanten for å ha reist et viktig handelspolitisk tema til debatt.

Det er bred enighet om hovedlinjene i norsk handelspolitikk – det er nylig slått fast under Stortingets behandling av stortingsmeldingen om globalisering av handel, den første rene handelsmeldingen på ca. 30 år. For Norge er en handelsnasjon, og de siste tiårene har på mange måter vært en gullalder for norsk økonomi. Høy oljepris og høy aktivitet i petroleumssektoren har bidratt til vekst og velstand. Men fallet i oljeprisen tilsier at oljenæringen ikke lenger vil trekke opp veksten i fastlandsøkonomien, slik som vi har vært vant til de siste tiårene. Det vil kreve omstillinger for bedrifter og arbeidstakere.

De nye arbeidsplassene og den nye verdiskapingen må komme i privat sektor, og det må komme i andre næringer med internasjonal konkurransekraft. I en krevende omstillingsfase trenger vi mer handel og mer internasjonalt samarbeid om rammene for handel, ikke mindre. Derfor er betydningen av regjeringens aktive handelspolitikk, de initiativ som tas i internasjonale prosesser, arbeidet med å styrke det internasjonale rammeverket i WTO, TISA-forhandlingene samt den tette oppfølgingen regjeringen har av TTIP-prosessen gjennom tilgjengelige kanaler, så vesentlig. Fortsatt mangler altså Norge handelsavtaler med seks av de største økonomiene i verden. Her hviler det en formidabel oppgave på regjeringen, som jeg er trygg på at de tar på største alvor, for det er viktig at Norge opp-

rettholder en offensiv handelspolitikk. Gode, forutsigbare rammebetingelser for handel er avgjørende om norsk økonomi og vårt næringsliv skal lykkes i den omstillingen vi står overfor. For det er det handelsavtalene dreier seg om: å sikre vår konkurransekraft.

Kjernen i Norges interesser er å sikre like og rettferdige spilleregler i dagens åpne, globale økonomi. Representanten Hansen berører viktige hensyn som åpenhet og involvering, og han sier at handelsavtaler ikke skal styres av hvordan det offentlige organiserer sin virksomhet eller redusere retten til å regulere. Dette er selve bærebjelken i den brede tverrpolitiske enigheten om norsk handelspolitikk.

Som statsråden tydelig har understreket: Handelsavtaler vil ikke senke standarder. Verken TISA eller andre framtidige frihandelsavtaler vil redusere norske politikeres rett til å regulere miljø og sikkerhet, forbrukerbeskyttelse eller arbeidstakerrettigheter. Spørsmålet om å sikre statens reguleringsrett står også sentralt i regjeringens arbeid med en ny norsk modell for investeringsavtaler. Når det gjelder konsekvensene av TTIP for Norge, der vi jo står utenfor, har regjeringen bestilt en uavhengig utredning av disse.

Statsråden har fastslått at denne regjeringen deler de verdiene EU står for i sin handelspolitiske strategi, og vi vil naturligvis la oss inspirere av EU videre i disse spørsmålene.

Som tidligere regjeringer vil ikke denne heller forhandle bort, men opprettholde fullt politisk handlingsrom for produksjon og organisering av sykehustjenester, grunnutdanning og velferdstjenester. Regjeringen vil sikre åpenhet og involvering og ikke minst at prinsippene om handel og bærekraftig utvikling ivaretas.

Langt på vei – og derfor – ivaretas altså de hensynte interpellanten etterspør, godt gjennom regjeringens politikk. Likevel vil jeg si at en handelspolitisk redegjørelse og en debatt er en god idé som vi bør se nærmere på og vurdere i denne sammenhengen.

Svein Roald Hansen (A) [15:55:14]: Takk for debatten, takk for engasjementet. Det viser at det stort sett er bred enighet om betydningen av handel.

Representanten Nesvik reiste egentlig spørsmålet: Hvor mye skal vi løse gjennom handelsavtaler av gode ting – gode reguleringer, gode arbeidsforhold osv.? Det har ligget under debatten vi har hatt i EFTA om disse tingene. Når undertegnede og Nesvik har reist rundt på såkalt tredjelandbesøk, hvor vi har forsøkt å hjelpe regjeringen med forhandlingene ved å gi det en parlamentarisk dimensjon, har vårt slagord om EFTA overfor dem vi har møtt – enten det er i India, i Vietnam eller hvor det har vært – vært at «EFTA er pragmatisk og fleksibel». Det var det Ove Trellevik trakk opp her, at vi ikke har så mye kraft til å få til kanskje alt vi ønsker, som det et større EU har. Men EFTA er faktisk en ganske stor spiller, en stor handelsblokk. Vi er ikke så mange mennesker, men vi er store økonomier, og jo – nær sagt – mindre land, jo mer handel, mens store land kan handle med seg selv.

Men det som etter hvert har – tror jeg – kommet fram i debatten rundt disse tingene, er at det er de bedriftene og næringene som er bærekraftige, og som har anstendige ar-

beidsvilkår, som har framtiden foran seg. Det er de som kan overleve i en globalisert verden, hvor det mer handler om å delta i verdikjedene enn å selge enkle produkter. Det tror jeg har ligget under og gjort at man har lagt vekt på også disse tingene i avtaleform.

Så fikk jeg noen utfordringer fra representanten Navarsete. Til det Navarsete kalte lovord fra EU: Jeg tror at det blir krevende å diskutere disse tingene hvis man tar som utgangspunkt at det kommisjonen skriver i sin strategi, og som har full oppbakking i EU-parlamentet, nemlig at man ikke skal inngå avtaler som hindrer regjeringenes rett til å styre og organisere offentlige tjenester, f.eks., bare er lovord, og forhandles bort. Da blir debatten ganske krevende.

Jeg vet ikke hvordan det ender med det regulatoriske – om det blir gjensidig godkjenning eller et felles regelverk. Jeg vil tro at sannsynligheten for at det blir gjensidig godkjenning på noen områder, hvor standardene er like, men veien fram til å teste dem kan være forskjellig, er en nærliggende løsning. Men jeg legger til grunn at når man både på EU-siden og på USA-siden sier at det ikke er snakk om å redusere standardene, tror jeg faktisk det kommer til å bli resultatet også i den endelige avtalen.

Statsråd Monica Mæland [15:58:24]: Igjen – takk for en viktig debatt, og for at den settes på dagsordenen. Når det gjelder spørsmålet om en handelspolitisk redegjørelse, stiller jeg selvsagt mer enn gjerne på det, hvis Stortinget skulle ønske å ha det. Dette er viktig, det er på mange måter viktigere enn noen gang for norsk næringsliv at vi har god tilgang til internasjonale markeder, og derfor er dette arbeidet så viktig for regjeringen og høyt på prioriteringslisten.

Representanten Navarsete stilte noen spørsmål knyttet til TTIP. Helt innledningsvis er det jo viktig å slå fast at Norge ikke sitter ved det forhandlingsbordet, dette foregår mellom våre to viktigste handelspartnere. Det vi kan gjøre, er å følge med, stille spørsmål, holde oss oppdatert og ikke minst gjennomføre en konsekvensvurdering av hva en slik avtale vil bety for norsk næringsliv og for norske eksportører.

Det var stilt spørsmål om et regulatorisk råd. Jeg oppfatter altså ikke at det partene her diskuterer, nærmest er en ny, udemokratisk institusjon som skal tvinge noe nedover ørene på folk. Jeg oppfatter at dette er et forslag til en høringsmekanisme for å ha god dialog og samhandle om regelutvikling på et felles frihandelsområde. Og når det gjelder harmonisering, vil ikke TTIP-avtalen påvirke eller tvinge harmonisering igjennom i tredjeland, spørsmålet er bare om det er noen som vil la være å tilpasse seg det som skjer på verdens største frihandelsområde. Det er jo utfordringen, hvis denne avtalen blir en realitet.

Når det gjelder spørsmålet om åpenhet, har vi hele tiden vært tydelige på at vi ønsker å ha en åpen og god dialog. Jeg minner om at vi, da vi i fjor la fram et forslag til bilaterale investeringsavtaler, i tillegg til å ha en høringsfrist på faktisk fire måneder fordi det var ønskelig, også arrangerte et stort innspillmøte hvor det var anledning til å stille spørsmål, ha debatt knyttet til alle sider av den saken – fordi

det er viktig, og vi er opptatt av at denne type avtaler skal ha legitimitet. Så får vi komme tilbake til BITs når regjeringen har konkludert. Men det er altså helt avgjørende at våre eksportører ikke får dårligere vilkår enn de som vi konkurrerer med. Derfor må vi ha dette høyt på agendaen.

Ole mic Thom m e s s e n hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er omme.

Sak nr. 6 [15:51:10]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre god luftkvalitet i byområder (Innst. 212 S (2015–2016), jf. Dokument 3:3 (2015–2016))

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:01:39] (ordfører for saken): Rein jord, luft og vann er avgjørende viktig for folkehelsen. Forurensning som kommer inn i kroppen, gir helseplager, fordi kroppens renseanlegg ikke greier å skille ut alt av forurensning som kommer inn. Noe blir igjen. Resultatet blir dårligere helse.

Frisk, rein luft er et stort gode som folk i Norge kan ha i hverdagslivet. Imidlertid har ikke alle den muligheten. Det er derfor veldig gledelig å legge fram innstillinga fra kontrollkomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre god luftkvalitet i byområdene, fordi det er en veldig samlende innstilling. Det er en sjeldent samlende innstilling, etter min vurdering, på et felt som er veldig viktig, og som veldig mange i byer og tettsteder er opptatt av.

Hovedfunnene i Riksrevisjonens rapport er at luftkvaliteten ikke er i tråd med fastsatte mål. Kommunenes etterlevelse og Miljødirektoratets oppfølging av forurensningsforskriften er ikke god nok for å nå målene for luftkvalitet. Sentrale transportpolitiske virkemidler kan i større grad bidra til god luftkvalitet, og fordeling av ansvar og oppgaver på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer gjør det krevende å nå målene for lokal luftkvalitet.

Når det gjelder om luftkvaliteten er i tråd med fastsatte mål, er det sånn at forurensningsforskriften fastsetter juridisk bindende grenseverdier for forurensningsnivå av både svevestøv og nitrogendioksid. Strengere nasjonale mål for lokal luftkvalitet har eksistert siden 1999 og skulle nås innen 2010, jf. de årlige budsjettproposisjonene for Klima- og miljødepartementet.

Forurensningsnivået for svevestøv er i perioden 2005–2014 redusert i flere byer og byområder, og forurensningsforskriftens grenseverdier er i hovedsak overholdt i de fleste kommuner. 11 av 14 kommuner som overvåker svevestøvnivåene, er imidlertid fortsatt langt unna å nå det nasjonale målet. Forurensningsnivået av nitrogendioksid har vært stabilt i perioden. I seinere år har byer som Bergen, Drammen, Oslo, Trondheim og Stavanger hatt gjentatte brudd på forurensningsforskriftens grenseverdi for nitrogendioksid, og de har siden 2010 også vært

langt unna å nå det nasjonale målet. Riksrevisjonen vurderer det som alvorlig at både grenseverdier og nasjonale mål overskrides i mange kommuner.

Riksrevisjonen kommer også i denne innstillinga og i sin rapport med anbefalinger, noe som ikke har vært i så mange år. Riksrevisjonens anbefalinger overfor Klima- og miljødepartementet er at en forenkler målstrukturen for lokal luftkvalitet, sørger for at Miljødirektoratet forsterker sin veiledning og oppfølging av kommunene som forurensningsmyndighet, at Samferdselsdepartementet går gjennom oppgave- og ansvarsfordeling mellom aktuelle sektorer og forvaltningsnivåer, med sikte på en mer effektiv virkemiddelbruk og måloppnåelse, og at Klima- og miljødepartementet – i samråd med Samferdselsdepartementet og Statens vegvesen – gjør det klarere for kommunene hvilke tiltak som er tilgjengelige og praktisk gjennomførbare, og hvilken effekt de vil ha på lokal luftkvalitet.

Som sagt er det en svært samlende innstilling fra kontrollkomiteen, uten avvikende forslag. Det er noen dissenser, og på et punkt mener komiteens flertall, alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, at Riksrevisjonen her har påvist at det er alvorlig når kravet om å utrede tiltak ikke har blitt fulgt opp i en betydelig andel av kommunene. Dette flertallet har merket seg at samtidig som Miljødirektoratets veileder til kommunene fra 2014 har hatt effekt når det gjelder saken, og at direktoratet har startet med å utvikle bedre beregningsverktøy på området, så er vi likevel i den situasjonen at det er mange flere kommuner enn de som i 2015 overvåket luftkvaliteten, som har for høye nivåer av luftforurensning.

Det er en samlet komité som peker på at målstrukturen på området, altså forskriftenes grenseverdier og vurderingsterskler, nasjonale mål, Folkehelseinstituttets luftkvalitetskriterier samt anbefalinger gitt i Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanlegging, gir ulike mål med ulik status. Riksrevisjonen peker på at de bare delvis er sammenlignbare, og det er en samlet komité som deler Riksrevisjonens vurdering av at dette skaper et uoversiktlig bilde av nivåer for ulike offentlige tiltak. Det er en samlet komité som også vil peke på at denne situasjonen blir krevende for lokale myndigheter å forholde seg til, og dette viser at det er behov for å forenkle – jeg vil understreke forenkle – målstrukturen for lokal luftkvalitet.

Det er en samlet komité som merker seg at ansvaret for å følge opp lokal forurensning er spredt på flere sektorer og forvaltningsnivåer. Komiteen viser til at Stortinget ved behandling av Nasjonal transportplan har pekt på at både statlige og lokale myndigheter har et stort ansvar for å legge til rette for tiltak som samlet forbedrer både luftkvalitet og framkommelighet. Det er en samlet komité som viser til at undersøkelsen viser at de ulike aktørene er uenige om hvorvidt de virkemidlene som er tilgjengelige, er tilstrekkelige. Komiteen mener at dette viser at det er et stort behov for politisk avklaring og politisk lederskap – politisk lederskap – på området. Komiteen stiller seg bak Riksrevisjonens bemerkninger om hvorvidt dagens fordeling av roller og ansvar mellom sektorer og forvaltningsnivåer kan åpne for et spill som lett kan føre

til pulverisering av ansvar og manglende evne til å beslutte og å iverksette effektive tiltak. Komiteen mener at det er behov for å gå gjennom organisering og ansvar for å sikre effektiv virkemiddelbruk og måloppnåelse.

Komiteens flertall, alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, viser til Riksrevisjonens omtale av at kommuner som er varslet eller gitt pålegg om tiltak, har opplevd manglende gjennomslagskraft overfor statlige etater. Blant annet har Trondheim og Oslo bedt om henholdsvis hyppigere vasking av statlige veier og midlertidig forbud mot tungtransport og dieselpersonbiler, men tiltakene ble stoppet av Statens vegvesen. Det samme flertallet deler Riksrevisjonens anbefaling om at Statens vegvesen må akseptere kommunenes pålegg om tiltak når kommunen har ansvaret, som forurensningsmyndighet, til å utrede og gjennomføre nødvendige tiltak.

Det er en samlet komité som merker seg at regjeringa vurderer en rekke nye virkemidler på området, herunder å gi adgang til å etablere lavutslippssoner, avvise skip i havn på dager med høy forurensning, stille miljøkrav til drosjer og miljøkrav ved offentlige anskaffelser av kjøretøy. Videre er et felles regelverk for trafikantbetaling i by og mulighet for miljødifferensiering gjennom AutoPASS-systemet under utredning.

For egen regning vil jeg legge til at det i tillegg er behov for et lovgrunnlag for å kunne innkreve piggdekkavgift ved passering av bomringer rundt de større byene. Dagens frivillige betalingsordning med tilhørende kontroll viser seg lite effektiv, og de store byene ønsker å få en slik mulighet for å begrense svevestøv som følge av piggdekk.

Avslutningsvis vil jeg bare si at komiteen erkjenner at det oppstår vanskelige målkonflikter i forbindelse med sikring av god luftkvalitet i byområdene. Men likevel vil komiteen – igjen en samlet komité – presisere at befolkningens krav på rein luft også i byene er et overordnet miljøgode i arbeidet for god folkehelse. Når lovverket fastsetter bindende grenseverdier for svevestøv og nitrogendioksid, må disse følges. Alternativet er at de juridisk bindende grenseverdiene endres politisk, slik at vi får et åpent politisk ordskifte om luftkvalitet versus forurensning knyttet til nødvendig – jeg understreker nødvendig – transportarbeid på bil og båt. Derfor er det gledelig at det er en samlet komité som ber om at de fastsatte juridisk bindende grenseverdiene følges opp i praksis.

Martin Kolberg (A) [16:11:34] (komiteens leder): Jeg observerer at statsråden – jeg holdt på å si selvfølgelig – også aktivt er til stede i denne viktige debatten, og det er bra. Jeg vil begynne mitt innlegg med å si at jeg regner med at statsråden veldig tungt observerer det som sakas ordfører nå på en veldig god måte la vekt på, at i denne saka er det en veldig samlet komité som står bak de merknadene som følger av Riksrevisjonens rapport. Noe mer tydelig føring fra Stortinget på dette viktige området er det vanskelig å gi, og derfor begynner jeg innlegget mitt på denne måten. Men jeg tror at statsråd Helgesen har oppfattet det på en god måte.

Jeg mener at saksordføreren holdt et veldig dekkende og godt innlegg på vegne av hele komiteen og dens arbeid,

men allikevel vil jeg også selvsagt ha noen refleksjoner knyttet til dette.

Det er selvfølgelig veldig alvorlig for Stortinget å få en rapport som viser veldig tydelig at luftkvaliteten ikke er i tråd med de mål som Stortinget har satt. Nå er det ikke sånn at det nødvendigvis må avstedkomme noen konkret kritikk knyttet til dette, i den forstand at det sikkert er veldig vanskelig og utfordrende å nå de målene som er satt. Men ikke desto mindre er det et faktum som vi kan slå fast, uavhengig av regjeringens farge, at det rett og slett er slik at disse målene ikke er nådd.

Det spørsmålet som er relevant å stille i en slik sammenheng i en debatt i Stortinget om dette, er selvfølgelig: Betyr det at målene er urealistiske? Er de for strenge, så de er urealistiske? Eller har de en form og et innhold som er slik at de rent teknisk er veldig vanskelige å nå? Jeg formoder kanskje at statsråden skal ha ordet i denne debatten, og da kan vi få høre litt mer om akkurat det, for jeg tror det er en veldig relevant problemstilling som jeg peker på her.

I rapporten slås det fast at

«luftkvaliteten ikke er i tråd med fastsatte mål».

Og en sier:

«Kommunenes etterlevelse og Miljødirektoratets oppfølging av forurensningsforskriften» – altså begge deler – «er ikke god nok for å nå målene for luftkvalitet.»

Og det understrekes i rapporten:

«Sentrale transportpolitiske virkemidler kan i større grad bidra til god luftkvalitet» – hvis de blir brukt effektivt.

Og til slutt – og dette vet jo alle, men jeg sier det allikevel – viser rapporten ikke minst:

«Fordeling av ansvar og oppgaver på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer gjør det krevende å nå målene for lokal luftkvalitet.»

Jeg er fristet til å knytte en særlig kommentar til akkurat det siste punktet, for fra kontrollkomiteens synspunkt, som er borti veldig mange felter – og jeg ser litt på statsråden nå også – er det typisk for argumenter for hvorfor vi ikke når mål, at det ikke er tverrsektorielt samarbeid på et godt nok nivå. Det påpekes på område etter område, og vi opplever det altså også i denne saka. Derfor er det et område som jeg tror regjeringa virkelig må sette krefter og engasjement inn på, for å forsøke å få til et bedre tverrsektorielt samarbeid som kan bidra til at vi når disse veldig viktige målene.

Dette er en veldig alvorlig sak, som saksordføreren også sa, og jeg bruker ikke mye tid på å si det, selvfølgelig, fordi det er veldig alvorlig. Befolkingskonsentrasjonene blir sterkere og sterkere – det er nesten uunngåelig – og vi får større og større luftforurensningsproblemer i de områdene hvor det bor mange mennesker i Norge også. Det er også de områdene som har størst krav på og behov for transport og kommunikasjon, og dermed har man en veldig vanskelig situasjon å håndtere.

Vi ser daglig disse utfordringene i media knyttet til mennesker, som blir rett og slett fysisk syke av det hele, slik som saksordføreren var inne på. Særlig gjelder dette for Oslo, hvor det er slått fast også i rapporten at 100 000 mennesker daglig er påvirket av helseskade-

lig luftforurensning. Det er selvfølgelig en meget alvorlig situasjon.

Derfor sier Arbeiderpartiet at det er viktig og riktig – jeg bruker begge ordene – at statsråden sier nå at regjeringa vil vurdere å endre de nasjonale målene for lokal luftkvalitet i tråd med Folkehelseinstituttets luftkvalitetskriterier og komme tilbake til Stortinget med det. Jeg skal lytte intenst til hva statsråden sier på dette punktet, for det er viktig, synes jeg, at han utdyper dette punktet og bekrefter at det som er uttrykt i Riksrevisjonens rapport, også reflekteres her i stortings salen når vi behandler denne saka.

Så sier jeg – men jeg sier det litt med en håndbeveelse – at vi kritiserer at det har tatt to år før regjeringa har fått til akkurat dette. Det er litt kritikkverdig, men jeg regner med at dette er litt komplisert. Jeg håper at statsråden også kan imøtekomme komiteens kritikk på dette punktet på en god måte.

Så har jeg skrevet «kritikkverdig», og jeg mener det, men jeg mener også det er veldig alvorlig og litt typisk at kommunene ikke når fram med sine forslag til statlige etater. Der har vi igjen dette samordningsspørsmålet som saksordføreren pekte på, og som jeg også har pekt på. For Riksrevisjonen skriver jo at kommuner som har

«varslet eller gitt pålegg om tiltak, har opplevd manglende gjennomslagskraft overfor statlige etater».

Det er rart. Blant annet har Trondheim og Oslo, som jo er to viktige befolkingskonsentrasjoner i Norge, bedt om hyppigere vasking av statlige veier og midlertidig forbud mot tungtransport og dieselpersonbiler. Men disse tiltakene ble stoppet av Statens vegvesen. Og her sier jeg bare det som representanten Lundteigen sa, at flertallet, med unntak av Høyre og Fremskrittspartiet, deler Riksrevisjonens anbefaling om at Statens vegvesen og staten må akseptere kommunens pålegg om tiltak. Det er altså også Arbeiderpartiets syn, og jeg bare understreker dette, fordi det ikke alltid er en selvfølge at Arbeiderpartiet mener dette, men vi mener det i denne saka. Derfor sier jeg det på den måten som jeg sier det.

Vi erkjenner i merknadene at det også oppstår vanskelige målkonflikter i forbindelse med sikring av god luftkvalitet, men likevel vil jeg presisere at befolkningen har krav på ren luft også i byene, og at det er et overordnet miljøgode i arbeidet, selvfølgelig, for en god folkehelse.

Jeg slutter meg – til slutt – til det som saksordføreren på en god måte sa, at «lovverket fastsetter bindende grenseverdier for svevestøv», og at disse må følges. – Disse må følges. Alternativet til en juridisk binding av grenseverdiene er at de endres politisk, slik som også representanten Lundteigen sa. Dette slutter Arbeiderpartiet seg til, og jeg håper og tror nå at regjeringa følger opp dette på en så tydelig måte som kontroll- og konstitusjonskomiteen har presentert i denne saka.

Erik Skutle (H) [16:20:25]: Først vil jeg takke saksordføreren for hans arbeid. Jeg slutter meg til det aller, aller meste som han redegjorde for her, og jeg kan også si at jeg slutter meg til mye av det representanten Kolberg tok opp.

Dette er en sak som ikke er helt enstemmig, men som

er omforent til en viss grad om det jeg vil kalle hovedproblembeskrivelsen og hoveddelen av løsningsforslagene. Derfor skal jeg ikke bruke mye tid på akkurat de tingene, for det kan man lese i innstillingen, og det er også redegjort for tidligere. Men jeg skal adressere det punktet der det er en uenighet, nemlig punktet om avgiftsombeggingen som ga betydelige incentiver til å anskaffe diesebil. Det blir for meg helt umulig å ha denne debatten uten å drøfte det punktet, selv om årsakene til dårlig luft i byene er mange og sammensatte, og dessverre – eller heldigvis – også er fenomener som vi ikke kan styre politisk, som f.eks. været.

Som det står i innstillingen, ble det gjort en endring av daværende finansminister Kristin Halvorsen i 2007 som gjorde at markedsandelen for diesebiler gikk fra litt over 40 pst. til nesten 80 pst. fra et år til et annet. Vi vet også at den største utslippskilden med hensyn til NO_x i byene er dieseldrevne kjøretøy, så at andelen diesebiler øker generelt, er et problem i seg selv hvis man ser på NO_x . Men de diesebilene som har kommet på det norske markedet fra 2007, er jo også en annen type enn de gamle bilene, for avgiftsombeggingen var ikke en omlegging der diesebilene fikk avgiftslette fordi de var dieseldrevne, de fikk avgiftslette fordi CO_2 ble beskattet høyere og NO_x ikke ble beskattet i det hele tatt, og det skapte da et incentiv for bilprodusentene. Hvis de havnet i en situasjon der de ble tvunget til å gjøre en avveining mellom NO_x og CO_2 , kunne de ignorere NO_x fullstendig dersom det ga en marginal reduksjon i CO_2 -utslippene – og det gjorde de også. Teknologien fungerer slik at hvis man øker forbrenningstemperaturen i motoren, reduserer man CO_2 -utslippene med noen prosent, men mangedobler NO_x -utslippene. Så på kort tid gikk man fra en situasjon der NO_x -gjerrige diesebiler hadde en markedsandel på rett over 40 pst., til en situasjon der NO_x -verstinger av diesebiler fikk en markedsandel på nesten 80 pst. Hvis man tenker at en bils levetid gjerne er 15–20 år, skjønner alle at uansett hvilke gode ordninger vi har på hybrider og elbiler og andre gunstige biler, tar det tid før de diesebilene som nå er faset inn på veinettet, forsvinner igjen. Det er for alle praktiske formål irreversibelt. Det går selvfølgelig an å fjerne dem, men slik som jeg leser den politiske debatten nå, er det ingen som tar til orde for det.

Så kan en si at det er lett å være etterpåkløkt, men det er jo det denne komiteen til en viss grad kanskje skal prøve å være. Men her er det ikke bare i etterpåkløkskapens lys man kan si at man burde gjort ting annerledes. Også med den kunnskapen man hadde på det tidspunktet, kan man si at man burde agert annerledes. Folkehelseinstituttet advarte kraftig mot konsekvensene, men det ble avfeid av Finansdepartementet med uttalelsen: «Det blir ingen vesentlige helsemessige konsekvenser i forbindelse med denne omleggingen.» Det var statssekretær Axelsen. Det vi vet i dag, er at det kunne vært unngått dersom man hadde utredet dette skikkelig, og det er noe vi må ta lærdom av.

Så vil jeg avslutningsvis kort kommentere Senterpartiets merknad om dette, som forsvarer endringen, eller iallfall er det mulig å lese merknaden slik. Det er helt riktig, som Senterpartiet antyder, at dersom man erstatter bensin-

biler med diesebiler utenfor byområdene, har det positive effekter, fordi man reduserer CO_2 -utslippene, som er et globalt problem, og man øker NO_x -utslippene, som ikke er et problem utenfor byene. Men det er dessverre slik at det ikke lå noen virkemidler inne i denne endringen som gjorde at det var først og fremst utenfor byene man kjøpte diesebiler. Diesebiler ble markedsledende over alt, og den daværende regjeringen brukte årevis på å svare på om en kunne innføre en miljødifferensiering av bompengene bl.a. i Bergen. Det er nå heldigvis under utredning, og vi får håpe på at den utredningen ender med oppløftende konklusjoner.

Tom E.B. Holthe (FrP) [16:25:34]: Riksrevisjonens undersøkelse viser at flere av de største byene i Norge har helseskadelige luftforurensninger i deler av året som overskrider grenseverdiene som er satt. Et av problemene er at det er satt ulike grenseverdier, som gir et uoversiktlig bilde, og som gjør det krevende for lokale myndigheter å forholde seg til. Denne saken viser også behov for å forenkle målstrukturen for god luftkvalitet. Det er i hovedsak to kilder til redusert luftkvalitet i norske byer: svevestøv og nitrogendioksid.

Mange tror at det er bilbruken som er den største synderen når det gjelder luftkvalitet i byene. Et område som jeg ikke finner i rapporten, og som heller ikke er omtalt noe annet sted, er svevestøv fra vedfyring, som utgjør helt opp mot 50 pst. av andelen svevestøv. Uheldigvis er det bare bilbruk som får fokus når tiltak skal iverksettes. Problematikken dreier seg om mer enn bare bilkjøring. Fremskrittspartiet ønsker seg en mer helhetlig tilnærming og at en setter inn tiltak der det gir best effekt. Dersom vedfyring er den største synderen, bør tiltak settes inn der. Andre tiltak som en vet har god effekt på svevestøv, kan være rentbrennende vedovner, piggdekkforbud og ikke minst mindre salting av våre veier.

Når det gjelder nitrogendioksid, kan disse utslippene reduseres med ny motorteknologi, f.eks. Euro 6, og at en får flere skip som nå ligger til havn, over på landstrøm, m.m. Mange av de forslagene som har vært fremmet for å redusere bruken av diesebiler på de verst forurensede dagene, har kun en symbolsk effekt på problemene rundt luftkvalitet.

La meg avslutningsvis få sitere fra Dagbladet torsdag 7. januar i år:

«Svevestøv fra vedfyring i byer er farligere enn utslipp fra biler, viser en rapport fra Det europeiske miljøbyrået (EEA).

1 700 nordmenn dør for tidlig hvert år som følge av svevestøv fra vedfyring. I norske byer er vedfyring det viktigste tiltak man kan gjøre noe med, sier seniorforsker Christina Guerreiro ved Norsk institutt for luftforskning (...).

Nye beregninger fra det europeiske miljøbyrået viser at rundt 2000 nordmenn døde for tidlig i 2012 grunnet luftforurensning. Over 80 prosent av dødsfallene skyldtes ikke nitrogenoksid fra diesebiler. Det mest finmaskede svevestøvet kommer fra vedfyring.

Disse partiklene går ikke bare inn i lungene, de går

også over i blodsirkulasjonen og påvirker det kardiovaskulære systemet.»

Rasmus Hansson (MDG) [16:29:02]: Takk til saksordføreren for en god gjennomgang, og takk til komiteen for godt samarbeid om et veldig viktig tema.

Helt siden 2001 har det vært vedtatt mål for Stortinget at transportpolitikken skal bidra til god folkehelse, altså politikken skal bidra til god folkehelse. Vedtak for å sikre god lokal luftkvalitet finner vi dessuten helt tilbake til 1998, og da er det forstemmende at denne undersøkelsen fra Riksrevisjonen viser at mange kommuner fortsatt ikke har prioritert å vurdere luftkvalitet og å foreslå tiltak, som de skulle, selv om dette er blitt noe bedre etter at Miljødirektoratet kom med en veileder til kommunene i 2014.

Men enda mer alvorlig er det etter kontroll- og konstitusjonskomiteens oppfatning at staten, særlig ved Samferdselsdepartementet, som dessverre ikke er til stede her, og Vegvesenet har sviktet direkte i arbeidet med å vektlegge luftkvalitet i transportsektoren og gi kommunene de virkemidlene de trenger. Vi finner mange sånne eksempler fra Riksrevisjonen på at staten har blitt en direkte hemske, et hinder, for byer som ønsker å sette i verk tiltak når de har sett på perioden fram mot 2013. I tillegg har vi, som vi kjenner til, helt nye eksempler fra Oslo og Bergen hvor disse byene har bedt regjeringen om mulighet for å innføre lavutslippssoner i byene for å ta vare på folks helse i samsvarende med den politikken som Stortinget har vedtatt, men disse sakene har blitt direkte trenert av regjeringen, som tydeligvis ikke ønsker den typen tiltak mot biltrafikk.

Det viktigste tiltaket som er satt inn mot lokal forurensning i mange europeiske byer, er permanente lavutslippssoner. Det gjelder f.eks. rundt 50 byer i Tyskland, 100 i Italia, 15 i Nederland, 6 i Sverige, 4 i Danmark og også i land som England, Tsjekkia, Portugal mfl., så dette er velprøvede tiltak. Lavutslippssonene bør bli en realitet i Norge også av den ganske enkle grunn at de virker, og at alternativet er at biler som ødelegger folks helse, kjører der. Utviklingen når det gjelder brudd på grenseverdiene, dommen mot Norge ved EFTA-domstolen – en meget, meget pinlig dom i en internasjonal domstol mot det moderne, rike landet Norge, som altså ikke klarer å holde luftkvaliteten i våre store byer på et nivå som gjør at folk ikke blir syke av det, og at det skjer fordi vi ikke gidder, det er ganske spesielt – sammen med Riksrevisjonens rapport tilsier at det nå virkelig haster med å få på plass lavutslippssoner i norske byer. Det er et halvt år til vinteren begynner igjen, og vi får akkurat det samme problemet i flere norske byer som vi nå har hatt år ut og år inn, og som fører til at mennesker blir syke.

Derfor håper jeg på bred støtte i Stortinget til det representantforslaget fra Arbeiderpartiet som nå ligger til behandling i energi- og miljøkomiteen, om å få vedtatt en lovhjemmel for midlertidige lavutslippssoner basert på en oblatordning. Dette er altså et tiltak som kan settes inn når værmeldingen tilsier at det blir farlige forhold. Da vil man med en slik hjemmel, ved hjelp av en moderne og fleksibel oblatordning, kunne styre biltrafikken unna de områdene

hvor den vil skape direkte helseskader. Dette må vi kunne få på plass innen neste vinter, innen november, og dette er en direkte oppfordring til regjeringen om å bidra til at det skjer. Det vil være ganske pinlig etter en debatt som den vi har nå, om vi neste vinter opplever det samme som vi har opplevd denne vinteren, enda en gang. Det vil være et tungt ansvar å bære for regjeringen.

Flere norske storbyer sier at de ønsker seg en lovhjemmel for slike soner, og dette er antakelig den mest praktiske og fleksible formen for lavutslippssoner, for alternativet er at man må innføre mer eller mindre permanente, ufleksible soner ut fra en vurdering av hvor det kan virke best, allerede neste vinter for å unngå den typen forurensningssituasjoner som vi nå har hatt, og vi hadde en veldig alvorlig situasjon i januar i år.

Denne saken er fortsatt brennende aktuell, og rapporten fra Riksrevisjonen kunne ikke vært mer betimelig, så jeg vil rette en takk til Riksrevisjonen for at de har gått inn i denne saken, og forhåpentligvis klargjort den på en måte som gjør at tiltakene nå kommer.

Det er kritikkverdig at så få av konseptvalgutredningene i transportsektoren i det hele tatt har inkludert krav til god luftkvalitet når disse utredningene vurderer løsninger opp mot hverandre, til tross for at samtlige byområder gir uttrykk for at de har problemer med lokal luftforurensning. Det er derfor Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og De Grønne er enige om at når transportpolitikken har motstridende mål, og det overordnede målhierarkiet ikke er definert, er det avgjørende å inkludere krav til god luftkvalitet i det enkelte prosjekt. Det samme gjelder de samfunnsøkonomiske analysene av ulike transportløsninger som Riksrevisjonen finner at sjelden prissetter effekten av forbedret eller forverret luftkvalitet, og dette skjer i en samferdselspolitikk som har som overordnet mål at en skal bedre folkehelsen. Metodene som brukes for prissetting, gjør dessuten veldig ofte at luftkvalitet ikke prioriteres, og dette er et rent teknisk-faglig spørsmål om å legge inn parametere i modeller som gjør at man får det resultatet man skal ha, og det er veldig vanskelig å skjønne at tregheten i både det politiske og det faglige systemet mot å få på plass noe sånt har vært så stor at vi fortsatt er i den situasjonen vi nå er i.

Men jeg er glad for at det er mange partier som nå ber statsråden – jeg vil si begge statsrådene, å være miljøstatsråden for at han stiller opp – om å sikre at transportetatene heretter viser effekten på lokal luftkvalitet av de tiltakene de utreder, og at metodene som i dag benyttes for prissetting av god luftkvalitet, endres, slik at luftkvalitet for innbyggerne får avgjørende – og da mener jeg avgjørende, og jeg viser til saksordførers omtale av dette – betydning for valget mellom ulike transportløsninger.

Jeg er spesielt glad for at flertallet, alle partier unntatt regjeringspartiene, er samlet om en anmodning som sier klart og tydelig at Statens vegvesen heretter må akseptere kommunenes pålegg om tiltak når kommunene har ansvaret som forurensningsmyndighet for å utrede og gjennomføre nødvendige tiltak. Det betyr at statlige etater ikke lenger skal kunne hindre kommunene i å gjennomføre tiltak for akseptabel luftkvalitet, selv om de selvfølgelig kan gi

råd og veiledning om gode tiltak. Dette er en viktig anmodning, fordi det av og til nødvendigvis vil være direkte konflikt mellom hensynene til å sikre god luftkvalitet og sikre framkommelighet for privatbiler. Hittil har framkommeligheten trumfet helsa. Her sier komiteen at nå er det helsa til kommunenes innbyggere som skal komme først, og så må vi planlegge transportpolitikken deretter.

Til slutt vil jeg nevne at det er to avsnitt i komiteens innstilling hvor vi i De Grønne gjerne skulle stått inne med mindretallet, men hvor vi av praktiske hensyn ikke fikk sagt fra om det før innstillingen var avgitt, og det gjelder for det første å klargjøre vår støtte her og nå til merkna- den fra Arbeiderpartiet, Venstre og SV om at regjeringen har brukt unødig lang tid på å vurdere å endre de nasjo- nale målene for luftkvalitet i tråd med Folkehelseinstitut- tets luftkvalitetskriterier. Det gjelder også den mer generel- le merkna- den fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre, hvor man ber om en bedre koordinering av miljøpolitikken og samferdselspolitikken framover, og det støtter vi selvføl- gelig helhjertet, for sprikende mål og uklare prioriteringer mellom dem er noe av grunnproblemet i denne saken.

Statsråd Vidar Helgesen [16:38:35]: Riksrevisjonens gjennomgang av arbeidet med lokal luftkvalitet setter lys på et veldig viktig problem, nemlig kvaliteten på luften på alle puster inn i byene. Dårlig luftkvalitet kan føre til alvorlige helseplager for befolkningen og rammer særlig sårbare grupper som foster, barn, eldre og allerede syke mennesker. Selv om luftkvaliteten generelt har bedret seg i norske byer de siste tiårene, og selv om den varierer fra år til år og er avhengig av meteorologiske forhold og ef- fekten av virkemidler som er satt inn, er det også slik at vi vet progressivt mer om de helseskadelige effektene av luftforurensning.

Derfor er arbeidet med lokal luftkvalitet høyt prioritert i regjeringen, og vi er i gang med oppfølgingen av riksre- visjonsrapporten. Og den brede enigheten som er demon- strert i det gode arbeidet i komiteen i denne saken, som saksordføreren understreket, viser at dette er en sak med høy prioritet på tvers av det politiske landskapet.

Riksrevisjonen anbefaler for det første at Klima- og miljødepartementet forenkler målstrukturen for lokal luft- kvalitet. I arbeidet med lokal luftkvalitet opereres det bl.a. med grenseverdier og vurderingsterskler i forskriften, na- sjonale mål og Folkehelseinstituttets luftkvalitetskriterier. Jeg er enig med Riksrevisjonen i at denne strukturen er komplisert.

Miljødirektoratet, Vegdirektoratet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet anbefalte i 2014 som kjent en trinnsvis innskjerping av grenseverdier for svevestøv samt at nye nasjonale langsiktige og helsebaserte mål etableres med utgangspunkt i Folkehelseinstituttets luftkvalitetskri- terier. Regjeringen skjerpet i tråd med dette inn grensever- diene for svevestøv med virkning fra januar 2016. Det vil være naturlig for regjeringen å vurdere målstrukturen nær- mere i forbindelse med arbeidet med Stortingets anmod- ningsvedtak 574 for 2014–2015 om forsvarlige grensever- di for svevestøv.

For det andre anbefaler Riksrevisjonen at Klima- og

miljødepartementet sørger for at Miljødirektoratet forster- ker sin veiledning og oppfølging av kommunene som for- urensningsmyndighet.

Det er etter forurensningsforskriften kommunene som er lokal forurensningsmyndighet. Kommunene har ansvar for at grenseverdier overholdes og for at det utarbeides tilfredsstillende tiltaksutredninger.

Miljødirektoratet har, slik Riksrevisjonen påpeker, hatt tett og god oppfølging av kommunene siden 2013. Miljø- direktoratet har utarbeidet flere veiledere om tiltaksutred- ninger, og det er avholdt en rekke møter med berørte kommuner. Miljødirektoratet har også nylig gjennomgått kommunenes oppdaterte tiltaksutredninger og gitt kom- munene tilbakemelding om at det fortsatt er behov for å forbedre disse ytterligere. I tillegg har Miljødirekto- ratet nylig iverksatt opplæring av fylkesmennene med sikte på fylkesmannstilsyn av kommunenes arbeid med lokal luftkvalitet.

Miljødirektoratets oppfølging er, som Riksrevisjonen påpeker, viktig, særlig når det gjelder arbeidet med å utar- beide tiltaksutredninger. Jeg vil derfor sørge for at Miljø- direktoratet fortsetter sitt gode arbeid på dette området.

I tillegg anbefaler Riksrevisjonen at Klima- og miljø- departementet og Samferdselsdepartementet går gjennom oppgave- og ansvarsfordelingen mellom aktuelle sektorer og forvaltningsnivåer med sikte på en mer effektiv virke- middelbruk og måloppnåelse.

Kommunen er en betydelig anleggseier, planlegger og besitter av lokal kunnskap. Dette er blant grunnene til at kommunene i dag er tillagt rollen som lokal forurensnings- myndighet.

Regjeringen er imidlertid oppmerksom på at den eks- isterende rollefordelingen har ført til visse utfordringer i arbeidet med lokal luft. Miljødirektoratet vil derfor i samarbeid med departementet foreta en vurdering av for- urensningsforskriftens kapittel 7 om lokal luft, herunder myndighetsfordelingen og sanksjonsapparatet.

Staten har tatt flere grep som vil kunne bedre luft- kvaliteten i byområdene. Klimaforliket fra 2012 ga en ny målsetting om at veksten i persontransporten i storbyom- rådene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange. Midler fra belønningsordningen er allerede et viktig bi- drag for å nå målet om nullvekst. På noe lengre sikt vil de kommende bymiljøavtalene være et sentralt verktøy for å sikre god måloppnåelse gjennom effektiv og samordnet virkemiddelbruk på tvers av forvaltningsnivåene.

I tillegg ser vi en lovende teknologiutvikling innen transportsektoren. Utviklingen i batteriteknologi gjør elektriske kjøretøy både billigere og mer effektive. Ruter har f. eks. introdusert mål om fossilfri kollektivtransport i Oslo i 2020, der elektrisk drift vil være en viktig kom- ponent. Vi ser også f.eks. i Hordaland en stor satsing på miljøvennlig ferjedrift, med så sent som i dag en ny Enova- tildeling til ladestrøm. Og nye tall i dag fra Statistisk sen- tralbyrå viser at for første gang siden 2009 ble salget av autodiesel redusert i 2015.

Videre anbefaler Riksrevisjonen at Klima- og miljø- departementet i samarbeid med Samferdselsdepartemen- tet og Statens vegvesen gjør det klarere for kommunene

hvilke tiltak som er tilgjengelige, praktisk gjennomførbare og hvilken effekt de vil ha på lokal luftkvalitet. Kommunene er lokal forurensningsmyndighet etter forurensningsforskriften, og det er derfor sentralt at kommunene har god forståelse for tilgjengelige virkemidler og effekten av disse. Miljødirektoratet har bl.a. utarbeidet en tiltaksveileder for kommunene som er elektronisk tilgjengelig, og som oppdateres på bakgrunn av ny utvikling på området. Samferdselsministeren redegjorde også i et brev til kommunene datert 22. desember 2015 for tilgjengelige virkemidler.

Regjeringen vurderer i tillegg flere nye virkemidler på dette området, bl.a. lavutslippssoner, miljødifferensiering gjennom AutoPASS-systemet, adgang til å stille miljøkrav til drosjer og felles regelverk for trafikantbetaling. Det er også satt i gang et omfattende arbeid med å utvikle og etablere et nasjonalt beregningsverktøy for lokal luft. Dette vil kunne bidra til å lette kommunenes arbeid med bl.a. effektberegning av ulike tiltak.

Riksrevisjonens arbeid og rapport og Stortingets arbeid med saken demonstrerer at dette er et alvorlig spørsmål. Det demonstrerer bred enighet om behovet for fremgang samtidig som man heller ikke stikker under stol at det er målkonflikter – politikk dreier seg i sin grunn om håndtering av målkonflikter. Et nylig eksempel på det er spørsmålet om å avvise skip fra havn, hvor det er klart at kommuner har myndighet til å gjøre det, men man må gjøre en vurdering av miljøeffekt versus kostnader. Forutsigbarhet for skipstrafikken er jo et veldig viktig hensyn, for vi ønsker mer tungtransport over fra vei til sjø, og derfor viser dette at det ikke bare er målkonflikt mellom transporthensyn og miljøhensyn, det kan være målkonflikter og hensyn til balanse mellom ulike miljøhensyn.

Enkelt er det altså ikke i det enkelte tilfellet, men at behovet er til stede, og at vi tar både Riksrevisjonens rapport og kontrollkomiteens behandling av den på stort alvor, det skal det ikke være tvil om.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [16:46:29]: Jeg vil takke for statsrådens innlegg. Statsråden var enig i alvoret i situasjonen, la vekt på den brede enigheten, sa at det var viktig å håndtere målkonflikter, og jeg forsto det ikke annerledes enn at målkonfliktene framover skal håndteres sånn at det er de juridisk bindende grenseverdiene som må følges. Og som statsråden sjøl sa, tar regjeringa initiativ til å stramme opp grenseverdiene, og det er i tråd med komiteens innstilling.

Når jeg ba om ordet, var det i forbindelse med representanten Skutles innlegg angående avgifter og bilbruk. Vi er så heldige – jeg vil si det sånn – i Norge at vi har høye avgifter på bilbruk, for når vi har den heldige situasjonen, kan vi endre avgiftene og dermed oppnå gode resultater raskere enn land som har lavere avgiftsnivå. Det er noe som nå blir allment anerkjent over hele den politiske skalaen i Norge.

Det som skjedde i 2007, var at vi fikk en avgiftsomlegging – som representanten Skutle var inne på – som førte til at dieselmotorer ble mer interessante, og vi fikk et økt salg av dem. Det er fordi det ikke bare er NOx som er et problem,

men også CO₂, og når vi har det tekniske faktum at dieselmotorer er mer energieffektive enn bensinmotorer, får en mindre utslipp per energienhet ved bruk av diesel enn ved bruk av bensin, og da blir det et mindre CO₂-utslipp.

Den gangen var det ikke noen veldig stor debatt i denne salen om det temaet. Det har vært veldig mange som senere har uttrykt seg om det og påpekt at dette var feil med tanke på bylufta, og det kan jeg si meg enig i. Men den gangen var ikke det noe stort spørsmål, det var tvert imot en glede over at vi gjennom de avgiftsendringene kunne redusere CO₂-utslippet. Så i etterpåklokskapens lys må en også ha med seg at enhver ting er preget av den oppmerksomhet som er på det tidspunktet det kommer fram.

Ellers vil jeg bare understreke at når det gjelder bylufta, var det feil å prioritere CO₂ så sterkt, med de negative NOx-konsekvenser det fikk.

Ellers er det nå mulig å differensiere dette og greie å få både lave NOx-utslipp og lave CO₂-utslipp – med nye motorer, sjølsagt – men i forholdet mellom bensin og diesel vil en med bomringer rundt de store byene kunne ha en miljødifferensiering hvis vi lovmessig og teknologisk legger til rette for at en der kan ha en høyere avgiftsbelastning på dieselmotorer enn på bensinmotorer, ut ifra nettopp det vi snakker om.

Som jeg også sa, er det viktig at en ved bomringene gir lovmessig mulighet til å miljødifferensiere mellom dem som har piggdekk og dem som ikke har piggdekk. Det regner jeg med at statsråden, sammen med samferdselsministeren, vil ta med seg videre, for det er viktig å få et mye bedre system på det området.

Til slutt: Vi har her snakket om reiser og stadig flere reiser, og det er et faktum, men vi er nå i den teknologiske situasjonen at vi har en mulighet til å ta vekk avstandskostnadene omtrent helt ved en tilknytning av husstander og arbeidsplasser med fiberteknologi. Alle de som har et teoretisk arbeid, hvor det ikke er snakk om fysisk håndtering av gods, kan ha arbeidsplassene sine mye nærmere sitt hjem, noe som dermed vil føre til mye mindre transport. Jeg synes også det med at vi må bygge ut en infrastruktur på det området, må være med her, noe som vil kunne gjøre at arbeidsplasser og virksomheter kan fordeles over hele landet på en mye mer desentralisert måte enn vi klarer i dag – altså at vi innfører en digital allemannsrett og får en tilbudsstyrt utbygging av det, hvor vi får fiber til alle. Men det krever at det er et offentlig selskap som står for utbygginga, som greier å finansiere dette.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. Sakene nr. 7–9 er andre gangs behandling av lovsaker, og presidenten vil foreslå at sakene behandles under ett.
– Det anses vedtatt.

Sak nr. 7 [16:51:29]

Stortingets vedtak til lov om endringer i kommuneloven mv. (avvikling av samkommunemodellen) (Lovvedtak 49 (2015–2016), jf. Innst. 191 L (2015–2016) og Prop. 45 L (2015–2016))

Sak nr. 8 [16:51:30]

Stortingets vedtak til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven (modell for styring og ledelse mv.) (Lovvedtak 50 (2015–2016), jf. Innst. 209 L (2015–2016) og Prop. 41 L (2015–2016))

Sak nr. 9 [16:51:31]

Stortingets vedtak til lov om endring i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (Lovvedtak 51 (2015–2016), jf. Innst. 183 L (2015–2016) og Dokument 8:41 LS (2015–2016))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til sakene nr. 7–9.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt åtte forslag. Det er

- forslagene nr. 1–6, fra Lise Christoffersen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 7, fra Per Olaf Lundteigen på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 8, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres først over forslag nr. 7, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå styringsmodeller i offentlig sektor med den hensikt å fjerne tidkrevende byråkrati, rapportering, kontroll og detaljstyring, og isteden la ansatte få bruke sitt faglige skjønn og stole på deres vurderinger.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.02.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke trepartssamarbeidet med tanke på å øke organisasjonsgraden i norsk arbeidsliv.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosia-

listisk Venstreparti ble med 62 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.02.51)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–5, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer mulighetene til anonym varsling, samtidig som retten til åpen og/eller fortrolig varsling uten gjengjeldelse tydelig fremgår.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som styrker varsleres vern mot gjengjeldelse.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som pålegger virksomheter av en viss størrelse å innføre rutiner for håndtering av varsling. Rutinene bør også kunne tilpasses mindre virksomheter.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag eller utarbeide forskriftsendringer der det presiseres at det ikke er adgang til å reglements feste begrensninger i yttingsfriheten og retten til å varsle, verken i privat eller offentlig sektor.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag der det presiseres at varslerrettighetene omfatter alle arbeidstakere, både fast ansatte, midlertidig ansatte og innleide arbeidstakere. Når det gjelder innleide, må et lovforslag presisere at begrepet «virksomheten» gjelder alle ledd i en kontraktkjede, uansett i hvilket ledd den innleide er formelt ansatt.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.15)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 8, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere opprettelse av et eget varslerombud eller en egen varslerenhet hos Arbeidstilsynet.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.39)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen sette ned en bredt sammensatt ekspertgruppe som skal gå igjennom dagens varslingsregler og komme med forslag til hvordan varslervernet kan styrkes.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere hvorvidt vilkårene «forsvarlig varsling» og «kritikkverdige forhold» skaper en for høy terskel for varsling.

Presidenten: Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til innstillingen. Miljøpartiet De Grønne har også varslet støtte til innstillingen.

Da har presidenten grunn til å tro at innstillingen blir enstemmig bifalt.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Dokument 8:30 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal og Rigmor Aasrud om behovet for et sterkere vern av varslere – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Per Olaf Lundteigen satt frem et forslag på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 14-12 andre ledd vert oppheva.

II

Endringa tek til å gjelde frå 1. juli 2016.»
Det voterer over forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 92 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.05.00)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:32 L (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Kjersti Toppe og Trygve Slagsvold Vedum om endring av lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ingrid Heggø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 2 og 3, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Rasmus Hansson på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det voterer over forslag nr. 4, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette en kommisjon som skal gjennomgå alle de tre pliktene i leveringsvilkårene, ut fra deres intensjon, og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling basert på kommisjonens forslag høsten 2016. Kommisjonen skal komme med konkrete anbefalinger som ivaretar intensjonen om en klimaresilient, klima- og miljøeffektiv, økosystembasert og samfunnsøkonomisk god løsning som bidrar til lønnsomhet i både flåten og industrien, samtidig som den bidrar til bosetting og sysselsetting i kystdistrikterne.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 101 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.01)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte på en gradvis og langsiktig overføring av kvoter fra trål til kystflåte, slik at andelen av kvotene som går til trål, reduseres sterkt.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag, samt foreta nødvendige handlinger, for å sikre den akademiske frihet for forskere i instituttsektoren, herunder Havforskningsinstituttet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 97 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.21)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et eget sjømatindustriprogram i Innovasjon Norge, for å stimulere til produkt- og markedsutvikling, automatisering og kvalitetsutvikling.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 61 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.44)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen komme med forslag i den kommende Svalbard-meldingen til hvordan økt fiskeri og annen høsting av marine ressurser kan gi positive ringvirkninger for Svalbard.

II

Stortinget ber regjeringen utrede flytting av kvoteåret.

III

Stortinget ber regjeringen fortsette prøveordningen med kvotefleks inntil videre og utvide denne til å gjelde på fartøynivå.

IV

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for helårs arbeidsplasser i industrien.

VI

Stortinget ber regjeringen opprette en ekspertgruppe for å se på prisfastsettelsen i førstehåndsomsetningen for fisk innenfor dagens fiskesalgslagslov, som skal gi råd og veiledning til partene.

VIII

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å styrke rekrutteringen til fiskerinæringen.

IX

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for bruk av alt restråstoff/biprodukt og insentivordning for ilandfø-

ring av hele fisken, herunder utrede og finne rimelig tidspunkt for når innføring av «hele fisken på land» kan skje i Norge.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 17.07.09)

Videre var innstilt:

V

Stortinget ber regjeringen nedsette en kommisjon som skal gjennomgå alle de tre pliktene i leveringsvilkårene, ut fra deres intensjon, og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling basert på kommisjonens forslag høsten 2016.

VII

Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for norsk bestands- og ressursforskning med mål om å utvikle og innføre en modell for flerbestandsforvaltning av fiskeriene.

X

Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for, og konsekvensene av, å stille nasjonalitetskrav for -eierskap av fartøy under 15 meter, eller på annen måte sikre nasjonalt eierskap til disse kvotene.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

XI

Meld. St. 10 (2015–2016) – En konkurransekraftig sjømatindustri – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2016 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
950	51 (Ny)	Forvaltning av statlig eierskap Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, b e v i l g e s med	138 000 000
	95 (Ny)	Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, b e v i l g e s med	138 000 000
5612	81 (Ny)	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS Renter av ansvarlig lån, b e v i l g e s med	26 000 000

II

Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan konvertere ansvarlig lån på 205 mill. kroner til egenkapital i Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS. Tapsavsetning, ansvarlig lån, 205 mill. kroner, konverteres til tapsavsetning, egenkapitalinnskudd.

III

Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan inntektsføre et eventuelt rentebeløp av ansvarlig lån til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS som påløper etter 1. april 2016 uten bevilgning på kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, post 81 Renter av ansvarlig lån. Samme beløp føres på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 95 Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS og kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 51 Tapsavsetning egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 5 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 17.08.03)

Presidenten: I sak nr. 5 foreligger det ikke noe vøteringsstema.

V o t e r i n g i s a k n r. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:3 (2015–2016) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med å sikre god luftkvalitet i byområder – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k e n e n r. 7–9

Presidenten: Sakene nr. 7–9 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene nr. 49, 50 og 51.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak nr. 49, 50 og 51 er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

S a k n r. 10 [17:08:49]

R e f e r a t

- (230) Endringer i forurensningsloven (avfallsdefinisjoner m.m.) (Prop. 89 L (2015–2016))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (231) Endringer i konkursloven mv. (grenseoverskridende insolvensbehandling) (Prop. 88 L (2015–2016))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
- (232) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Else-May Botten, Odd Omland, Torstein Tvedt Solberg og Eirik Sivertsen om å sikre bredbåndstelekomunikasjon i nordområdene (Dokument 8:76 S (2015–2016))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke.

Møtet hevet kl. 17.10.